

Deres ref.:

Vår ref.: 2014/0125-166

Saksbehandler: Kari Sælen
Saksansvarlig: Gjermund Nese

Dato: 22.03.2017

Vedtak V2017-18 - Cappelen Damm AS/Cappelen Damm Holding AS - Gyldendal Norsk Forlag AS/Gyldendal ASA - H Aschehoug & W Nygaard AS - Vigmostad & Bjørke AS/Schibsted ASA - illeggelse av overtredelsesgebyr etter krfl § 29 jf § 10

1 Sakens bakgrunn

1.1 Oversikt

- (1) Konkurransetilsynet viser til varsel om illeggelse av overtredelsesgebyr 28. juni 2016, Cappelen Damm AS/Cappelen Damm Holding AS sine merknader til varsel 15. september 2014, Gyldendal Norsk Forlag AS/Gyldendal ASA sine merknader til varsel 15. september 2014, H. Aschehoug & Co W. Nygaard AS sine merknader til varsel 22. september 2014 og Vigmostad & Bjørke AS/Schibsted ASA sine merknader til varselet 15. september 2016. Det vises også til varsel om endring av overtredelsesgebyr til Gyldendal Norsk Forlag AS/Gyldendal ASA og H. Aschehoug & Co W. Nygaard AS 27. januar 2017 og deres merknader 10. februar 2017 samt til øvrig korrespondanse og kontakt i saken.
- (2) Konkurransetilsynet har funnet det bevist med klar sannsynlighetsovervekt at forlagene Cappelen Damm AS, Gyldendal Norsk Forlag AS, H. Aschehoug & Co W. Nygaard AS og Schibsted Forlag AS, samarbeidet om en kollektiv boikott av Interpress Norge AS i 2014, og at de i den forbindelse utvekslet konkurransesensitiv informasjon gjennom e-postkorrespondanse, telefonsamtaler, tekstmeldinger og møter.
- (3) Konkurransetilsynet har funnet at samarbeidet hadde til formål å hindre, innskrenke eller vri konkurransen i strid med konkurranseloven § 10.
- (4) Konkurransetilsynet har i medhold av konkurranseloven § 29, jf. § 10, besluttet å ilegge Cappelen Damm AS/Cappelen Damm Holding AS et samlet overtredelsesgebyr på kr. 9 100 000, Gyldendal Norsk Forlag AS/Gyldendal ASA et samlet overtredelsesgebyr på kr. 7 880 000, H. Aschehoug & Co W. Nygaard AS et overtredelsesgebyr på kr. 9 660 000 og Vigmostad & Bjørke AS/Schibsted ASA et samlet overtredelsesgebyr på kr. 4 560 000.

1.2 Nærmere om partene

1.2.1 Cappelen Damm AS og Cappelen Damm Holding AS

- (5) Cappelen Damm AS¹ (heretter "Cappelen Damm") ble stiftet i 2007 da forlagene J.W. Cappelens Forlag og N.W. Damm & Søn fusjonerte. Cappelen Damm har virksomhet innen forlagsdrift, og er medlem i Den norske Forleggerforening.
- (6) Cappelen Damm eier distribusjonsselskapet Sentraldistribusjon AS og en sjettedel² av Bladcentralen ANS. Cappelen Damm er heleid av bokkonsernet Cappelen Damm Holding AS, som også eier bokhandelkjeden Tanum AS. Cappelen Damm Holding AS eies av mediekonsernene Bonnier og Egmont med 50 prosent eierandel hver.
- (7) Cappelen Damm hadde i 2014 en omsetning på kr. 1 142 883 000.³ Konsernet Cappelen Damm hadde i 2014 en samlet omsetning på kr. 1 483 343 000.⁴

1.2.2 Gyldendal Norsk Forlag AS og Gyldendal ASA

- (8) Gyldendal Norsk Forlag AS⁵ (heretter "Gyldendal") ble stiftet i 1925. Gyldendal har virksomhet innen forlagsdrift, og er medlem i Den norske Forleggerforening.
- (9) Gyldendal er heleid av Gyldendal ASA. Gyldendal ASA eier 50 prosent av Bestselgerforlaget AS.⁶ Den andre halvparten eies av H. Aschehoug & Co W. Nygaard AS. Bestselgerforlaget AS eier en sjettedel⁷ av Bladcentralen.
- (10) Gyldendal ASA eier i tillegg deler av De norske Bokklubbene AS, Forlagssentralen ANS, Lydbokforlaget AS, Kunnskapsforlaget ANS, Bokbasen AS og Boklink AS. Gyldendal ASA eier videre samtlige aksjer i Ark Bokhandel AS.
- (11) Gyldendal hadde i 2014 en omsetning på kr. 670 856 000. Konsernet Gyldendal hadde i 2014 en samlet omsetning på kr. 1 677 569 000.⁸

1.2.3 H. Aschehoug & Co W. Nygaard AS

- (12) H. Aschehoug & Co W. Nygaard AS⁹ (heretter "Aschehoug") ble stiftet i 1872. Aschehoug har virksomhet innen forlagsdrift, og er medlem i Den norske Forleggerforening.
- (13) Aschehoug eier 50 prosent av Bestselgerforlaget AS.¹⁰ Den andre halvparten eies av Gyldendal ASA. Bestselgerforlaget AS eier en sjettedel¹¹ av Bladcentralen.
- (14) Aschehoug eier samtlige aksjer i Universitetsforlaget AS, Aschehougs Fagskole AS og Lær AS. I tillegg eier Aschehoug deler av De norske Bokklubbene AS, Forlagssentralen ANS, Lydbokforlaget AS, Kunnskapsforlaget ANS, Forlaget Oktober AS, Inspira Gruppen AS, Snöball Film AS, Spektrum Forlag AS, Bokbasen AS, Creaza AS og Boklink AS, samt 51 prosent av aksjene i bokhandlerkjeden Norli Libris AS.
- (15) Aschehoug hadde i 2014 en omsetning på kr. 350 522 000. Konsernet Aschehoug hadde i 2014 en samlet omsetning på kr. 562 993 000.¹²

¹ Organisasjonsnummer 948061937, forretningsadresse Akersgata 47/49, 0180 Oslo.

² Se avsnitt (23).

³ Omsetningstall er hentet fra Brønnøysundregistrene.

⁴ Omsetningstall er hentet fra Brønnøysundregistrene.

⁵ Organisasjonsnummer 946163899, forretningsadresse Sehesteds gate 4, 0164 Oslo.

⁶ Se punkt 1.3.3.

⁷ Se avsnitt (23).

⁸ Omsetningstall er hentet fra Brønnøysundregistrene.

⁹ Organisasjonsnummer 910292005, forretningsadresse Sehesteds gate 3, 0164 Oslo.

¹⁰ Se punkt 1.3.3.

¹¹ Se avsnitt (23).

¹² Omsetningstall er hentet fra Brønnøysundregistrene.

1.2.4 Schibsted Forlag AS/Vigmostad & Bjørke AS og Schibsted ASA

- (16) Schibsted Forlag AS¹³ (heretter "Schibsted Forlag") ble stiftet i 2004. Selskapet ble dannet ved en sammenslåing av mediekonsernet Schibsted sine tidligere forlagsenheter, blant annet Chr. Schibsteds Forlag AS og Bladkompaniet AS.
- (17) Schibsted Forlag ble kjøpt opp av Vigmostad & Bjørke AS i juni 2015.¹⁴
- (18) Schibsted Forlag hadde frem til oppkjøpet virksomhet innen forlagsdrift, og var medlem i Den norske Forleggerforening.
- (19) I 2014 eide Schibsted Forlag Katapult Bøker AS, som lisensierte bøker fra andre forlag for distribusjon gjennom Bladcentralen ANS. Schibsted Forlag eide da en syvendedel av Bladcentralen ANS.¹⁵
- (20) Schibsted Forlag var frem til oppkjøpet av Vigmostad & Bjørke AS et heleid datterselskap av Schibsted Norge AS, som igjen var et heleid datterselskap av Schibsted ASA. Schibsted ASA eier også Schibsted Eiendom AS, Schibsted Finans AS, Schibsted Movie AS, Schibsted Multimedia AS, Schibsted Norge AS, Schibsted Print Media AS, Schibsted It AS, Schibsted Sverige AB, Schibsted Payment AS, Streaming Media AS. Videre eier Schibsted ASA flere aviser i Norge og utlandet.
- (21) Schibsted Forlag hadde i 2014 en omsetning på kr. 172 773 000. Konsernet Schibsted hadde i 2014 en samlet omsetning på kr. 14 142 000 000.¹⁶

1.3 Nærmere om øvrige foretak

1.3.1 Bladcentralen ANS

- (22) Bladcentralen ANS¹⁷ (heretter "Bladcentralen") ble etablert i 1933. Selskapet markedsfører og distribuerer blader og bøker til om lag 5 600 forhandlere i massemarkedet. Massemarkedet for bøker omfatter utsalgssteder som ikke er tradisjonelle bokhandlere, slik som kiosker, dagligvarebutikker, postkontor og bensinstasjoner.¹⁸
- (23) Bladcentralen var i 2014 eid av Aller Media AS, Bestselgerforlaget AS (eies av Aschehoug og Gyldendal¹⁹), Bonnier Holding Norway AS, Cappelen Damm, Egmont Hjemmet Mortensen AS, Egmont Serieforlaget AS, og Schibsted Forlag. Hver eier eide en syvendedel av Bladcentralen. Etter at den ene av Egmont-konsernets to eierposter ble slettet 31. desember 2015, eier i dag de resterende eierne en sjettedel av Bladcentralen AS.²⁰

Vedlegg 1 Svar 11. mai 2016 fra Gyldendal på pålegg om å gi opplysninger til Konkurransetilsynet

- (24) Bladcentralen hadde i 2014 en omsetning på kr. 1 979 281 000.²¹

1.3.2 Interpress Norge AS

- (25) Interpress Norge AS²² (heretter "Interpress") ble stiftet i 2001. Interpress var i 2014²³ et heleid datterselskap av Reitan Convenience Norway AS (heretter "Reitan Convenience"), som er

¹³ Organisasjonsnummer 979696752, forretningsadresse i 2014 var Biskop Gunnerus' gate 14A, 0185 Oslo.

¹⁴ Se nærmere redegjørelse under punkt 5.4.5.1. Vigmostad & Bjørke AS har organisasjonsnummer 964235112 og forretningsadresse Kanalveien 51, 5068 Bergen.

¹⁵ Se avsnitt (23).

¹⁶ Omsetningstall er hentet fra Brønnøysundregistrene.

¹⁷ Organisasjonsnummer 952018590, forretningsadresse Stamveien 1, 1481 Hagan.

¹⁸ Se nærmere under punkt 3.2.1.

¹⁹ Se punkt 1.2.2 og 1.2.3.

²⁰ Kunngjøring i Brønnøysundregistrene 29. april 2016 og svar 11. mai 2016 fra Gyldendal på pålegg om å gi opplysninger til Konkurransetilsynet.

²¹ Omsetningstall er hentet fra Brønnøysundregistrene.

²² Organisasjonsnummer 983 415 830, forretningsadresse Leiraveien 11, 2000 Lillestrøm.

²³ Jf. årsregnskap regnskapsåret 2014 for Reitan Convenience.

heleid av Reitan Convenience AS. Virksomheten i Reitan Convenience omfatter servicehandelkjedene Narvesen, 7-Eleven og Shell/7-Eleven i Norge.

- (26) Aksjene i Interpress ble med virkning fra 1. januar 2015 solgt fra Reitan Convenience til Svenska Interpress AB.²⁴ Svenska Interpress AB var eid av Reitan Convenience Sweden AB, som er eid av Reitan Convenience AS. Svenska Interpress AB ble i 2016 solgt til Tidsam AB.²⁵
- (27) Interpress la ned sin bokdistribusjon i Norge i mars 2015. Inntil da hadde foretaket sin virksomhet innen distribusjon av blader, magasiner og bøker til massemarkedet. Beslutningen om nedleggelse ble tatt i styremøte 8. oktober 2014.
- Vedlegg 2** Forklaringsopptak med IP1 (Interpress) 22. juni 2015
- Vedlegg 3** Svar 4. mai 2016 fra Reitan Convenience og Interpress på pålegg om å gi opplysninger til Konkurransetilsynet
- (28) I 2013 distribuerte Interpress bøker fra 74 forlag til utsalgsteder i massemarkedet. Interpress har opplyst at selskapet i 2014 hadde om lag 3 000 leveringspunkter i Norge.
- Vedlegg 4** Presentasjon fra Interpress holdt for Konkurransetilsynet i møte 1. april 2014
- (29) Interpress hadde i 2014 en omsetning på kr. 212 789 000.²⁶

1.3.3 Bestselgerforlaget AS

- (30) Bestselgerforlaget AS²⁷ (heretter "Bestselgerforlaget") ble stiftet i 1927. Aschehoug og Gyldendal ervervet Bestselgerforlaget i 2010. Selskapets navn ved oppkjøpstidspunktet var Aller Forlag AS. Navnet ble i etterkant av oppkjøpet endret til Bestselgerforlaget AS.
- (31) Bestselgerforlaget utgir og markedsfører bøker i massemarkedet for eierforlagene Gyldendal og Aschehoug, og deres datterselskaper. Bestselgerforlaget eier en sjettedel av Bladcentralen,²⁸ og er medlem i Den norske Forleggerforening.
- (32) Aschehoug og Gyldendal har adgang til distribusjon gjennom Bladcentralen via deres felles eierskap i Bestselgerforlaget. Bestselgerforlaget utgir bøker på lisens fra Aschehoug og Gyldendal, og distribuerer disse gjennom Bladcentralen.
- (33) Bestselgerforlaget hadde i 2014 en omsetning på kr. 84 401 000.³⁰

1.4 Konkurransetilsynets saksbehandling

- (34) Konkurransetilsynet ble i mars 2014 kontaktet av Interpress og Reitan Convenience, som informerte om at Interpress mente å være utsatt for en kollektiv boikott av forlagene Aschehoug, Cappelen Damm, Gyldendal og Schibsted Forlag.
- (35) Konkurransetilsynet avholdt 26. mars og 1. april 2014 møter med representanter for Interpress og Reitan Convenience, hvor det ble fremlagt dokumentasjon og gitt ytterligere opplysninger.
- (36) Konkurransetilsynet fremsatte 3. april 2014 begjæring for Nordhordland tingrett om adgang til å foreta bevissikring etter konkurranseloven § 25. Ved Nordhordland tingrett sine beslutninger 4. april 2014, fikk tilsynet tillatelse til å gjennomføre bevissikring hos Aschehoug, Bladcentralen, Cappelen Damm, Gyldendal og Schibsted Forlag.

²⁴ Jf. årsregnskap regnskapsåret 2014 for Reitan Convenience.

²⁵ Jf. pressemelding fra Reitangruppen 9. juni 2016.

²⁶ Omsetningstall er hentet fra Brønnøysundregistrene.

²⁷ Organisasjonsnummer 914137624, forretningsadresse Sehesteds gate 3, 0164 Oslo.

²⁸ Jf. punkt 1.2.2 og 1.2.3.

²⁹ Svar 11. mai 2016 fra Gyldendal på pålegg om å gi opplysninger til Konkurransetilsynet.

³⁰ Omsetningstall er hentet fra Brønnøysundregistrene.

Vedlegg 5 Nordhordland tingrett sine beslutninger om bevissikring 4. april 2014

- (37) Konkurransetilsynet gjennomførte bevissikring hos Aschehoug, Bladcentralen, Cappelen Damm, Gyldendal og Schibsted Forlag 8. og 9. april 2014. Under bevissikringen ble det tatt beslag i dokumenter og elektronisk lagret materiale.
- (38) Konkurransetilsynet har videre gjennomført forklaringsopptak med personene som fremgår av Tabell 1.

Tabell 1 Personer som har avgitt forklaring til Konkurransetilsynet

	Navn	Stilling i perioden 2013-14	Dato for forklaring
Aschehoug	A1	Forlagsdirektør	30.10.2014
	A2	Salgs- og markedssjef	29.10.2015
	A3	Forlegger og konsernsjef	30.10.2015
Cappelen Damm	C1	Forlagsdirektør	31.10.2014
Gyldendal	G1	Konserndirektør i Gyldendal ASA	23.10.2014
	G2	Direktør for strategi og utvikling	24.11.2015
	G3	Redaksjonssjef for backlist	24.11.2015
Schibsted Forlag	S1	Administrerende direktør	24.10.2014
	S2	Salg- og markedssjef	29.10.2015
Forlaget Press AS	X1	Forlagssjef	14.11.2014
Juritzen Forlag AS	X2	Daglig leder	14.11.2014
Kagge Forlag AS	X3	Forlagssjef	14.11.2014
Pantagruel Forlag AS	X4	Forlagssjef	14.11.2014
Bladcentralen	BC1	Administrerende direktør	30.10.2014
	BC2	Styreleder	30.10.2015
Interpress	IP1	Markedsdirektør	22.06.2015
	IP2	Økonomisjef	22.06.2015
	IP3	Administrerende direktør	30.10.2015

- (39) Konkurransetilsynet har under saksbehandlingen hatt kontakt med og innhentet ytterligere informasjon fra Aschehoug, Bladcentralen, Cappelen Damm, Gyldendal, Interpress og Schibsted Forlag, ved deres advokater.
- (40) Konkurransetilsynet sendte varsel om illeggelse av overtredelsesgebyr til Aschehoug, Cappelen Damm, Gyldendal og Vigmostad & Bjørke AS/Schibsted Forlag 28. juni 2016. Frist for å inngi merknader til varselet ble satt til 15. september 2016. Etter anmodning fikk Aschehoug forlenget fristen til 22. september 2016.

Vedlegg 6 Varsel om illeggelse av overtredelsesgebyr til Aschehoug, Cappelen Damm, Gyldendal og Vigmostad & Bjørke AS/Schibsted Forlag 28. juni 2016

Vedlegg 7 Merknader til varsel om overtredelsesgebyr fra Cappelen Damm AS/Cappelen Damm Holding AS 15. september 2016

Vedlegg 8 Merknader til varsel om overtredelsesgebyr fra Gyldendal Norsk Forlag AS/Gyldendal ASA 15. september 2016

Vedlegg 9 Merknader til varsel om overtredelsesgebyr fra H. Aschehoug & Co W. Nygaard AS 22. september 2016

Vedlegg 10 Merknader til varsel om overtredelsesgebyr fra Schibsted ASA/Vigmostad & Bjørke AS 15. september 2016 ³¹

- (41) I etterkant av at varselet ble sendt til partene, ble Konkurransetilsynet oppmerksom på at omsetningsverdien som var lagt til grunn for beregning av overtredelsesgebyrene for Gyldendal Norsk Forlag AS/Gyldendal ASA og H. Aschehoug & Co W. Nygaard AS, ikke var korrekt hva gjaldt deres omsetning gjennom Bladcentralen. De ble derfor varslet om at overtredelsesgebyrene overfor dem ville bli endret. Varsel om dette ble sendt 27. januar 2017, med frist for å inngi merknader 10. februar 2017.

Vedlegg 11 Varsel om endring av overtredelsesgebyr til Gyldendal Norsk Forlag AS/Gyldendal ASA og H. Aschehoug & Co W. Nygaard AS 27. januar 2017

Vedlegg 12 Merknader til varsel om endring av overtredelsesgebyr fra Gyldendal Norsk Forlag AS/Gyldendal ASA 10. februar 2017

Vedlegg 13 Merknader til varsel om endring av overtredelsesgebyr fra H. Aschehoug & Co W. Nygaard AS 10. februar 2017

1.5 Videre fremstilling

- (42) Konkurransetilsynet vil i kapittel 2 gjengi partenes hovedanførsler til varselet. I kapittel 3 vil det redegjøres for sakens faktiske side. I kapittel 4 redegjøres det for hvorfor tilsynet mener det foreligger en overtredelse av konkurranseloven § 10. I kapittel 5 redegjøres det for det rettslige grunnlaget for overtredelsesgebyr og hvilke selskaper som er ansvarlige for overtredelsen. Tilsynets utmåling av overtredelsesgebyr etter konkurranseloven § 29, fremkommer i kapittel 6. Vedtakets slutning fremgår av kapittel 7.

2 Partenes merknader til varselet

- (43) I det følgende gis en kort redegjørelse for forlagenes hovedanførsler til varselet om ileggelse av overtredelsesgebyr 28. juni 2016 og varsel om endring av overtredelsesgebyr til Gyldendal Norsk Forlag AS/Gyldendal ASA og H. Aschehoug & Co W. Nygaard AS 27. januar 2017. For øvrig behandles anførslene løpende i vedtaket.

2.1 Cappelen Damms merknader

- (44) Cappelen Damm anfører prinsipalt at beviskravet for å ilegge Cappelen Damm overtredelsesgebyr etter konkurranseloven § 29, jf. § 10, ikke er oppfylt.
- (45) Det anføres i den forbindelse at det ikke er dekning i bevismaterialet for at Cappelen Damm har samordnet seg med de øvrige eierforlagene i Bladcentralen om en kollektiv boikott av Interpress. Kontakten som har vært med de andre forlagene er ikke bevis på en samordning om en felles boikott av Interpress.
- (46) Cappelen Damm anfører at Konkurransetilsynet ikke har bevist med klar sannsynlighetsovervekt at Cappelen Damms påståtte samordning hadde et konkurransebegrensende formål. I forlengelsen av dette anføres det at tilsynet ikke har vurdert dette spørsmålet i lys av den rettslige og økonomiske konteksten som hadde oppstått etter Reitan Convenience sin beslutning. Det anføres videre at tilsynet feilaktig har lagt til grunn at Cappelen Damm og de øvrige forlagenes subjektive intensjon var å begrense konkurransen i form av en kollektiv boikott av Interpress, at tilsynet feilaktig har rubrisert samordningen som

³¹ Schibsted Forlag AS ble kjøpt av Vigmostad & Bjørke AS i 2015. I henhold til aksjekjøpsavtalen mellom forlagene påtok Schibsted Norge AS seg ansvaret for saken inter partes, og det ble av den grunn kun inngitt ett sett av merknader til Konkurransetilsynets varsel. I det følgende vil disse bli benevnt som "Schibsted Forlags merknader", "Schibsted Forlags anførsler" e.l.

"kollektiv boikott" og at tilsynet feilaktig har lagt til grunn at en kollektiv boikott alltid er en formålsovertredelse.

- (47) Cappelen Damm bestrider ikke at det var kontakt mellom forlagene i perioden januar til april 2014, men anfører at denne kontakten må ses i sammenheng med den aktuelle konteksten, nemlig at Reitan Convenience i januar 2014 informerte om at Interpress var valgt som eksklusiv distributør av bøker til deres leveringssteder. Reitan Convenience sin beslutning må etter Cappelen Damms oppfatning anses som en forretningsnektelse, og i lys av denne konteksten hadde eierforlagene, ifølge Cappelen Damm, et naturlig og legitimt ønske om å sikre Bladcentralens interesser, blant annet ved å sammen se på muligheter for å øke volumet i Bladcentralen som distribusjonskanal.
- (48) Cappelen Damm anfører videre at informasjonen som ble utvekslet mellom forlagene under enhver omstendighet ikke var egnet til å lede til et samarbeid om kollektiv boikott i strid med konkurransereglene.
- (49) Cappelen Damm anfører også at Konkurransetilsynet ikke har foretatt en individuell vurdering av hver enkelt aktørs rolle i den påståtte overtredelsen, og at dette er uriktig ettersom den rettslige og økonomiske konteksten er forskjellig for aktørene samt at saken ikke dreier seg om en *"single overall infringement"*.
- (50) Det anføres at skyldkravet ikke er oppfylt hva gjelder Cappelen Damm, ettersom ansatte i Cappelen Damm ikke har vært klar over, eller har holdt det for mest sannsynlig, at de utvekslet informasjon med de andre forlagene på en måte som kunne lede til en samordning om felles boikott av Interpress.
- (51) Cappelen Damm anfører videre at deres valg om å kun bruke Bladcentralen som distributør, var en ensidig, uavhengig og kommersielt begrunnet beslutning. Det anføres at et eventuelt samarbeid om en kollektiv boikott av Interpress ville vært *"helt kontrært"* til Cappelen Damms kommersielle interesser, da overføring av de andre forlagene til Bladcentralen ville redusert Cappelen Damms hylleplass hos utsalgsstedene, og dermed også redusert Cappelen Damms omsetning. Det anføres således at det har sterk formodning mot seg at Cappelen Damm skulle vært del av et samarbeid om kollektiv boikott av Interpress.
- (52) Cappelen Damm konkluderer med at det ikke kan legges til grunn at det påståtte samarbeidet utgjør en formålsovertredelse etter konkurranseloven § 10, hverken om det påståtte samarbeidet vurderes som en helhet, eller for Cappelen Damm isolert.
- (53) Subsidiært anfører Cappelen Damm at utmålingen av overtredelsesgebyr overfor Cappelen Damm er feilaktig. Beregningsgrunnlaget for fastsettelse av grunnbeløpet er etter deres oppfatning uriktig. Det anføres at det ikke er riktig å legge til grunn omsetningen i bokgruppene 3 til 5 totalt. Det riktige er, etter deres oppfatning, å kun legge til grunn den omsetningen fra forlagene som rent faktisk potensielt ville kunne være omfattet av den påståtte boikotten mot Interpress. Etter Cappelen Damms vurdering er dette de bøker som faktisk var etterspurt av Interpress. Dette var, ifølge Cappelen Damm, utelukkende sortiment som inngår i *"Månedens Bestselger"* og *"Kampanjer skjønnlitteratur"*.

Vedlegg 14 Brev fra Cappelen Damm til Konkurransetilsynet 26. januar 2017

- (54) Cappelen Damm anfører videre at utregningen uansett er for streng, og at det i varselet ikke er sondret mellom forlagenes ulike grad av deltakelse i den påståtte overtredelsen. Cappelen Damms eventuelle rolle må anses som marginal og passiv, og dette burde vært hensyntatt.
- (55) Det er videre anført at overtredelsens grovhet ikke kan fastsettes til 19 prosent. Cappelen Damm viser i den forbindelse til praksis fra Kommisjonen og Konkurransetilsynet.
- (56) Ifølge Cappelen Damm skulle Konkurransetilsynet også tatt hensyn til at Cappelen Damm ikke har hatt til hensikt å boikotte Interpress eller å medvirke til dette. Cappelen Damm viser i den forbindelse til utmålingsforskriften § 3 annet ledd bokstav d.
- (57) Videre anføres det at det skulle blitt hensyntatt at den påståtte overtredelsen ikke hadde en faktisk innvirkning på markedet.

- (58) Cappelen Damm anfører endelig at det er feil av Konkurransetilsynet å vektlegge i skjerpene retning at tiltakene ble gjennomført, ettersom det ikke er bevismessig dekning for å legge dette til grunn overfor Cappelen Damm.

2.2 Gyldendals merknader

- (59) Gyldendal anfører prinsipielt at det ikke er grunnlag for å konstatere lovovertrjedelse i saken, hverken i form av ulovlig samarbeid om kollektiv boikott av Interpress eller informasjonsutveksling i strid med konkurranseloven. Det anføres i den forbindelse at Konkurransetilsynet har lagt til grunn både feil faktum og juss i saken.
- (60) Gyldendal viser til at deres beslutning om å avvike samarbeidet med Interpress ble tatt i 2013, og at informasjonsutvekslingen mellom forlagene i perioden januar til april 2014 ikke var egnet til å påvirke Gyldendals allerede fattede beslutning om dette.
- (61) Gyldendal anfører at forlagene ikke inngikk noen avtale om å gi enerett til Bladcentralen til å distribuere for dem. Forlagene orienterte hverandre kun om det valget de på selvstendig grunnlag hadde truffet etter at Reitan Convenience sin beslutning ble kjent i januar 2014. Det anføres at Gyldendal heller ikke på noe tidspunkt inntok en holdning til hvorvidt andre forlag burde benytte Interpress som distributør i konkurranse med Bladcentralen. Dette utelukker etter deres vurdering at Gyldendal kan holdes ansvarlig for delaktighet i en kollektiv boikott av Interpress.
- (62) Gyldendal bestrider ikke at kollektiv boikott kan utgjøre en formålsrestriksjon, men viser til at det ikke foreligger praksis som dreier seg om kollektiv boikott etablert ved informasjonsutveksling, hvor informasjonens innhold gjelder valg av distributør og har samme karakteristika som denne saken. Konkurransetilsynet kan derfor ikke uten videre legge til grunn at informasjonsutvekslingen utgjør en formålsrestriksjon i lovens forstand. Gyldendal anfører videre til dette at det ut fra sakens konkrete faktum ikke fremstår noen klare begrensninger på konkurransen i distribusjonsmarkedet på grunn av informasjonsutvekslingen. Det anføres i den forbindelse uansett at dialogen mellom forlagene hadde et helt annet formål enn å utestenge Interpress. Formålet var ifølge Gyldendal å vurdere konsekvensene av Reitan Convenience sin beslutning for Bladcentralen, og i den forbindelse å gjøre de nødvendige markedstilpasninger. Dialogen mellom forlagene skjedde således i sammenheng med utøvelsen av deres eierskap i Bladcentralen.
- (63) Gyldendal anfører i forlengelsen av dette at informasjonsutvekslingen mellom forlagene i saken utgjør legitim eierdialog i Bladcentralen og Bestselgerforlaget. Dialogen med de øvrige forlagene ble gjort i utøvelsen av eierrollen i Bladcentralen og Bestselgerforlaget, og gikk ikke lenger enn nødvendig for utøvelsen av denne. Gyldendal viser i denne sammenheng til praksis vedrørende produksjonsavtaler og anfører at informasjonsutvekslingen i denne saken var nødvendig for gjennomføring av lovlig samarbeid om distribusjon av bøker. Det anføres videre at deres atferd var lovlig ut fra læren om aksessoriske begrensninger.
- (64) Ifølge Gyldendal var det, i lys av Reitan Convenience sin beslutning, nødvendig å diskutere salgsvolum gjennom Bladcentralen, og dermed indirekte salgsvolum som skulle gå gjennom den andre distribusjonskanalen i markedet. Informasjonsutvekslingen i 2014 hadde ikke som formål eller virkning å begrense konkurransen.
- (65) Gyldendal anfører videre at informasjonen som ble utvekslet mellom forlagene om valg av distribusjonsselskap til massemarkedet ikke kan anses som forretningssensitiv. Det blir anført at forlagene hadde tilgang til denne informasjonen gjennom ulike kanaler, og at forlagene gjennom etableringen av et felles distribusjonsselskap har valgt å ikke ha distribusjon som et vesentlig konkurranseparameter seg imellom. Det anføres at de heller har sikret seg andre og mer effektive måter å konkurrere med hverandre på.
- (66) Gyldendal anfører subsidiært at Gyldendal ikke kan ilegges overtredelsesgebyr fordi ansatte fra Gyldendal hverken forstod eller burde forstått at informasjonsutvekslingen de deltok i etter sitt innhold var ulovlig i den kontekst den fant sted, eller var egnet til å begrense konkurransen. Det anføres med andre ord at skyldkravet i konkurranseloven § 29 ikke er oppfylt.

- (67) Gyldendal anfører atter subsidiært at et eventuelt overtredelsesgebyr må reduseres. Grunngebyret er beregnet med utgangspunkt i omsetning som ifølge Gyldendal ikke er representativ. Utmålingen bør, ifølge Gyldendal, ta utgangspunkt i omsetningen fra 2014, og ikke 2013. Alternativt bør et snitt fra 2013 og 2014 legges til grunn. Gyldendal anfører videre at nivået er lagt for høyt i forhold til praksis med hensyn til sammenlignbar atferd, både gjennom valg av proSENTSats og bruk av tilleggsggebyr.
- (68) Det anføres videre at Konkurransetilsynet har forskjellsbehandlet Gyldendal og andre forlag på usaklig vis ved å oppjustere gebyret ilagt Gyldendal på grunn av Gyldendals inntjening fra bokhandelsomsetning uten å gjøre det samme for sammenlignbare forlag.
- (69) Etter at Konkurransetilsynet varslet en endring av overtredelsesgebyret ved brev 27. januar 2017, har Gyldendal kommet med ytterligere anførsler. I brev 10. februar 2017 blir det anført at grunnbeløpet må fastsettes med utgangspunkt i verdien av omsetningen mellom Gyldendal og distribusjonsleddet, og at gebyret ikke kan beregnes med utgangspunkt i sluttbrukerpris fratrukket kommisjon til kommisjonær. Det korrekte vil etter Gyldendals oppfatning være å se hen til Gyldendals omsetning relatert til Bestselgerforlaget, herunder lisensinntektene, da det kun er denne omsetningen som er direkte relatert til distribusjon av bøker til massemarkedet.
- (70) Dersom omsetning fra Bestselgerforlaget til ledd lenger ned i verdikjeden likevel skal hensyntas, må det riktige etter Gyldendals oppfatning være å ta utgangspunkt i verdien av den distribusjonsløsning Bestselgerforlaget benytter. Grunnbeløpet må derfor beregnes med utgangspunkt i Gyldendals forholdsmessige andel av det vederlag Bestselgerforlaget betaler for Bladcentralens distribusjonstjeneste.

2.3 Aschehougs merknader

- (71) Aschehoug anfører prinsipielt at Aschehoug ikke har samarbeidet med de andre forlagene om en kollektiv boikott av Interpress, hverken ved avtale, felles forståelse eller samordnet opptreden.
- (72) Aschehoug viser i den forbindelse til at de aldri har sagt opp distribusjonsavtalen med Interpress, og at de ikke på noe tidspunkt har sluttet å levere bøker til Interpress. Det vises videre til at Aschehoug fortsatte å levere bøker til Interpress helt til Interpress valgte å gi opp sin satsning på bokdistribusjon og konsentrere seg om distribusjon av blader. Aschehoug understreker i den forbindelse at de i perioden januar til april 2014 økte sin distribusjon gjennom Interpress, sammenlignet med det som var avtalt høsten 2013. Dette underbygger etter deres vurdering at Aschehoug ikke har samarbeidet med de andre forlagene om den påståtte kollektive boikotten av Interpress.
- (73) Aschehoug anfører at de ikke på noe tidspunkt har kommunisert til de andre forlagene at Aschehoug ville boikotte Interpress som distributør, eller at de hadde noe ønske om at de andre forlagene skulle si opp eller la være å inngå avtaler med Interpress. Aschehoug anfører til dette at de stilte seg negative til en felles front mot Interpress og *"kjørte sitt eget løp"* i relasjon til Interpress. Ifølge Aschehoug viser dette at Aschehoug ikke har deltatt i et samarbeid om kollektiv boikott av Interpress.
- (74) Subsidiært anfører Aschehoug at det uansett ikke er grunnlag for å anse det påståtte samarbeidet som en formålsovertredelse. Det anføres til dette at et samarbeid ikke kan rubriseres som en formålsovertredelse på grunnlag av en generell kategorisering uten at det gjøres en konkret vurdering av de målsettinger som søkes gjennomført, og den rettslige og økonomiske sammenheng. I denne saken kan ikke det påståtte samarbeidet etter Aschehougs vurdering anses som en "kollektiv boikott" slik dette begrepet må forstås i konkurranserettlig sammenheng.
- (75) For å underbygge anførselene, viser Aschehoug til at Bladcentralens eiere, etter deres oppfatning, hadde rett til å fastholde distribusjon gjennom Bladcentralen når de ble konfrontert med det de oppfattet som Reitangruppens forsøk på eksklusjon av Bladcentralen. Det var ifølge dem da legitimt for eierne i Bladcentralen å drøfte hvordan Reitan Convenience sin beslutning skulle håndteres, og å beslutte iverksettelse av tiltak for å sikre videre distribusjon til Reitangruppen gjennom Bladcentralen.

- (76) Det forelå ifølge Aschehoug ingen intensjon om å boikotte Interpress. Det anføres i den forbindelse at Aschehougs intensjon tvert imot har vært å opprettholde konkurransen mellom Interpress og Bladcentralen, ved å hindre at Bladcentralen ble utestengt fra å levere til Reitangruppens utsalgssteder.
- (77) Aschehoug viser videre til at det, ifølge dem, ikke er påvist noe eksklusjonsformål overfor en konkurrent i varselet. Da begrepet kollektiv boikott, etter deres oppfatning, bare kan kategoriseres som en formålsovertredelse i konkurranserettslig forstand, dersom det kan påvises en hensikt om å eliminere en konkurrent, kan det derfor ikke legges til grunn at det i denne saken er tale om en formålsovertredelse. Aschehoug understreker i den forbindelse at den påståtte kollektive boikotten ikke gjelder utestengelse av en konkurrent, men et samarbeid om en nedstrøms eksklusjon/eksklusivitet.
- (78) En påstått samlet eksklusjon av Interpress, må derfor, etter Aschehougs vurdering, særlig sett på bakgrunn av konteksten hvor Reitangruppen hadde til hensikt å utestenge Bladcentralen, underlegges en virkningsvurdering.
- (79) Hva gjelder den informasjonsutveksling som fant sted mellom forlagene i perioden januar til april 2014, anfører Aschehoug at denne heller ikke kan anses å utgjøre en formålsovertredelse etter konkurranseloven § 10.
- (80) Aschehoug viser i den forbindelse til at Kommisjonens horisontale retningslinjer legger til grunn at det er spesifikt individualisert informasjon om fremtidige priser og volum som faller inn under kategorien informasjonsutveksling som har et konkurransebegrensende formål, og at det derfor ikke er korrekt å anse informasjonsutveksling i relasjon til valg av distributør som en formålsovertredelse.
- (81) Videre viser Aschehoug til at de bare har kommunisert til medeierne i Bladcentralen og Bestselgerforlaget at Aschehoug ikke ønsket å kutte Interpress som distributør. I forlengelsen av dette, anfører Aschehoug at de som leverandør nødvendigvis må kunne gi opplysninger om hvilke bøker de skal levere til henholdsvis Bestselgerforlaget og Bladcentralen. I den konteksten, var det ifølge Aschehoug vanskelig at Bladcentralen, og styret i Bladcentralen, skulle unngå å få innsikt i hvordan det enkelte forlag forholdt seg med hensyn til salg til Interpress. Informasjonsutveksling om at Aschehoug fortsatt ville selge til Interpress kan dermed ikke etter deres vurdering anses som konkurransebegrensende og i strid med konkurranseloven § 10.
- (82) I tillegg anfører Aschehoug at ansatte i forlaget ikke har utvist nødvendig skyld, hverken i form av forsett eller uaktsomhet. Overtredelsesgebyr kan ifølge Aschehoug heller ikke av den grunn ilegges Aschehoug i medhold av konkurranseloven § 29.
- (83) Hva gjelder utmålingen av overtredelsesgebyret, anfører Aschehoug at det varslede gebyret ikke er rimelig i forhold til den påståtte overtredelsen fra Aschehougs side.
- (84) Aschehoug anfører at Konkurransetilsynet har lagt en feil vurdering til grunn når det anser at overtredelsens grovhet for Aschehougs del tilsier et gebyr på 19 prosent av omsetningen. Dette er etter Aschehougs syn en for streng prosentsats.
- (85) Aschehoug anfører at det heller ikke er grunnlag for oppjustere gebyret for særlig grov overtredelse.
- (86) Utmålingen bør, ifølge Aschehoug, ta utgangspunkt i omsetningen fra 2014, og ikke 2013. Alternativt burde den gjennomsnittlige omsetningen de to siste årene legges til grunn, da dette ville fange opp retur av bøker fra Interpress til Aschehoug.
- (87) Aschehoug anfører videre at utmålingen ikke reflekterer Aschehougs rolle i den påståtte kollektive boikotten og at Konkurransetilsynet i denne sammenheng ikke har hensyntatt at Bladcentralens eiere bare responderte på et krav om eksklusivitet fra Reitangruppen, ei heller at Aschehoug økte distribusjonen gjennom Interpress i den aktuelle perioden. Aschehougs passive og helt underordnede rolle i det påståtte samarbeidet tilsier etter deres vurdering en betydelig nedjustering av gebyret.

- (88) Etter at Konkurransetilsynet varslet en endring av overtredelsesgebyret ved brev 27. januar 2017, har Aschehoug kommet med ytterligere anførsler. I brev 10. februar 2017 blir det gjentatt at grunnbeløpet må fastsettes etter en individuell vurdering, at det er feil å bruke omsetningstall for 2013 ved utmåling av et overtredelsesgebyr, og at dette er uriktig anvendelse av rettsreglene.
- (89) Videre anføres det at det er uriktig å endre beregningen av omsetningen slik at det omfatter omsetningsverdi av bøker utgitt av Bestselgerforlaget etter lisens fra Aschehoug, da dette ikke er Aschehougs varer. Den påståtte overtredelsen gjelder markedet for distribusjon av bøker til massemarkedet, mens tilsynet har fastsatt et grunnbeløp som tar utgangspunkt i og omfatter omsetning i markeder som ikke er berørt av den påståtte overtredelsen. Etter deres oppfatning vil det riktige utgangspunktet for beregning av grunnbeløpet være Aschehoug sin omsetning fra salg av bøker fra de aktuelle bokgruppene til Interpress, og lisenssalg til Bestselgerforlaget.
- (90) Aschehoug anfører også at Konkurransetilsynet har lagt feil multiplikasjonsfaktor for varighet til grunn, da avrundingen tilsynet har gjort er i strid med nyere rettspraksis fra EU. Tilsynets utmåling av overtredelsesgebyret er etter Aschehougs oppfatning også i strid med proporsjonalitetsprinsippet.

2.4 Schibsted Forlags/Vigmostad & Bjørke AS' merknader

- (91) Schibsted Forlag anfører at det ikke foreligger et konkurransebegrensende og ulovlig samarbeid mellom forlagene, og at det varslede gebyret under enhver omstendighet er satt for høyt.
- (92) Det anføres prinsippalt at det ikke kan anses å foreligge en konkurransebegrensende boikott. Det vises i den forbindelse til at et foretaks rett til selv å bestemme hvilken distributør det ønsker å benytte, innebærer at Schibsted Forlag var i sin fulle rett til å velge bort Interpress til fordel for Bladcentralen, og at konkurransereglene ikke legger noen begrensninger på Schibsted Forlag hva gjelder dette valget.
- (93) Videre anføres det at samarbeidskriteriet i konkurranseloven § 10 ikke er oppfylt fordi det ikke kan legges til grunn at det forelå en avtale eller felles forståelse mellom forlagene om å utestenge Interpress som distributør. Schibsted Forlags valg av Bladcentralen som distributør var et fornuftig og rasjonelt valg, og en beslutning Schibsted Forlag traff på selvstendig grunnlag.
- (94) Schibsted Forlag anfører videre at informasjonsutvekslingen mellom forlagene ikke innebærer en samordnet opptreden. Det vises til at ettersom samtlige av forlagene var eiere av Bladcentralen, var det påregnelig at de ville velge Bladcentralen som eneste leverandør, gitt Reitan Convenience sin beslutning og de negative konsekvenser dette ville kunne få for Bladcentralen. Forlagene ville dessuten, ifølge Schibsted Forlag, få kunnskap om valget av distributør i kraft av sitt eierskap i Bladcentralen. Det er således Schibsted Forlags vurdering at informasjonen som ble utvekslet ikke kan sies å ha redusert noen strategisk usikkerhet mellom forlagene.
- (95) Schibsted Forlag anfører subsidiært at det ikke er riktig å legge til grunn at et foretak som mottar strategisk informasjon har en handleplikt og må protestere hvis det skal unngå ansvar etter konkurranseloven § 10. Dette gjelder kun ved grove kartell. Ettersom Schibsted Forlag ikke har deltatt i et kartell, kan det heller ikke etter deres oppfatning oppstilles et krav om offentlig distansering.
- (96) Schibsted Forlag anfører videre at det uansett ikke foreligger en formålsovertredelse i denne saken og at Konkurransetilsynet har unnlatt å vurdere foretakenes handlinger i lys av den rettslige og faktiske konteksten.
- (97) Det understrekes at konteksten var at Reitan Convenience sin beslutning innebar at Bladcentralen ville miste en salgskanal. Det var således, ifølge Schibsted Forlag, et behov for eierne i Bladcentralen å diskutere hvilke tiltak som skulle iverksettes for å begrense omsetningstap som følge av dette. I relasjon til dette var det, etter Schibsted Forlags vurdering, en nødvendig konsekvens at forlagene ga uttrykk for hvilket distribusjonsselskap de ville

velge, ettersom det ville være av betydning for Bladcentralens omsetning og eventuelle behov for omorganisering. Dette behovet må også, ifølge Schibsted Forlag, sees i sammenheng med at forlagene var reelt bekymret for at Reitan Convenience sin beslutning bare var det første steget i retning av en mer omfattende utestengelse av Bladcentralen. Samtalene mellom forlagene utgjorde derfor etter Schibsted Forlags vurdering lovlige diskusjoner ut fra den situasjonen som oppstod ved Reitan Convenience sin beslutning.

- (98) Når den angivelige boikotten ses i lys av den rettslige og faktiske konteksten, er det, ifølge Schibsted Forlag, tydelig at deres handlinger ikke utgjør en formålsovertredelse. Det vises til at det ikke foreligger et prissamarbeid eller markedsdeling, og dermed heller ingen kartellavtale mellom forlagene.
- (99) Det vises videre til at vurderingen som ledet til at Schibsted Forlag valgte å ikke bruke Interpress, oppstod som følge av Reitan Convenience sin beslutning, en beslutning som medførte at samtlige av forlagene måtte revurdere sine eksisterende løsninger for distribusjon. Dette viser, etter Schibsted Forlags vurdering, at samtaler mellom forlagene skjedde i en legitim kontekst. Det anføres derfor at det er feilaktig av Konkurransetilsynet å legge til grunn at det foreligger en formålsovertredelse.
- (100) Schibsted Forlag viser også til at ikke alle former for kollektiv eksklusivitet kan anses som formålsovertredelser. Kun avtaler med en klar konkurransebegrensende virkning kan inkluderes i formålskategorien. Schibsted Forlag anfører i den forbindelse at det ikke vil være en kollektiv leveringsnektelse med konkurransebegrensende formål dersom kundene som nektes levering har andre alternativer, fortsatt kan konkurrere effektivt og ikke vil bli utestengt fra markedet som følge av avtalen.
- (101) Schibsted Forlag anfører at det i den sammenheng er feil av Konkurransetilsynet å legge til grunn at leveranse av bøker fra forlagene var viktig for Interpress for å kunne være en effektiv distributør til massemarkedet. Schibsted Forlag viser i den forbindelse til at ettersom eierne i Bladcentralen samlet sett stod for kun 25 prosent av Interpress sin omsetning i 2013, kan det ikke legges til grunn at Interpress var avhengig av bokforlagenes distribusjon for å overleve i markedet.
- (102) Det vises videre til at Interpress tidligere hadde klart seg uten bøker fra Cappelen Damm, hvilket etter Schibsted Forlags oppfatning er bevis for at en angivelig avtale om å ikke levere til Interpress på ingen måte medførte at Interpress stod uten andre alternativer.
- (103) Schibsted Forlag påpeker videre at de selv var en liten kunde av Interpress og at de på det aktuelle tidspunktet hadde historisk lav omsetning via Interpress.
- (104) Den begrensede omsetningen fra eierforlagene i Bladcentralen viser, etter Schibsted Forlags vurdering, at Interpress hadde andre alternativer. Dette viser, ifølge Schibsted Forlag, at Interpress ikke ble utestengt fra massemarkedet ved den angivelige boikotten.
- (105) Ettersom Schibsted Forlag på denne bakgrunn ikke mener at det foreligger en formålsovertredelse, er det Schibsted Forlags syn at det skulle vært vurdert hvorvidt Schibsted Forlags atferd har hatt konkurransemessige virkninger. Slike negative virkninger foreligger ikke etter Schibsted Forlags oppfatning.
- (106) For det første anføres det til dette at den angivelige boikotten ikke hadde noen virkning mellom forlagene. Samtlige forlag gjorde selvstendige vurderinger. Det var rasjonelt av forlagene, uavhengig av samtaler, å velge bort Interpress. Derfor var det også, ifølge Schibsted Forlag, påregnelig at forlagene ville velge bort Interpress, gitt Reitan Convenience sin beslutning. Samtaler mellom forlagene reduserte med andre ord ikke en mulig usikkerhet knyttet til valg av strategi mellom forlagene, hvilket igjen, etter Schibsted Forlags vurdering, innebærer at samtaler mellom forlagene ikke hadde konkurransebegrensende effekt.
- (107) Schibsted Forlag anfører videre at forlagets atferd etter bevissikringen også viser at atferden uansett ikke har hatt en konkurransebegrensende virkning, fordi Schibsted Forlag fortsatte å levere de to bøkene til Interpress som det allerede var avtalt leveranse av. Det vises til at samtlige forlag opprettholdt sitt handlingsmønster uavhengig av samtaler, og dette viser,

etter deres vurdering, at Konkurransetilsynets konklusjon om at forlagenes atferd var medvirkende årsak til at Interpress la ned sin distribusjonsvirksomhet i Norge, er uriktig.

- (108) I tillegg til dette, viser Schibsted Forlag til at Interpress hadde hatt fallende omsetning de siste årene, uavhengig av den angivelige boikotten, hvilket anføres å tilsi at Interpress uansett ville falt ut av markedet.
- (109) Samlet sett viser dette, etter Schibsted Forlags vurdering, at forlagenes atferd vanskelig kan sies å ha hatt en konkurransebegrensende virkning.
- (110) Schibsted Forlag bestrider videre at beviskravet i konkurranseloven § 10 er oppfylt, og viser til at dokumentbevisene i saken viser at det aldri ble endelig konkludert mellom forlagene.
- (111) Til anførselen om at gebyret er satt for høyt, vises det til at det er tatt utgangspunkt i et for høyt grunnbeløp. Det er ifølge Schibsted Forlag uriktig å legge til grunn at overtredelsen er så grov at det skal tas utgangspunkt i 19 prosent av den berørte omsetningen ved fastsettelsen av grunnbeløpet. Etter Schibsted Forlags oppfatning er en slik høy prosentsats forbeholdt kartellene. Det anføres i den sammenheng at denne saken ikke dreier seg om et kartell, og heller ikke kan sammenliknes med andre grove brudd på konkurranseloven § 10, som for eksempel anbudssamarbeid. Gjennomgang av EU-praksis viser, etter Schibsted Forlags oppfatning, at det ikke er støtte for en slik høy prosentsats, og denne burde vært vesentlig lavere og godt under 10 prosent.
- (112) Schibsted Forlag er videre av den oppfatning at det er feil av Konkurransetilsynet å ikke vektlegge ved utmålingen at den angivelige boikotten ikke hadde noen faktisk virkning på markedet. I forlengelsen av dette blir det da også, ifølge Schibsted Forlag, feil å legge til grunn en varighet på et halvt år.
- (113) Schibsted Forlag anfører også at Konkurransetilsynet har gjort en uriktig vurdering av utmålingsforskriften § 3 annet ledd bokstav d, og den angivelige skylden. Det vises i den forbindelse til at ingen ansatte i Schibsted Forlag deltok i det første kaffemøtet, samt at den etterfølgende opptreden til Schibsted Forlag viser at foretaket ikke hadde en aktiv rolle i den angivelige boikotten. Schibsted Forlag anfører også at det må vektlegges at Schibsted Forlag fikk råd fra konsernets internadvokat om at det var adgang til å delta på møtet.
- (114) Schibsted Forlag bestrider videre at Konkurransetilsynet har adgang til å øke overtredelsesgebyret med ytterligere 19 prosent under henvisning til at det er tale om en særlig grov overtredelse. Det vises i den forbindelse til at den foreliggende saken ikke kan likestilles med avtaler om prissetting, markedsdeling og begrensning av produksjonen, og det er ikke tale om en langvarig boikott. Motsetningsvis er det, ifølge Schibsted Forlag, i høyden tale om en boikott som aldri fikk noen virkninger. Tillegget står derfor, etter deres vurdering, ikke i forhold til den angivelige overtredelsen.
- (115) Det anføres videre at den skjønnsmessige oppjusteringen med 100 prosent er uhjemlet. Det anføres i den forbindelse at det ikke er adgang til å heve gebyret med 100 prosent på bakgrunn av Schibsted-konsernets høye omsetning, ettersom Schibsted Forlag ikke lenger er en del av dette konsernet.
- (116) Endelig anfører Schibsted Forlag at Konkurransetilsynet uriktig har utelatt å se hen til øvrige formildende omstendigheter, herunder Schibsted Forlags passive rolle i den angivelige overtredelsen, og Schibsted Forlags bistand i forbindelse med etterforskningen. Schibsted Forlag viser til at forlaget har forsøkt å komme tilsynet i møte for å bidra til en løsning i saken, men at disse tilnærmingene skal ha blitt avvist. Videre anføres det at Schibsted Forlag har inntatt en proaktiv rolle i diskusjonene om åpning av Bladcentralen for tredjepart, uten at forlaget har hatt en plikt til dette, hvilket også skulle vært hensyntatt av Konkurransetilsynet.

3 Nærmere om sakens faktiske side

3.1 Oversikt

- (117) Med bakgrunn i det beslaglagte materialet, og informasjon fremkommet i etterfølgende forklaringsopptak, er det Konkurransetilsynets vurdering at det har funnet sted et samarbeid

om kollektiv boikott, herunder utveksling av konkurransesensitiv informasjon, mellom forlagene Aschehoug, Cappelen Damm, Gyldendal og Schibsted Forlag.

- (118) Konkurransetilsynet legger til grunn at forlagene samarbeidet om å ikke levere bøker til Interpress, som på det aktuelle tidspunkt var en av to aktører i markedet for distribusjon av bøker til massemarkedet. I stedet skulle forlagene distribuere bøker til massemarkedet gjennom Bladcentralen, hvor samtlige forlag hadde eierinteresser.
- (119) I forbindelse med samarbeidet om den kollektive boikotten, ble det utvekslet strategisk informasjon om valg av distributør til massemarkedet gjennom e-poster, telefonsamtaler, tekstmeldinger og møter.
- (120) Det er Konkurransetilsynets vurdering at samarbeidet har hatt et konkurransebegrensende formål i strid med konkurranseloven § 10. Det er på denne bakgrunn ikke nødvendig for tilsynet å foreta en endelig avgrensning av det relevante markedet.³² Av hensyn til den videre fremstillingen, vil tilsynet likevel kort beskrive det norske bokmarkedet, herunder særlig massemarkedet og distribusjon av bøker.

3.2 Nærmere om bokmarkedet

3.2.1 Generelt om bokmarkedet

- (121) Det norske bokmarkedet omfatter salg av norske og utenlandske bøker i Norge. I salgsstatistikken for det norske bokmarkedet i 2014,³³ anslås den samlede nettoomsetning av bøker i 2014 til kr. 2 696 792 000.³⁴

Vedlegg 15 "Bransjestatistikk 2014"

- (122) Bøker som selges i bokmarkedet er gruppert i ni ulike bokgrupper. Bokgruppe 1 er skolebøker, bokgruppe 2 er fagbøker og lærebøker, bokgruppe 3 er sakprosa, bokgruppe 4 er skjønnlitteratur, bokgruppe 5 er billigbøker, bokgruppe 6 er verk, bokgruppe 7 er kommisjonsbøker, lover, forskningsrapporter og tilsvarende, bokgruppe 8 er lydbøker og elektroniske innholdsprodukter og bokgruppe 9 er annen litteratur.
- (123) Bøker blir normalt utgitt av et forlag. Etter at forlaget har inngått en avtale med forfatteren om rettigheten til å gi ut boken, mottar forlaget et manuskript fra forfatteren. Manuskriptet bearbeides før utgivelse, og forlaget sørger for trykking, publisering og distribusjon til forhandlerne.
- (124) Forlagenes distribusjon av bøker skjer gjennom ulike ledd og kanaler. Valg av distributør avhenger av om bøkene skal til bokhandlere, massemarkedet eller om de skal utgis som e-bok.
- (125) Forlagssentralen ANS, eid av Aschehoug og Gyldendal, og Sentraldistribusjon AS, eid av Cappelen Damm, står for distribusjon av bøker til bokhandlere. I tillegg distribuerer disse selskapene bøker for bokklubber og nettbutikker.
- (126) I 2014 ble distribusjon av bøker til massemarkedet i hovedsak betjent av Bladcentralen og Interpress.³⁵
- (127) Som nevnt i avsnitt (22), omfatter massemarkedet utsalgsteder som ikke er tradisjonelle bokhandlere, slik som kiosker, dagligvarebutikker, postkontor og bensinstasjoner. Reitan Convenience er en stor aktør i dette markedet, hovedsakelig gjennom Narvesen. Reitan Convenience sine utsalgsteder stod for 19,9 prosent av salg av bøker i massemarkedet i 2014.³⁶

³² Se forente saker T-71/03, T-74/03, T-87/03 og T-91/03 *Tokai Carbon m.fl. mot Kommisjonen*, avsnitt 90; sak T-38/02 *Groupe Danone mot Kommisjonen*, avsnitt 99, og henvisninger under dette avsnittet.

³³ Salgsstatistikk for det norske bokmarkedet er utarbeidet av Forleggerforeningens servicekontor. Statistikk for 2014 er utgitt i "*Bransjestatistikk 2014*".

³⁴ "*Bransjestatistikk 2014*", side 31.

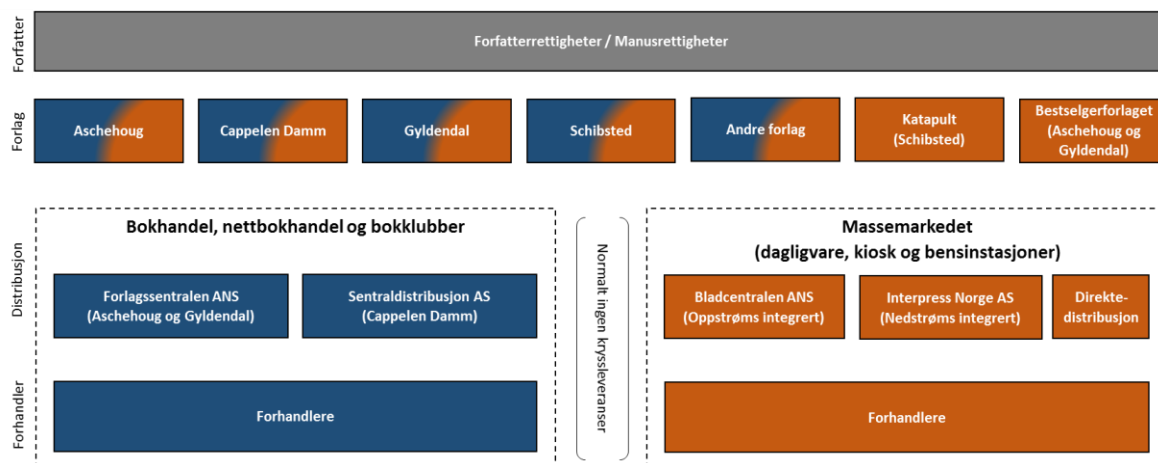
³⁵ Se nærmere under punkt 3.2.3.

³⁶ Andelen er beregnet ut fra tall oppgitt i svar 13. mai 2016 fra Reitan Convenience på pålegg om å gi opplysninger til Konkurransetilsynet og "*Bransjestatistikk 2014*", side 6.

Vedlegg 16 Svar 13. mai 2016 fra Reitan Convenience på pålegg om å gi opplysninger til Konkurransetilsynet

- (128) I massemarkedet selges typisk såkalte bestselgere, og produktutvalget er betydelig snevrere enn hos tradisjonelle bokhandlere. Det er i hovedsak bøker i bokgruppe 3 (sakprosa), 4 (skjønnlitteratur), 5 (billigbøker) og 9 (annen litteratur) som selges i massemarkedet.³⁷
- (129) Verdikjeden i bokmarkedet kan deles inn i tre ledd: i) forlagenes erverv av forfatterrettigheter, ii) salg og distribusjon av bøker fra forlag til forhandler og iii) salg fra forhandler til sluttbruker. Figuren nedenfor gir en grov oversikt over bokmarkedet i 2014.

Figur 1 Bokmarkedet i 2014

- (130) Som det fremgår av gjennomgangen av eierforholdene i punkt 1.2 og 1.3, er bokmarkedet preget av vertikal integrasjon. Flere bokforlag eier eller har eierandeler i bokhandlere, bokklubber og distribusjonsselskap.

3.2.2 Rammevilkår i bokmarkedet – Bokavtalen

- (131) Bokavtalen mellom Den norske Bokhandlerforening og Den norske Forleggerforening fastsetter rammevilkår for salg av bøker i Norge. Avtalen gjelder for bøker utgitt av medlemmer i Den norske Forleggerforening, og gjelder for salg av bøker i alle salgskanaler.
- (132) Bokavtalen av 01.01.2011 (heretter "Bokavtalen 2011") var gjeldende fra 1. januar 2011 til den ble avløst av Bokavtalen av 01.01.2015. Bokavtalen av 01.01.2015 er en videreføring av Bokavtalen 2011 med få endringer.
- (133) Bokavtalen 2011 var unntatt fra konkurranse-loven § 10 ved forskrift 29. april 2005 nr. 367 om unntak fra konkurranse-loven § 10 for samarbeid ved omsetning av bøker. Det fremgikk av Bokavtalen 2011 § 2.1 at det utgivende forlag skulle fastsette en bindende utsalgspris på sine bøker i en fastprisperiode. Fastprisperioden gjaldt i utgivelsesåret og frem til og med 30. april året etter.
- (134) Fastprisen i Bokavtalen 2011 var knyttet til hver ny utgave av en bok, unntatt skolebøker.³⁸ En ny utgave var en utgivelse av en bok som krevde et nytt ISBN.³⁹
- (135) Bokavtalen 2011 gjaldt generelt og uavhengig av i hvilken kanal bøkene ble solgt. Bokavtalen 2011 § 2.2 ga forhandlerne adgang til å gi en begrenset rabatt til sluttkundene i fastprisperioden på inntil tolv og en halv prosent. Adgangen til å gi en slik begrenset rabatt

³⁷ "Bransjestatistikk 2014", side 31-52.

³⁸ Jf. forskrift 29. april 2005 nr. 367 om unntak fra konkurranse-loven § 10 for samarbeid ved omsetning av bøker § 3 første ledd.

³⁹ Jf. kommentar til § 3 første ledd i forskrift 29. april 2005 nr. 367 om unntak fra konkurranse-loven § 10 for samarbeid ved omsetning av bøker, som viser til veiledning fra ISBN-kontoret ved Nasjonalbibliotek i Norge for definisjon av begrepet "ny utgave".

gjaldt imidlertid ikke for billigbøker (bokgruppe 5), verk (bokgruppe 6) og kommisjonsbøker (bokgruppe 7).

- (136) Øvrige konkurranseparametere, herunder kvalitet, bredde i utvalget og distribusjonsform, ble ikke regulert av Bokavtalen 2011.
- (137) Hverken Bokavtalen 2011 eller forskrift 29. april 2005 nr. 367 om unntak fra konkurranse-loven § 10 for samarbeid ved omsetning av bøker, ga forlag som var omfattet av Bokavtalen 2011 adgang til å samarbeide på annen måte enn fastsatt i forskriften, eller til å dele informasjon seg imellom.

3.2.3 Distributører til massemarkedet

3.2.3.1 Innledning

- (138) Distribusjon av bøker til massemarkedet i Norge har, som nevnt, i all hovedsak skjedd gjennom Bladcentralen og Interpress. Det bemerkes for fullstendighetens skyld at det i massemarkedet også har blitt foretatt direkteleveranser av et lite volum fra forlag til forhandler. Dette har som regel foregått som kampanjer, og har ikke foregått regelmessig eller hatt et stort omfang. I tillegg har det forekommet noe distribusjon gjennom mindre aktører.
- (139) Avtaler om distribusjon av bøker til massemarkedet har de siste årene vært basert på eksklusivitet. Det vil si at en bestemt bok ikke har blitt distribuert til samme utsalgssted gjennom både Bladcentralen og Interpress. Flere personer har i forklaringsopptak oppgitt at bakgrunnen for innføring av denne eksklusivitetsordningen, var at det tidligere hadde oppstått praktiske problemer blant annet knyttet til returhåndtering av bøkene. Eksklusiv distribusjon var derfor ønsket av utsalgsstedene.⁴⁰

Vedlegg 17 Forklaringsopptak med A1 (Aschehoug) 30. oktober 2014

Vedlegg 18 Forklaringsopptak med G1 (Gyldendal) 23. oktober 2014

- (140) Basert på opplysninger inngitt av Bladcentralen og Interpress, var selskapenes andel av markedet for distribusjon av bøker til massemarkedet henholdsvis 80 og 20 prosent i 2014.

Vedlegg 19 Svar 13. mai 2016 fra Interpress på pålegg om å gi opplysninger til Konkurransetilsynet

Vedlegg 20 Svar 11. mai 2016 fra Bladcentralen på pålegg om å gi opplysninger til Konkurransetilsynet

- (141) Det vil i det følgende gis en kort presentasjon av disse aktørenes eierskap og forretningsmodell, slik det var i 2014.

3.2.3.2 Bladcentralen

- (142) Som det fremgår av punkt 1.3.1, var Bladcentralen i 2014 eid av Aller Media AS, Bestselgerforlaget (eid av Aschehoug og Gyldendal), Bonnier Holding Norway AS, Cappelen Damm, Egmont Hjemmet Mortensen AS, Egmont Serieforlaget AS, og Schibsted Forlag.
- (143) I kraft av sin rolle som styreleder i Bestselgerforlaget AS, var G1 (Gyldendal) Bestselgerforlaget AS sin representant i Bladcentralens styre i 2014. C1 representerte Cappelen Damm, mens S1 representerte Schibsted Forlag.
- (144) Bladcentralens formål har vært å distribuere eierselskapenes publikasjoner.⁴¹ Eierne har ikke hatt en plikt til å benytte Bladcentralen og står ifølge "Avtale vedrørende distribusjon av bøker

⁴⁰ Jf. bl.a. forklaringsopptak med A1 (Aschehoug) 30. oktober 2014, avsnitt 51. Se også forklaringsopptak med G1 (Gyldendal) 23. oktober 2014, avsnitt 37 og 38.

⁴¹ Jf. "Avtale vedrørende distribusjon av bøker og blader i Bladcentralen ANS 6. desember 2012", kapittel 0.1 § 2.

og blader i Bladcentralen ANS 6. desember 2012", fritt til å benytte andre distribusjonskanaler istedenfor, eller i tillegg til, Bladcentralen.⁴²

Vedlegg 21 Avtale vedrørende distribusjon av bøker og blader i Bladcentralen ANS 6. desember 2012

- (145) Bladcentralen har tilbudt et basisutvalg av bøker til forhandlerne i massemarkedet, men også kampanjer og en bestselgerliste ("*Månedens Bestselger*"). De har operert med kommisjonssalg for sine eiere, hvilket betyr at Bladcentralen har solgt bøkene på oppdrag fra den enkelte eier.
- (146) Det enkelte forlag har valgt hvilke bøker de har ønsket distribuert gjennom Bladcentralen, og for bestselgerne har hvert forlag hatt et definert antall plasser basert på salg i foregående år.⁴³

Vedlegg 22 Forklaringsopptak med S2 (Schibsted Forlag) 29. oktober 2015

- (147) Ved distribusjon gjennom Bladcentralen har forlagene beholdt eierskapet til utgivelsene, mens Bladcentralen har vært ansvarlig for pakking, distribusjon og presentasjon i butikk.⁴⁴

Vedlegg 23 Forklaringsopptak med BC1 (Bladcentralen) 30. oktober 2014

- (148) Forhandlerne har hatt fri returrett overfor Bladcentralen.⁴⁵ Når Bladcentralen har mottatt returer, har disse blitt avregnet mot forlagene ved at returen har blitt trukket fra det som brutto har blitt distribuert.⁴⁶
- (149) I 2014 var distribusjon gjennom Bladcentralen i utgangspunktet lukket for andre enn eierne. Forlag uten eierskap kunne likevel distribuere bøker gjennom Bladcentralen ved en lisensordning. Dette fungerte slik at vedkommende eierforetak, på egen risiko, fikk lisensiert en bok fra et utenforstående foretak.⁴⁷ En slik lisensiering forutsatte enstemmig vedtak fra eierne i Bladcentralen. Lisensordningen har blitt benyttet i liten grad, og da hovedsakelig gjennom Cappelen Damm og gjennom Schibsted Forlags datterselskap Katapult Bøker AS.

3.2.3.3 Interpress

- (150) Som det fremgår av punkt 1.3.2, var Interpress i 2014 et heleid datterselskap av Reitan Convenience. Interpress sitt formål har vært import- og distribusjonsvirksomhet av lesestoff, samt annen virksomhet beslektet med dette.⁴⁸
- (151) Interpress distribuerte bøker for både eierforlagene i Bladcentralen og andre forlag. Interpress har opplyst at om lag 25 prosent av Interpress sine inntekter knyttet til distribusjon av bøker i 2013, kom fra bøker utgitt av forlag med eierandel i Bladcentralen, mens denne andelen var om lag 43 prosent i 2012 og 45 prosent i 2011. Interpress sitt utvalg bestod av bøker som også var tilgjengelig i bokhandelen. I motsetning til Bladcentralen, distribuerte ikke Interpress serieromaner (bokgruppe 9).⁴⁹

Vedlegg 24 Svar 7. mai 2014 fra Interpress på pålegg om å gi opplysninger til Konkurransetilsynet

- (152) Interpress kjøpte bøker fra forlagene med en avtalt rabatt, men hadde full returrett.⁵⁰ Interpress stod for distribusjon, markedsføring, presentasjon i butikk og returhåndtering.

⁴² "Avtale vedrørende distribusjon av bøker og blader i Bladcentralen ANS 6. desember 2012", kapittel 1.1, punkt 1.

⁴³ Forklaringsopptak med S2 (Schibsted Forlag) 29. oktober 2015, avsnitt 32.

⁴⁴ Forklaringsopptak med BC1 (Bladcentralen) 30. oktober 2014, avsnitt 10-11.

⁴⁵ "Avtale vedrørende distribusjon av bøker og blader i Bladcentralen ANS 6. desember 2012", kapittel 3.1.

⁴⁶ Forklaringsopptak med BC1 (Bladcentralen) 30. oktober 2014, avsnitt 10.

⁴⁷ "Avtale vedrørende distribusjon av bøker og blader i Bladcentralen ANS 6. desember 2012", kapittel 0.1 § 9.

⁴⁸ Jf. nøkkelopplysninger fra Enhetsregisteret.

⁴⁹ Jf. svar 13. mai 2016 fra Reitan Convenience på pålegg om å gi opplysninger til Konkurransetilsynet.

⁵⁰ Jf. svar 4. mai 2016 fra Reitan Convenience og Interpress 4. mai 2016 på pålegg om å gi opplysninger til Konkurransetilsynet, punkt 4.

3.2.4 Betydningen av leveranser av bøker fra forlagene for distributører til massemarkedet

- (153) I Den norske Forleggerforenings bransjestatistikk for 2014, fremgår det at de fire forlagene samlet hadde en stabil markedsandel på rundt 60 prosent av omsetningen i bokgruppe 3, 4 og 5 i hvert av årene 2012 til 2014.⁵¹ For bokmarkedet totalt sett var tilsvarende tall rundt 70 prosent. I forklaringsopptak har G2 (Gyldendal) opplyst at Aschehoug, Cappelen Damm, Gyldendal og Schibsted Forlag, ifølge Bestselgerpoengutredningen fra 2013, stod for 75 prosent av bestselgerne og Topp 100 i 2013.⁵²
- (154) Som det er vist til i avsnitt (151), har Interpress opplyst at om lag 25 prosent av deres inntekter knyttet til distribusjon av bøker i 2013 kom fra bøker utgitt av forlag med eierandel i Bladcentralen. Tilsvarende tall for 2011 og 2012 var henholdsvis 45 og 42 prosent.
- (155) De fire forlagene står altså for en stor og stabil andel av omsetningen i både bokmarkedet som helhet og i massemarkedet. For en distribusjonsaktør i massemarkedet er det derfor viktig å ha tilgang på bøker fra disse forlagene for å kunne fremstå som en attraktiv samarbeidspartner for utsalgsstedene og for å kunne ha forutsigbarhet i driften. Aktører i markedet har, i tråd med dette, uttalt at leveranse av bøker fra disse fire forlagene er viktig for en distribusjonsaktørs lønnsomhet i massemarkedet for bøker.⁵³

Vedlegg 25 Forklaringsopptak med IP3 (Interpress) 30. oktober 2015

Vedlegg 26 Forklaringsopptak med G2 (Gyldendal) 24. november 2015

Vedlegg 27 Forklaringsopptak med G3 (Gyldendal) 24. november 2015

Vedlegg 28 Forklaringsopptak med X4 (Pantagruel) 14. november 2014

Vedlegg 29 Forklaringsopptak med X2 (Juritzen Forlag) 14. november 2014

3.3 Forlagenes distribusjonsavtaler i massemarkedet før 2013/2014

3.3.1 Innledning

- (156) Som det fremgår av avsnitt (126) og avsnitt (138), var det Bladcentralen og Interpress som i hovedsak distribuerte bøker til massemarkedet i 2014.
- (157) Som eiere av Bladcentralen hadde Aschehoug, Cappelen Damm, Gyldendal og Schibsted Forlag mulighet til å benytte begge disse distribusjonskanalene.

3.3.2 De enkelte forlagenes distribusjonsavtaler før 2013/2014

- (158) *Cappelen Damm* hadde i flere år kun benyttet Bladcentralen som distributør til massemarkedet, etter at de i 2008 valgte å avslutte sitt avtaleforhold med Interpress. Begrunnelsen for at Cappelen Damm valgte å avslutte avtaleforholdet med Interpress på dette tidspunktet, var at de prioriterte å fylle opp volumet i Bladcentralen som de var eiere av.⁵⁴ Ved årsskiftet 2013/2014 hadde ikke Cappelen Damm avtale med Interpress om levering av bøker til massemarkedet.
- (159) *Schibsted Forlag* hadde benyttet både Bladcentralen og Interpress som distribusjonskanal, og gjorde dette også ved årsskiftet 2013/2014.⁵⁵

⁵¹ Beregning basert på tall fra <http://www.forleggerforeningen.no/wp-content/uploads/2015/12/Bransjestatistikk-2014.pdf>.

⁵² Jf. vedlegg til e-post fra G3 (Gyldendal) til G2 (Gyldendal) 14. januar 2014 kl. 00:28 og forklaringsopptak med G2 (Gyldendal) 24. november 2015, avsnitt 42.

⁵³ Jf. forklaringsopptak med X2 (Juritzen Forlag) 14. november 2014, avsnitt 31, 32, 37 og 48; forklaringsopptak med G2 (Gyldendal) 24. november 2015, avsnitt 42; forklaringsopptak med IP1 (Interpress) 22. juni 2015, avsnitt 77 og 81; forklaringsopptak med IP3 (Interpress) 30. oktober 2015, avsnitt 243; forklaringsopptak med G3 (Gyldendal) 24. november 2014, avsnitt 33 og 59 og forklaringsopptak med X4 (Pantagruel) 14. november 2014, avsnitt 16, 28 og 32. Se også vurderinger av G3 i notat vedlagt e-post 14. januar 2014, jf. avsnitt (199)-(201).

⁵⁴ Jf. forklaringsopptak med C1 (Cappelen Damm) 31. oktober 2014, avsnitt 86.

⁵⁵ Jf. forklaringsopptak med S1 (Schibsted Forlag) 24. oktober 2014, avsnitt 21.

Vedlegg 30 Forklaringsopptak med S1 (Schibsted Forlag) 24. oktober 2014

- (160) Serieromaner har utgjort størsteparten av Schibsted Forlags resultat,⁵⁶ og Bladcentralen hadde derfor vært deres prioriterte kanal ut til massemarkedet. Dette fordi Interpress ikke distribuerte serieromaner. S2 (Schibsted Forlag) har imidlertid forklart at for andre bøker ble de to aktørene sett "*opp mot hverandre og vurdert hva som var riktig å bruke*".⁵⁷
- (161) S2 (Schibsted Forlag) har videre forklart at en del titler passet bedre i Narvesen enn i dagligvare, og for disse bøkene ble da Interpress valgt. Hvis en tittel passet bedre i dagligvare, ble imidlertid Bladcentralen foretrukket, da de hadde flest leveringssteder.⁵⁸
- (162) Før oppkjøpet av Bestselgerforlaget i 2010, ble både *Aschehoug* og *Gyldendal* sine bøker i hovedsak distribuert gjennom Interpress. Deres oppkjøp av Bestselgerforlaget ga dem imidlertid tilgang til distribusjon også gjennom Bladcentralen. Etter 2010 benyttet begge forlagene både Bladcentralen og Interpress.⁵⁹

3.3.3 Vurderinger høsten 2013/nyåret 2014

- (163) Det fremgår av e-postkorrespondanse internt i *Cappelen Damm* at forlaget hadde registrert at både *Aschehoug* og *Gyldendal* fortsatt benyttet Interpress som distributør av bøker til massemarkedet etter oppkjøpet av Bestselgerforlaget, og at Cappelen Damm mot slutten av 2013 vurderte om de også på nytt burde åpne opp for dette.
- (164) I forbindelse med innkalling til et styremøte i Bladcentralen, skrev C2 (Cappelen Damm) til C1 (Cappelen Damm) 28. november 2013: "*[...] forstår det slik at de to forlagene fremdeles er hos Interpress med sin pocket: Jeg synes vi også skulle være der. Det kunne vel gi noen mill. i omsetning hos deg.*"
- (165) Til dette svarte C1 2. desember 2013: "*La oss ta en diskusjon om Interpress. De er på konkursens rand men jeg har tenkt mye på om vi skal gå inn der.*"

Vedlegg 31 E-postkorrespondanse mellom C2 (Cappelen Damm) og C1 (Cappelen Damm) 28. november 2013 kl. 15:00 og 2. desember 2013 kl. 08:21.⁶⁰

- (166) Etter korrespondansen med C2 (Cappelen Damm), tok C1 (Cappelen Damm) kontakt med IP3 i Interpress, og avtalte et møte 13. januar 2014.

Vedlegg 32 E-postkorrespondanse mellom C1 (Cappelen Damm) og IP3 (Interpress) 18. desember 2013 kl. 14:45 og 15:05.

- (167) Bevisgjennomgangen viser at forholdet til Interpress også ble vurdert av både *Aschehoug* og *Gyldendal* denne høsten.
- (168) Det fremgår av referat fra styremøte i deres felleseide foretak Bestselgerforlaget, 27. september 2013, at de der hadde diskutert hvilke muligheter og resultater Bestselgerforlaget måtte kunne vise frem for at forlagene skulle velge å ikke lenger distribuere bøker gjennom Interpress. Konklusjonen i møtet var ifølge referatet at begge forlagene skulle ta sine avtaler med Interpress opp til vurdering, og komme med deres tilbakemelding i fjerde kvartal 2013.

Vedlegg 33 Referat fra styremøte i Bestselgerforlaget 27. september 2013

- (169) Internt i *Gyldendal* ble saken tatt opp i møte i konsernledelsen 13. november 2013. Før dette møtet sendte G1 (*Gyldendal*) et notat til G4 (*Gyldendal*) med argumenter både for og mot

⁵⁶ Jf. forklaringsopptak med S1 (Schibsted Forlag) 24. oktober 2014, avsnitt 19.

⁵⁷ Jf. forklaringsopptak med S2 (Schibsted Forlag) 29. oktober 2015, avsnitt 71.

⁵⁸ Jf. forklaringsopptak med S2 (Schibsted Forlag) 29. oktober 2015, avsnitt 56. Se også forklaringsopptak med S1 (Schibsted Forlag) 24. oktober 2014, avsnitt 19 og 24-26.

⁵⁹ Jf. forklaringsopptak med G1 (*Gyldendal*) 23. oktober 2014, avsnitt 14-16 og forklaringsopptak med A1 (*Aschehoug*) 30. oktober 2014, avsnitt 25 og 41-44.

⁶⁰ I enkelte av e-post-utskriftene som er vedlegg til vedtaket, er tidspunktene oppgitt i Greenwich-tid. Norsk tid vil derfor avvike med én eller to timer, avhengig av tidspunkt på året.

Bestselgerforlaget og Bladcentralen som eksklusiv distribusjonskanal. Konklusjonen i notatet var: "Vi må fase ut samarbeidet med Interpress, med avslutning seneste [sic] 1.6 2014."

Vedlegg 34 E-post fra G1 (Gyldendal) til G5 (Gyldendal) og G4 (Gyldendal) 24. oktober 2013 kl. 12:29, med notat som vedlegg

- (170) Møtet ble avholdt 13. november 2013 og G1 (Gyldendal) sin anbefaling til G4 (Gyldendal) ble fulgt opp. Det ble besluttet at det skulle arbeides for at samarbeidet med Interpress skulle fases ut, og at all distribusjon fra andre halvår 2014 skulle gå gjennom Bladcentralen.⁶¹

Vedlegg 35 Referat fra møte i konsernledelsen i Gyldendal 13. november 2013

- (171) *Aschehoug* orienterte Interpress i e-post 7. november 2013 om at Interpress ikke var blitt valgt som distributør for *Aschehoug* for våren 2014.

Vedlegg 36 E-post fra A2 (*Aschehoug*) til IP4 (Interpress) 7. november 2013 kl. 10:33

- (172) Ifølge S2 (*Schibsted Forlag*) ble ikke valg av distribusjonskanal til massemarkedet vurdert konkret i *Schibsted Forlag* denne perioden.⁶²

3.4 Gjennomgang av hendelsesforløpet

3.4.1 Personer i hendelsesforløpet

- (173) Hendelsesforløpet og den kommunikasjonen som blir nærmere beskrevet i det følgende, har involvert flere personer i *Aschehoug*, *Cappelen Damm*, *Gyldendal*, *Schibsted Forlag*, *Bestselgerforlaget*, *Bladcentralen*, *Interpress* og *Reitan Convenience*. Personene og deres rolle i foretakene fremgår av tabellen under.

Tabell 2 Oversikt over personer som omtales i vedtaket

	Navn	Stilling i perioden 2013-14
Aschehoug	A3	Forlegger og konsernsjef
	A4	Visekonsernsjef
	A1	Forlagsdirektør
	A2	Salgs- og markedssjef
	A5	Prosjektleder billigbøker
	A6	Redaktør backlist
Cappelen Damm	C3	Konsernsjef
	C2	Direktør
	C1	Forlagsdirektør
Gyldendal	G4	Konsernsjef i Gyldendal ASA
	G1	Konserndirektør i Gyldendal ASA
	G5	Sekretær i Gyldendal ASA
	G6	Administrerende direktør
	G2	Direktør for strategi og utvikling
	G7	Forlagsdirektør Gyldendal Litteratur
	G8	Redaktør Gyldendal Litteratur
	G9	Kjedeansvarlig salgs- og markedsavdelingen
	G3	Redaksjonssjef for backlist

⁶¹ Jf. Referat fra møte i konsernledelsen i Gyldendal 13. november 2013, punkt 4.

⁶² Jf. forklaringsopptak med S2 (*Schibsted Forlag*) 29. oktober 2015, avsnitt 70 og 76.

Schibsted Forlag	S1	Administrerende direktør
	S3	Forlagsdirektør
	S4	Økonomidirektør
	S2	Salg- og markedssjef
Bestselgerforlaget	BF1	Daglig leder
	BF2	Daglig leder (fra mars 2014)
	G1	Styreleder
	A3	Nestleder
	A1	Styremedlem
	G2	Styremedlem
Bladcentralen	BC1	Administrerende direktør
	BC3	Direktør
	BC4	Salgsdirektør
	BC5	Key Account Manager
	BC2	Styreleder
	BC6	Nestleder i styret
	S1	Styremedlem
	C1	Styremedlem
	G1	Styremedlem
Interpress	IP3	Administrerende direktør
	IP1	Markedsdirektør
	IP2	Økonomisjef
	IP4	Produktsjef
Reitan Convenience	RC1	Administrerende direktør
Aller Media	BC6	Daglig leder
Bonnier Media	X5	Administrerende direktør
Egmont	BC2	Administrerende direktør Egmont

(174) Som det fremgår av tabellen har enkelte av personene roller i flere foretak.

3.4.2 Reitan Convenience orienterte om at det var besluttet at distribusjon til deres utsalgssteder skulle skje gjennom Interpress

- (175) I møte mellom Bladcentralen og Reitan Convenience 10. januar 2014, orienterte Reitan Convenience om at de hadde besluttet at leveranser av bokhandelsbøker til deres utsalgssteder fra nå av bare skulle distribueres gjennom Interpress.⁶³
- (176) Reitan Convenience forklarte i møtet, ifølge BC1 (Bladcentralen), at de fortsatt ønsket at Bladcentralen skulle levere serieromaner til deres utsalgssteder, men ellers skulle alle bøker fremover distribueres gjennom Interpress. I møtet opplyste de videre at beslutningen, ifølge deres beregninger, ville berøre en omsetning på 25 millioner kroner for Bladcentralen.⁶⁴
- (177) BC1 (Bladcentralen) har i forklaringsopptak uttrykt at han ble veldig overrasket over beslutningen ettersom Bladcentralen tidligere hadde fått gode tilbakemeldinger fra aktørene i

⁶³ Jf. forklaringsopptak med BC1 (Bladcentralen) 30. oktober 2014, avsnitt 63.

⁶⁴ Jf. forklaringsopptak med BC1 (Bladcentralen) 30. oktober 2014, avsnitt 66.

massemarkedet. Han fikk imidlertid beskjed i møtet om at beslutningen var endelig, og at Interpress samme dag ville kontakte Bladcentralens eierforlag og informere dem om dette.⁶⁵

- (178) BC1 (Bladcentralen) ønsket selv å videreformidle beskjeden til forlagene, hvilket Reitan Convenience uttrykte forståelse for.⁶⁶ BC1 orienterte forlagene muntlig i løpet av formiddagen samme dag.

Vedlegg 37 E-post fra BC1 (Bladcentralen) til BC2 (styreleder i Bladcentralen) 13. januar 2014 kl. 08:30.

Vedlegg 38 Kalenderoppføringer hos G1 (Gyldendal), S1 (Schibsted) og C1 (Cappelen Damm) lagt inn 10. januar 2014

- (179) BC1 (Bladcentralen) har forklart at han som reaksjon på Reitan Convenience sin beslutning, fikk forespørsler fra noen av eierforlagene om hva dette ville innebære for deres omsetning og produkter samt hva som ville skje med eksisterende avtaler.

- (180) BC1 (Bladcentralen) hadde fått forståelsen av at beslutningen ikke ville få konsekvenser for avtaler som allerede var inngått, men at det ikke ville bli tatt inn nye produkter til Reitan Convenience sine utsalgssteder gjennom Bladcentralen.⁶⁷

- (181) Som det fremgår av Vedlegg 38, registrerte C1 (Cappelen Damm) en avtale med Bladcentralen denne dagen. Hun oppførte avtalen "*Telefonkonf. BC BC3 og BC1*" kl.13:30-14:00 i sin kalender.

- (182) Som en oppfølging til denne telefonkonferansen, sendte BC1 (Bladcentralen) en e-post til C1 (Cappelen Damm). På dette tidspunktet hadde BC1 hatt kontakt med både representant for Bestselgerforlaget (G1) og Schibsted (S1), jf. kalenderoppføringer i Vedlegg 38. BC1 skrev i e-posten: "*Glemte å nevnte at beslutningen fra Narvesen ikke vil ha noen konsekvens for hardcover boken fra Lucinda Riley som blir levert til Narvesen i uke 4.*"

Vedlegg 39 E-post fra BC1 (Bladcentralen) til C1 (Cappelen Damm) 10. januar 2014 kl. 14:46

- (183) C1 (Cappelen Damm) besvarte e-posten samme dag. Det siteres fra e-posten:

*"Det er fint, men hva med alt som er avtalt så langt med Narvesen, med bla den store krimkampanjen og krimmagasinet vi lager til dem etc. – vet du noe om det? Dette gjelder fra en eller annen dato frem i tid.
Ellers er det nok viktig for oss at vi står samlet om å droppe Interpress, så jeg følger utviklingen med interesse."*

Vedlegg 40 E-post fra C1 (Cappelen Damm) til BC1 (Bladcentralen) 10. januar 2014 kl. 15:08

- (184) C1 (Cappelen Damm) har forklart at hun med dette ønsket å formidle at det var viktig at Cappelen Damm, som "*er et stort forlag der det er mange som mener noe om Interpress contra Bladcentralen [...] måtte stå samlet [...] om hva de men[te] om Interpress og overgang til dem*".⁶⁸

Vedlegg 41 Forklaringsopptak med C1 (Cappelen Damm) 31. oktober 2014

- (185) BC1 (Bladcentralen) svarte C1 (Cappelen Damm) kort tid etter, og skrev avslutningsvis:

"Jeg opplever samtalene med Schibsted Forlag og Bestselgerforlaget som positive til en selektiv/samlet distribusjon gjennom BC. Mulig vi tar noe muntlig om dette på styremøte 23. januar."

Vedlegg 42 E-post fra BC1 (Bladcentralen) til C1 (Cappelen Damm) 10. januar 2014 kl. 15:19

⁶⁵ Jf. forklaringsopptak med BC1 (Bladcentralen) 30. oktober 2014, avsnitt 65.

⁶⁶ Jf. forklaringsopptak med BC1 (Bladcentralen) 30. oktober 2014, avsnitt 71.

⁶⁷ Jf. forklaringsopptak med BC1 (Bladcentralen) 30. oktober 2014, avsnitt 72.

⁶⁸ Jf. forklaringsopptak med C1 (Cappelen Damm) 31. oktober 2014, avsnitt 120.

- (186) Den 13. januar 2014 sendte BC1 (Bladcentralen) en felles e-post til eierforlagene hvor han informerte skriftlig om Reitan Convenience sin beslutning. Det fremgår følgende av e-posten:

"Reitan Convenience (RC) informerte oss på fredag at de har valgt én leverandør på bokhandelsbøker (gjelder ikke serieromaner/Norske serier eller øvrig lesestoff). Det er ReitanGruppen sitt eget selskap Interpress Norge (IPN) som er valgt til leverandør på bokhandelsbøker for Narvesen og 7 Eleven.

Vedlagt følger notat om tilbakemeldingen vi fikk på fredag og hvilke tiltak BC vil gjennomføre for å kompensere tapt omsetning i Narvesen på bokhandelsbøker."

Vedlegg 43 E-post fra BC1 (Bladcentralen) til eierforlagene 13. januar 2014 kl. 09:12

- (187) E-posten og den muntlige orienteringen skapte reaksjoner hos forlagene. Ansatte i flere av forlagene har uttrykt at dette kom overraskende på dem og ble oppfattet som en "dramatisk" melding å få.⁶⁹

Vedlegg 44 Forklaringsopptak med A3 (Aschehoug) 30. oktober 2015

- (188) G1 (Gyldendal) videresendte e-posten fra BC1 (Bladcentralen) til A1 (Aschehoug), G2 (Gyldendal), BF1 (Bestselgerforlaget), G4 (Gyldendal), G6 (Gyldendal) og G5 (Gyldendal), og skrev:

"Les vedlagte melding fra BC. Reitan Convenience har besluttet at deres butikker (Narvesen og 7-eleven) skal ha IP som leverandør av "bokhandelsbøker".

På fredag fikk vi melding om at denne beslutningen omhandlet innbundne bøker, nå fremgår det at det også gjelder pocketbøker.

Kommer tilbake til saken."

Vedlegg 45 E-post fra G1 (Gyldendal) til A1 (Aschehoug), G2 (Gyldendal), BF1 (Bestselgerforlaget), G4 (Gyldendal), G6 (Gyldendal) og G5 (Gyldendal) 13. januar 2014 kl. 09:43

- (189) Senere samme dag kontaktet S2 (Schibsted Forlag) G3 (Gyldendal) per e-post, blant annet med spørsmål om hun var kjent med om Cappelen Damm brukte Interpress, eller om de kun benyttet Bladcentralen.
- (190) G3 (Gyldendal) svarte: *"Pr. i dag har de kun kjørt BC, men hva de gjør nå etter Narvesens beslutning er jo det store spørsmålet – som jeg ikke vet svaret på enda dessverre."*
- (191) G3 (Gyldendal) fulgte videre opp med å spørre *"Har dere hatt både IP og BC parallelt eller bare kjørt BC? Hva kommer dere til å gjøre nå? Vi får holde kontakten."*
- (192) S2 (Schibsted Forlag) svarte at Schibsted Forlag *"har kjørt parallelt, og er usikre på hva vi gjør fremover. Foreløpig ser vi an diskusjonen innad i BC (hvilke planer de legger frem) før vi tar noe valg. Fint hvis vi holder hverandre oppdatert."*

Vedlegg 46 E-postkorrespondanse mellom S2 (Schibsted Forlag) og G3 (Gyldendal) 13. januar 2014 kl. 15:29, 15:37 og 15:55

- (193) I forklaringsopptak har S2 (Schibsted Forlag) forklart følgende om bakgrunnen for at han ønsket å vite om Cappelen Damm benyttet Interpress:

"Nei, det er jo selvfølgelig å få vite – jo mer man klarer å få ut av konkurrentene, jo bedre – hvorfor de eventuelt har valgt å gjøre det, altså hvordan har de tenkt. Det er ikke sikkert han hadde fått noe svar på det, men det var jo for å få informasjon rundt bruken, hva de hadde tenkt, eller gitt at de bare har brukt BC da.

⁶⁹ Jf. forklaringsopptak med A3 (Aschehoug) 30. oktober 2015, avsnitt 48; forklaringsopptak med G3 (Gyldendal) 24. november 2015, avsnitt 43, 48 og 53; forklaringsopptak med G2 (Gyldendal) 24. november 2015, avsnitt 25 og forklaringsopptak med S1 (Schibsted Forlag) 24. oktober 2014, avsnitt 69.

*Tilsynet spør om hvorfor han tenkte at den informasjonen var relevant for Schibsted. S2 svarer at han ville ha mest mulig informasjon om markedet, hvordan de tenkte, hvordan markedet opererte. Han ville ha mest mulig informasjon før Schibsted tok et valg på hva som ville vært smart i forhold til deres situasjon, om det var ting de ikke visste om hvordan Bladcentralen jobbet som Cappelen Damm hadde utnyttet. Det kunne vært noe å ta med i vurderingen."*⁷⁰

- (194) Det fremgår av intern e-postkorrespondanse i Gyldendal at G3 (Gyldendal) orienterte G2 (Gyldendal) og G8 (Gyldendal) om sin kontakt med S2 (Schibsted Forlag).

Vedlegg 47 E-post fra G3 (Gyldendal) til G2 (Gyldendal) 13. januar 2014 kl. 15:34 med kopi til G8 (Gyldendal)

Vedlegg 48 E-post fra G3 (Gyldendal) til G2 (Gyldendal) 13. januar 2014 kl. 15:58

- (195) Internt i Gyldendal hadde valg av distribusjonskanal som nevnt vært til vurdering i 2013. I november ble det da besluttet at det skulle arbeides for at Interpress skulle fases ut, og at all distribusjon fra andre halvår 2014 skulle gå gjennom Bladcentralen, jf. avsnitt (169) og (170). På nyåret orienterte imidlertid G2 internt i Gyldendal om at det trolig ble eliminering av Interpress først fra våren 2015. Den 8. januar 2014 sendte han e-post om dette til G3 (Gyldendal) og G7 (Gyldendal).

- (196) Av G2s orientering fremgår det at *"G3 tar sin konsekvensanalyse fra tidligere i høst videre og lager en skisse til plan"*. Det fremgår videre at G2, G3 og G7 (alle i Gyldendal) deretter skulle snakkes om dette.

Vedlegg 49 E-post fra G2 (Gyldendal) til G7 (Gyldendal) og G3 (Gyldendal) 8. januar 2014 kl. 10:22

- (197) G3 (Gyldendal) kalte inn til internt møte 14. januar 2014. Temaet for møtet var *"En liten oppsummering av umiddelbare reaksjoner på Narvesens beslutning om å kutte BC som leverandør av Bokhandelspocket - før en ny plan legges av Gylden [sic]"*.

Vedlegg 50 E-post fra G3 (Gyldendal) til G2 (Gyldendal), G7 (Gyldendal) og G9 (Gyldendal) 13. januar 2014 kl. 10:56

- (198) Natt til 14. januar 2014 sendte G3 (Gyldendal) et notat vedrørende Reitan Convenience sin beslutning til G2 (Gyldendal). I notatet vedrørende Reitan Convenience sin beslutning har G3 først en vurdering av bakgrunnen for beslutningen i Reitan Convenience:

"IP sliter og har sterk nedgang i omsetning og lønnsomhet og taper andeler for BC som de siste 5-6 årene har satset mye og offensivt på pocket og bestselgerkonsepter. IP og Narvesen har samme eier og Reitan ønsker å redde IP ved at BC nektes levering til Narvesen på vekstområdet bokhandelspocket. Narvesen er veldig godt fornøyd med gjennomføring og salg via IP og kan fint leve med at bestselgende pocket kun leveres via IP dersom distribusjonen er som i dag med levering fra alle forlag unntatt Cappelen Damm.

Utestengelse av BC fra Narvesen er eneste mulighet for IP til å overleve på noe sikt og Reitan ønsker å "tvinge" forlagene til å velge IP for sine bestselgende bokhandelspocket."

- (199) Videre presenteres tre scenarier. Under scenario tre skrev hun:

"3. Cappelen Damm leverer ikke bøker til IP og Schibsted, Aschehoug og Cappelen Damm [sic⁷¹] trekker seg fra IP samarbeid og prioriterer BC på alle bøker. Forlagene har is i magen, taper omsetning en periode og "tvinger" Narvesen til igjen å kjøpe bokhandelspocket via BC. Narvesen har ikke troverdighet og vil tape masse omsetning uten Cappelen Damm, Schibsted, Gyldendal og Aschehoug.

Ref bestselgerpoeng utregningen fra 2013 står disse forlagene alene for 75% av bestselgerne og topp 100 i 2013.

Schibsted, Aschehoug og Gyldendal må samordne beslutningen om å si opp all levering til IP og BC må ha konsepter klare til å overta tapt omsetning. (Vi må utarbeide en egen rapport på

⁷⁰ Jf. forklaringsopptak med S2 (Schibsted Forlag) 29. oktober 2015, avsnitt 95-96.

⁷¹ Dette er feilskrift i dokumentet, skal være Gyldendal.

dette behov/konsekvenser)

RESULTAT: Narvesen blir tvunget til å åpne for distribusjon av BC bøker igjen. IP går konkurs"

- (200) G3 (Gyldendal) hadde følgende avsluttende kommentarer i notatet:

"Cappelen Damm kommer ikke til å starte leveranse av bøker til IP.

Aschehoug har allerede prioritert BC. Schibsted har som Gyldendal vurdert å droppe all levering til IP.

Alternativ 3 er det mest sannsynlige valget.

Spørsmålet er hvor klare BC er til å overta all bokhandelspocket fra alle forlagene. Rapport må lages."

Vedlegg 51 E-post fra G3 (Gyldendal) til G2 (Gyldendal) 14. januar 2014 kl. 00:28 med notat

- (201) G3 (Gyldendal) har forklart seg om notatet i forklaringsopptak. Hun forklarte at *"hennes resonnement var basert på at hun har jobbet i Interpress før og vet at det er viktig med tilgang til viktige titler."*⁷²

- (202) Vedrørende punkt tre i notatet om scenarier, hvor det fremgår at *"Schibsted, Aschehoug og Gyldendal må samordne beslutningen om å si opp all levering til IP og BC må ha konsepter klare til å overta tapt omsetning"*, har hun forklart at *"det som hun tenker der var at for dem ville det være optimalt dersom det skjedde noenlunde samtidig hvis man skulle prioritere å gjøre Bestselgerforlaget og BC best mulig. Hun legger til at for dem var det viktig å ikke tape omsetning"*.⁷³

- (203) G2 (Gyldendal) videresendte notatet til G1 (Gyldendal) 14. januar 2014.

Vedlegg 52 E-post fra G2 (Gyldendal) til G1 (Gyldendal) 14. januar 2014 kl. 08:43

- (204) G3 (Gyldendal) sine scenarier ble også lagt frem i et internt møte i Gyldendal. På den siste plansjen på presentasjonen G3 holdt i møtet, fremgår spørsmålene *"Hva gjør Gyldendal? Konsekvenser for Gyldendal"*.

Vedlegg 53 Vedlegg til e-post fra G3 (Gyldendal) til G2 (Gyldendal) 20. januar 2014 kl. 00:18

3.4.3 Perioden etter Reitan Convenience sin orientering om deres beslutning

3.4.3.1 Bladcentralen innkaller til møter

- (205) Den 14. januar 2014 ble det avholdt et nytt møte mellom Bladcentralen og Reitan Convenience. Dagen etter sendte BC1 (Bladcentralen) en e-post med en kort oppsummering av situasjonen til BC6 (Bladcentralen) og BC2 (Bladcentralen):

"Vi har et ønske om at eierforlagene diskuterer en posisjonell holdning til eventuelle leveranser av pulikasjoner [sic] /bøker til Interpress Norge (IPN). Det er helt åpenbart at IPN vil ta kontakt med bokforlagene til BC for å sørge for at alle de store titler på hardcover og pocket leveres gjennom IPN til Narvesen. Vi er i utgangspunktet svært spente på bokforlagene og kanskje spesielt Bestselgerforlaget sin holdning til dette, da sistnevnte tidligere har levert til både IPN og BC de to siste årene. Hvis IPN ikke får tilgang til eierforlagene i BC sine titler/publikasjoner er vi relativt sikre på at Narvesen vil reversere sin beslutning i løpet av året og åpne for at produktene fortsatt leveres fra BC.

Jeg er tilgjengelig på mobil på tilbakemeldinger på dette fra dere og om det kan være aktuelt tema på det forestående Eiermøte som holdes i forkant av styremøte neste uke."

⁷² Jf. forklaringsopptak med G3 (Gyldendal) 24. november 2015, avsnitt 33.

⁷³ Jf. forklaringsopptak med G3 (Gyldendal) 24. november 2015, avsnitt 42.

- Vedlegg 54** E-post fra BC1 (Bladcentralen) til BC6 (Bladcentralen) og BC2 (Bladcentralen) 15. januar 2014 kl. 12:30
- (206) BC6 (Bladcentralen) svarte på e-posten med spørsmål om dette burde bli satt opp som en sak på styremøtet.
- Vedlegg 55** E-post fra BC6 (Bladcentralen) til BC1 (Bladcentralen) og BC2 (Bladcentralen) 15. januar 2014 kl. 12:37
- (207) Til dette svarte BC1 (Bladcentralen):
- "Er litt usikker på om vi skal ha styresak på denne saken. Vi håper på en felles holdning fra eierforlagene, men tror ikke det er riktig med styrebehandling av konkurransesensitive grunner. Hva mener dere?"*
- Vedlegg 56** E-post fra BC1 (Bladcentralen) til BC6 (Bladcentralen) og BC2 (Bladcentralen) 15. januar 2014 kl. 11:39
- (208) Senere samme dag kalte BC1 (Bladcentralen) inn til ekstraordinært styremøte i Bladcentralen 23. januar 2014.
- (209) Saksliste og dokumenter var vedlagt innkallingen, og BC1 (Bladcentralen) gjorde oppmerksom på at det skulle arrangeres møte for eierforlagene i forkant at styremøtet. Samtidig ble det vist til at BC2 (Bladcentralen) ville komme tilbake med nærmere informasjon om dette eiermøtet.
- Vedlegg 57** E-post fra BC1 (Bladcentralen) til eierforlagene 15. januar 2014 kl. 22:57
- (210) Den 20. januar 2014, sendte BC1 (Bladcentralen) en e-post til BC2 (Bladcentralen) med overskriften *"Informasjon - Endret sortiment hos Reitan Convenience (Narvesen)"*. BC1 ba BC2 ta initiativ til å diskutere den utsendte informasjonen i det kommende eiermøtet 23. januar 2014. BC1 skrev blant annet:
- "BC sitt ønske er at eierforlagene i BC står solidarisk sammen mot et press fra RC/Interpress."*
- (211) Videre understreket han at Bladcentralen var bekymret for hvordan Bestselgerforlaget ville agere på henvendelsen fra Interpress. Han skrev videre:
- "hvis bokforlagene blir enige om at det langsiktig fornuftige er å distribuere sine produkter gjennom BC, tror vi at Narvesen vil vurdere sin beslutning og gjenoppta samarbeidet med BC på bokhandelsbøker."*
- Vedlegg 58** E-post fra BC1 (Bladcentralen) til BC2 (Bladcentralen) 20. januar 2014 kl. 11:45
- (212) BC1 (Bladcentralen) har forklart til Konkurransetilsynet at:
- "det første punktet går på at Bladcentralen ønsker at eierforlagene benytter Bladcentralen på sin distribusjon, fordi de er det mest lønnsomme alternativet. Bladcentralen kjemper mot å miste omsetning. Det andre punktet går på at han tenker fremover. Bladcentralens ønske var at det skulle være som før, ikke at Narvesen kuttet ut Bladcentralen."⁷⁴*
- Det er ikke noen tvil om at han og BC håpet på at det presset som var blitt utøvd, ikke får gjennomslag."⁷⁵*
- (213) Senere samme dag sendte BC2 (Bladcentralen) en e-post til eierforlagene med agenda for eiermøtet som skulle avholdes 23. januar 2014. Av agendaen fremkom det blant annet:
- "Kort diskusjon av notatet der BC beskriver situasjonen i Reitan Convenience".*
- Vedlegg 59** E-post fra BC2 (Bladcentralen) til G1 (Gyldendal), BC6 (Bladcentralen og Aller Media), C1 (Cappelen Damm), X5 (Bonnier Media) og S1 (Schibsted

⁷⁴ Jf. forklaringsopptak med BC1 (Bladcentralen) 30. oktober 2014, avsnitt 114.

⁷⁵ Jf. forklaringsopptak med BC1 (Bladcentralen) 30. oktober 2014, avsnitt 110.

Forlag) 20. januar 2014, kl.16:16

3.4.3.2 Interpress diskuterer fremtidig distribusjon med forlagene

- (214) Interpress hadde i denne perioden kontaktet eierforlagene i Bladcentralen for å diskutere fremtidig distribusjon gjennom Interpress. I e-post til RC1 (Reitan Convenience) 16. januar 2014, skrev IP3 (Interpress) følgende om hans kontakt med forlagene:

"Har snakket med alle forlagene, men ikke hatt en reell diskusjon med Aschehoug ennå.

Gyldendal og Schibsted har vi avtalt møter med for å sette veien videre – her er det ingen utfordringer.

Møte med Cappelen Damm mandag gikk veldig bra, og de sier klart og tydelig at det å miste RCN er en betydelig omsetning og lurte på hvordan vi kunne ta dette videre.

Jeg har meldt at vi er mer enn klare til å bidra med en omsetning for de, de trenger bare å ta en beslutning om å levere bøker til oss. De skulle oppsummere hos seg og komme tilbake til meg.

Aschehoug ønsket en mail med en oppsummering av hva som var blitt besluttet (BC har nok ikke gitt spesielt god informasjon videre kan det virke som). Det har vært noen diskusjoner der tidligere også med tanke på hvem som har rett distribusjon i ulike kjeder, så A2 ønsker nok å være trygg på hvem som faktisk har rett til distribusjon før han ønsker å prat [sic] fremtid. Men vi har en avtale om å snakkes denne uken på telefonen."

Vedlegg 60 E-post fra IP3 (Interpress) til RC1 (Reitan Convenience) 16. januar 2014 kl. 10:10

3.4.3.3 Forberedelser til eier- og styremøte 23. januar 2014

- (215) I forbindelse med forberedelser til eier- og styremøtet 23. januar 2014, sendte A1 (Aschehoug) en e-post til G1 (Gyldendal) vedrørende Aschehougs synspunkter på Reitan Convenience sin beslutning. Som Bestselgerforlagets representant i Bladcentralens styre, var G1 Aschehougs talerør inn i møtet. I e-posten skrev A1 følgende:

"Aller først: For oss alle er det et faktum at når Reitan-gruppen ihht sin meddelelse 10. januar velger "én leverandør på kategoribokhandelsbøker og at det skal være Interpress Norge (IPN)" er dette et signal om at de forsterker den vertikale integrasjonen i sin verdikjede. Det er en kjensgjerning, men ikke noe vi/BC direkte kan bruke i noen diskusjon her.

Vi i Aschehoug har vært klare på at vi har valgt BC som prioritert kanal, samtidig som vi i hvert fall i en overgangsperiode har beholdt IP som tilleggskanal. Når det nå er oppstått en ny situasjon, der vi stenges ute fra Reitan-systemet om vi ikke benytter IP, vil det for enkelte av våre forfattere (som Jo Nesbø) bety store tapte inntekter. Det er også en betydelig risiko for at det kan bli brukt mot Aschehoug om Nesbø holdes ute fra den salgskanalen som f.eks. Narvesen representerer. I denne omgang er det viktig for oss å gjøre oppmerksom på at i den situasjonen som nå er oppstått oppstår det et press på at vi må være pragmatiske i forhold til Interpress.

I den relativt skjøre situasjonen bokbransjen p.t. befinner seg i, med økende press på fastprisen og forhandling av ny bransjeavtale, vil det være risikabelt og et svært uheldig signal til politikere og markedet om de store forlagene ekskluderer salgskanaler for å verne egeid distribusjonskanal. Det er lite velvalgt å bringe dette fram som en kampsak nå, hvorvidt det er en sak vi senere kan vinne fram med må vi komme tilbake til senere.

A1."

Vedlegg 61 E-post fra A1 (Aschehoug) til G1 (Gyldendal) med A3 (Aschehoug) i kopi 22. januar 2014 kl. 11:55

- (216) G1 (Gyldendal) svarte A1 (Aschehoug) med å spørre om Aschehoug ønsket at hele e-posten skulle videreformidles eller om han kun skulle melde deres "posisjon".

Vedlegg 62 E-post fra G1 (Gyldendal) til A1 (Aschehoug) 22. januar 2014 kl. 14:49

(217) Til dette svarte A1 (Aschehoug):

"Kun posisjonen (vi ønsker ikke at denne videresendes til styret i BC eller administrasjonen i BF), og det må selvsagt avpasses behandlingen av saken i BC's styremøtet[sic] – dvs. i den grad det viser relevant for morgendagens saksbehandling."

Vedlegg 63 E-post fra A1 (Aschehoug) til G1 (Gyldendal) 22. januar 2014 kl. 15:44

(218) G1 (Gyldendal) tok dette til etterretning, og skrev så:

"minner også om at det er RC som stenger for BC, det er ikke eierne til BC som har initiert saken."

Vedlegg 64 E-post fra G1 (Gyldendal) til A1 (Aschehoug) 22. januar 2014 kl. 17:02

(219) A1 (Aschehoug) svarte G1 (Gyldendal) påfølgende dag:

"Ja, selvsagt. Det vet vi. (Men BC har forholde [sic] seg til saken og dens konsekvenser, selv om den ikke er initiert av dem.) Jeg tror ikke det er noen uenighet her, men jeg kan ha uttrykt meg uklart. Når er dagens møte?"

Vedlegg 65 E-post fra A1 (Aschehoug) til G1 (Gyldendal) 23. januar 2014 kl. 08:41

3.4.4 Eier- og styremøte i Bladcentralen og etterfølgende diskusjoner

3.4.4.1 Eier- og styremøte 23. januar 2014

(220) Eiermøtet ble avholdt 23. januar 2014, med etterfølgende styremøte. Samtlige eierforlag var representert i begge møter. G1 møtte på vegne av Bestselgerforlaget, S1 på vegne av Schibsted Forlag og C1 på vegne av Cappelen Damm.

(221) S1 (Schibsted Forlag) og C1 (Cappelen Damm) har i forklaringsopptak uttrykt å ikke huske eksakt hva som ble diskutert i disse møtene.

(222) Etter møtene i Bladcentralen, sendte imidlertid G1 (Gyldendal) en e-post til G4 (Gyldendal) og G5 (Gyldendal) med en oppsummering av eiermøtet. Det hitsettes derfra:

"Interpress og bokforlagene hos BC.

I dagens eiermøte i BC ble saken diskutert.

Det er en felles oppfatning at dette gjøres fordi Reitan-gruppen ønsker å styrke Interpress.

Videre er det flere av eierne som tenker at dette er første krav, neste blir resten av bøkene, til slutt bladene.

Bokforlagene ble bedt om å redegjøre om sine posisjoner.⁷⁶

Cappelen Damm ved C1 sa at Cappelen Damm må og vil begynne IP-distribusjon hvis Aschehoug og/eller GNF gjør dette.

Schibsted ved S1 sa at forlaget bruker IP på noen utgaver i dag og vil fortsette hvis de andre gjør dette/begynner.

Begge har BC som preferanse 1.

Jeg måtte melde at eierne av BF ikke er sluttsnakk i saken, og at Aschehoug har meldt at de av økonomiske og kulturpolitiske årsaker [sic] vil si ja til IP. Jeg redegjorde for at GNF har BC som preferert kanal – og eneste kanal gitt at tiltaksplanen (som ble vedtatt i dag) er troverdig og innen rimelig tid gir resultater jf. mål.

⁷⁶ Ifølge G1 (Gyldendal) var det styrets leder, BC2, som ba om dette, jf. forklaringsopptak med G1 (Gyldendal) 23. oktober 2014, avsnitt 120.

Dette var ikke en sak som skulle konkluderes. Men styrets leder oppfordret bokforlagene til å si nei til IP fordi et ja vil svekke BC økonomisk og ikke minst strategisk. I tillegg vil det kunne få langsiktige konsekvenser som overgår dagens krav fra IP."

Vedlegg 66 E-post fra G1 (Gyldendal) til G4 (Gyldendal) 23. januar 2014 kl. 14:10, med kopi til G5 (Gyldendal)

- (223) I forklaringsopptak har G1 (Gyldendal) forklart følgende om eiermøtet:

"G1 sier at det dessverre ble en meningsutveksling i forhold til hva de mente var riktig å gjøre i forhold til den saken. Det ble sagt hva som var posisjonene til bokforlagene. Bladforlagene hadde egentlig ikke noen mening etter at alvoret var konstatert. Eiermøtet fikk vite at Cappelen Damm aldri har hatt noen avtale med Interpress, og det har de for så vidt kunnet se for det ser man i hyllene. De vet nok noe av bakgrunnen for det, og han tror C3 også har sagt det tidligere.

Schibsted sa at de hadde en avtale med Interpress, og G1 meldte at både GNF og Aschehoug hadde avtale med Interpress. Så ble det lagt opp til spørsmål om hva man mente var riktig å gjøre videre i denne sammenhengen. Med utgangspunkt i hva dette betydde for BC, var nok de umiddelbare konsekvensene at her var det viktig å lage en slags kringvern for BC, med utgangspunkt i at de skulle diskutere BCs interesser. Da er man tilbake til spørsmålet om hvor går grensene for hva man kan snakke om og ikke snakke om i et slikt møte. G1 tenker i ettertid at de var litt over streken i det møtet."⁷⁷

- (224) Videre har han forklart at "[d]a de skulle ta runden, snakket de ikke bare om hva som var til det beste for BC, men utleverte en vurdering som gikk på eget forlag. Ut fra retningslinjene hører ikke det hjemme i den samtalen, så da skulle han nok ha sagt pass".⁷⁸

Vedlegg 67 Epost fra BC1 (Bladcentralen) til A3 (Aschehoug), G1 (Gyldendal), S1 (Schibsted Forlag) og C1 (Cappelen Damm) m.fl. vedlagt konkurranserettslige retningslinjer for styret i Bladcentralen (utkast 28. mai 2013) 28. mai 2013 kl. 12:29

- (225) G1 (Gyldendal) har videre forklart at det i møtet ikke ble truffet noen konklusjon vedrørende Reitan Convenience sin beslutning om å ikke lenger bruke Bladcentralen som distribusjonskanal, fordi de ikke hadde mer tid til å diskutere dette. Ifølge ham ble forlagene derfor oppfordret til å snakke litt nærmere om saken. I forklaringsopptak har G1 fortalt at de dermed avtalte å møtes til en kaffe om dette.⁷⁹

3.4.4.2 Etterfølgende diskusjoner

- (226) Korrespondanse og møteaktivitet hos de ulike bokforlagene viser at Reitan Convenience sin beslutning var et aktuelt tema i dagene etter eier- og styremøtene.

- (227) Gyldendal og Aschehoug vurderte dette både internt og seg imellom i forbindelse med Bestselgerforlagets interesse i saken.

- (228) I G1 (Gyldendal) sin e-post til G4 (Gyldendal) og G5 (Gyldendal), jf. Vedlegg 66, orienterte han om at han hadde snakket med A1 (Aschehoug) i etterkant av eier- og styremøtene 23. januar 2014:

"Jeg har snakket med A1 etter møtet. Aschehougs posisjon er uendret. Jeg understreket at ingen av forlagene skal behøve å nekte Narvesen å kjøpe bøker, men at vi eventuelt vil forutsette at det gjøres gjennom BC."

- (229) G1 (Gyldendal) avsluttet e-posten med følgende om videre kontakt med BF1 i Bestselgerforlaget og A1 i Aschehoug:

"Jeg må få til en samtale med BF1 og A1 på mandag.

⁷⁷ Jf. forklaringsopptak med G1 (Gyldendal) 23. oktober 2014, avsnitt 86-87.

⁷⁸ Jf. forklaringsopptak med G1 (Gyldendal) 23. oktober 2014, avsnitt 127.

⁷⁹ Jf. forklaringsopptak med G1 (Gyldendal) 23. oktober 2014, avsnitt 88.

Per nå ser jeg ingen løsning i favør av "alle bøker" til massemarkedet via BF og BC."

- (230) G4 (Gyldendal) videresendte e-posten fra G1 (Gyldendal) til A3 (Aschehoug). Av oversendelsen fremgår:

"Hei A3,

Se linjene nedenfor.

Dette må vi to samtale om.

I verste fall kan dette røkke ved hele forutsetningen for investeringen vi har gjort i fellesskap i Bestselgerforlaget.

Jeg mener situasjonen kaller på klok fasthet visavis Reitan.

Holder vi skansen, kommer de ingen vei.

G"

Vedlegg 68 E-post fra G4 (Gyldendal) til A3 (Aschehoug) 23. januar 2014 kl. 19:52, med kopi til G1 (Gyldendal)

- (231) Det fremgår av e-post fra G4 (Gyldendal) til G1 (Gyldendal), at G4 og A3 (Aschehoug) skulle ha en samtale om Reitan Convenience sin beslutning 27. januar 2014.

Vedlegg 69 E-post fra G4 til G1 (Gyldendal) 23. januar 2014 kl. 20:26

- (232) I Bestselgerforlaget ble det gjennomført styremøte 27. januar 2014 med G1 (Gyldendal), G2 (Gyldendal), A1 (Aschehoug), A3 (Aschehoug), BF2 (Bestselgerforlaget) og BF1 (Bestselgerforlaget) til stede.

- (233) BF1 (Bestselgerforlaget) sendte et utkast til referat fra styremøtet til G1 (Gyldendal) dagen etter. Det fremgår av referatet at Reitan Convenience sin beslutning, herunder møtene som var avholdt uken før, var tema i møtet.

- (234) I utkastet under punktet "Eventuelt" fremgår:

"1. Reitan Convenience

Styreleder orienterte om sak Narvesens utspill om kun motta bokhandelsbøker fra Interpress, ikke Bladcentralen.

Saken har vært oppe til diskusjon i Bladcentralens styre. Det er bekymring for om dette bare er første steg for å svekke BC.

BC-styrets leder har ytret ønske om at forlagene står sammen i denne saken, og kun distribuerer via Bladcentralen.

Cappelen Damm ytrer at de vil følge denne strategien om de andre gjør det. Det samme bekrefter Schibsted.

Vedtak:

Styret tok orienteringen til orientering. Styret anser at alle BC-forlagene enes om en holdning som godt innspill på hvilken strategi man bør ha i forhold til temaet."

Vedlegg 70 E-post fra BF1 (Bestselgerforlaget) til G1 (Gyldendal) med vedlegg 28. januar 2014 kl. 19:57

- (235) G1 (Gyldendal) svarte BF1 (Bestselgerforlaget) 29. januar 2014, og kom med forslag til nytt utkast. I dette utkastet hadde G1 tatt ut setningen:

"Cappelen Damm ytrer at de vil følge denne strategien om de andre gjør det. Det samme bekrefter Schibsted."

- (236) I tillegg var meningsinnholdet i setningen under "Vedtak" endret til:

"Styret tok gjennomgangen til orientering. Det er GNF og Aschehoug [sic] som må konkludere holdning til kravet fra Reitan Convinience [sic]."

Vedlegg 71 E-post fra G1 (Gyldendal) til BF1 (Bestselgerforlaget) 29. januar 2014 kl. 08:47

- (237) Utkastene til referat viser at Bestselgerforlagets styre, herunder også ansatte i Aschehoug, ble orientert om hvilke posisjoner og vurderinger som hadde blitt meddelt på vegne av forlagene i eier- og styremøtene i Bladcentralen 23. januar 2014.

3.4.4.3 Interpress er i kontakt med forlagene

- (238) Cappelen Damm hadde på slutten av 2013 begynt å se på muligheten for å starte med distribusjon gjennom Interpress igjen, og hadde i den forbindelse kalt Interpress inn til et møte 13. januar 2014, jf. avsnitt (166). I dette møtet hadde IP3 (Interpress) holdt en presentasjon av Interpress, og betingelser ble diskutert.⁸⁰

- (239) Dagen etter møtet kalte C1 (Cappelen Damm) inn til et internt møte 27. januar 2014 med tittelen *"Interpress/BC/Narvesen"*.

Vedlegg 72 Møteinnkalling sendt C4, C5, C6 og C2 (alle i Cappelen Damm) med tittel *"Interpress/BC/Narvesen"*, 14. januar 2014 kl. 11:13

- (240) C1 (Cappelen Damm) har forklart at hun kalte inn nøkkelpersoner i Cappelen Damm, som hadde med massemarkedet å gjøre. I møtet gikk de gjennom presentasjonen fra IP3 (Interpress). I tillegg diskuterte de kostnader og potensiale. Konklusjonen ble, ifølge C1, at Cappelen Damm ikke skulle inngå i videre forhandlinger med Interpress.⁸¹
- (241) Det fremgår av e-post fra IP3 (Interpress) til S1 (Schibsted Forlag) at det var avtalt et møte også mellom Interpress og *Schibsted Forlag*. Møtet ble avholdt 27. januar 2014.

Vedlegg 73 E-post fra IP3 (Interpress) til S1 (Schibsted Forlag) 27. januar 2014 kl. 11:11

- (242) I møtet presenterte Interpress sine planer fremover.⁸²
- (243) *Aschehoug* mottok også henvendelse fra Interpress i denne perioden. I den forbindelse skrev A1 (Aschehoug) e-post til A2 (Aschehoug) 30. januar 2014:
- "Vi må snakke om dette. Vi skal ikke inngå noen avtale med IP nå, her er det et strategisk "spill" – og sånn må det være akkurat nå. Til IP3 må du si at de bare legge sine planer uten oss. (Så får vi se hva som skjer etter hvert.)"*

Vedlegg 74 E-post fra A1 (Aschehoug) til A2 (Aschehoug) 30. januar 2014 kl. 00:10

- (244) Samme dato kontaktet A2 (Aschehoug) IP3 (Interpress) per e-post:

"Slik det ser ut pr d.d så får dere bare legge deres planer uten oss. Jeg kommer tilbake så fort det lar seg gjøre."

Vedlegg 75 E-post fra A2 (Aschehoug) til IP3 (Interpress) 30. januar 2014 kl. 13:09

3.4.5 Kaffemøtene

- (245) En uke etter at eier- og styremøtet var blitt avholdt i Bladcentralen, innkalte G1 (Gyldendal) forlagene til kaffemøtet som ble avtalt i forbindelse med Eiermøtet 23. januar 2014, jf. avsnitt (225). Bevisgjennomgangen viser at det ble avholdt to slike kaffemøter.

⁸⁰ Jf. forklaringsopptak med C1 (Cappelen Damm) 31. oktober 2014, avsnitt 81. Se også IP3 (Interpress) sin oppsummering i vedlegg 46.

⁸¹ Jf. forklaringsopptak med C1 (Cappelen Damm) 31. oktober 2014, avsnitt 83.

⁸² Jf. forklaringsopptak med S2 (Schibsted Forlag) 29. oktober 2015, avsnitt 90.

3.4.5.1 Kaffemøte I

- (246) Den 30. januar 2014 sendte A1 (Aschehoug) en e-post til G1 (Gyldendal) hvor hun skrev "vi må følge opp BC/Narvesen-saken". Hun skrev videre:

"Vårt innspill (hadde vi hatt tid kunne vi hatt en liten eierdrøfting av det etter styremøtet tirsdag) er at BSF i første omgang må utnytte den situasjonen som er oppstått. Når alle de andre eierne sier at de tenker "en for alle, alle for en", vedr. det å evt. levere til Interpress og ikke til Narvesen via BC, så har jo utgangspunktet [sic]BSF et meget godt kort på hånden, idet den tittelen saken i øyeblikket handler er Nesbøs "Sønnen".

[...]

Vi kan benytte anledningen til å kreve av de andre eierne på baksiden at for at BSF skal stå sammen med de andre BC-eierne i denne saken, så må vi også legge til rette for at Narvesen faktisk kan gjøre en bedre jobb for baksiden. Dvs.: Vi må forsterke tiltak for at kanalen fungerer godt – og tittelantallet må ned. Vi må be om en form for forpliktende garantier fra de andre, om vi skal kunne forsvare å ikke gå til Interpress med en tittel vi har et stort ansvar for å bringe ut i markedet (på den ene eller andre måten).

Vedlegg 76 E-post fra A1 (Aschehoug) til G1 (Gyldendal) 30. januar 2014 kl. 09:02

- (247) Senere samme dag skrev A1 (Aschehoug) til G1 (Gyldendal) en e-post med emnet "Møte fredag":

"Hvis jeg omrokkerer, kan jeg få til en kaffeprat en gang mellom 10 og 12.30, mellom 13.30 og 14.15."

Vedlegg 77 E-post fra A1 (Aschehoug) til G1 (Gyldendal) 30. januar 2014 kl. 12:53

- (248) Kort tid etter sendte G1 (Gyldendal) ut en invitasjon til "en kopp kaffe hos Gyldendal". Invitasjonen ble sendt til C1 (Cappelen Damm), S1 (Schibsted Forlag), A1 (Aschehoug) og G2 (Gyldendal).

- (249) Invitasjonen lød som følger:

"Med utgangspunkt i diskusjonen vi hadde hos BC i forrige uke vil jeg gjerne få invitere til en kopp kaffe hos Gyldendal, helst allerede i morgen (engang) mellom kl. 10-12. Det skulle holde med 45 min.

Håper det lar seg gjøre å møtes på så kort varsel."

Vedlegg 78 E-post fra G1 (Gyldendal) til C1 (Cappelen Damm), S1 (Schibsted Forlag), A1 (Aschehoug) og G2 (Gyldendal) 30. januar 2014 kl. 13:01

- (250) Møtet ble senere bekreftet til 31. januar 2014 kl. 10:00.

Vedlegg 79 E-post fra G1 (Gyldendal) til C1 (Cappelen Damm), A1 (Aschehoug) og G2 (Gyldendal) med kopi til S1 (Schibsted Forlag) 31. januar 2014 kl. 07:53

- (251) Kaffemøte I ble avholdt som avtalt. S1 (Schibsted Forlag) var ikke til stede, men det fremgår av tekstmeldinger mellom ham og G1 (Gyldendal), at de hadde avtalt at S1 ville være tilgjengelig på telefon dersom det skulle være nødvendig.

Vedlegg 80 Tekstmeldinger mellom S1 (Schibsted Forlag) og G1 (Gyldendal) 31. januar 2014 kl. 09:55 og 10:11⁸³

- (252) C1 (Cappelen Damm) har i forklaringsopptak forklart:

"I møtet hos Gyldendal snakket de om forskjellige innfallsvinkler for å øke volum. Interpress ble nevnt, men ikke noe om at hver aktør måtte bestemme seg om å distribuere bøker gjennom

⁸³ I vedlagte utskrifter av tekstmeldingene, er tidspunktene som fremgår ikke korrigert for vintertid. Tekstmeldinger før 30. mars 2014 er sendt en time senere enn det som fremgår av vedlegget.

Interpress eller ikke. Det var ikke noe felles oppfordring til at alle måtte nå distribuere gjennom Bladcentralen."⁸⁴

- (253) På spørsmål fra Konkurransetilsynet om det i møtet ble utvekslet tanker om hvordan de enkelte forlagene hadde tenkt å forholde seg til Interpress svarte hun:
- "naturlig så var jo det en kommentar – hvor det ikke ble noen diskusjon rundt det av noen stor karakter. Hun sa at "vi er ikke i Interpress, så for meg er ikke dette noe tema". Aschehoug og Gyldendal var jo i Interpress. For lang tid tilbake så vet C1 at Gyldendal vurderte om de skulle over til Bladcentralen, men hun aner ikke hva Gyldendal tenkte nå. Gyldendal var nok mer sånn "kanskje vi skal bytte", uten at C1 var involvert i det."*⁸⁵
- (254) G1 (Gyldendal) har i forklaringsopptak også uttalt seg om møtet:
- "[d]et første kaffemøtet begynte der de var på eiermøtet med en diskusjon og beskrivelse av situasjonen. Det var nok også en evaluering av BC opp mot Interpress. Men det var en veldig stor grad av klarhet på at hvis man skulle si nei til Interpress, når det kom til hvert enkelt forlag, så var det en for alle og alle for en. Det var nok overskriften på det møtet. Derfor ble det en runde hvor man prøvde å lodde stemningen på posisjonene. Så ble det snakket noe mer, men overhode ikke konkludert. Det var en forståelse av posisjonene."*⁸⁶
- (255) G1 (Gyldendal) har videre fortalt i forklaringsopptak at Cappelen Damm i møtet meddelte at de ønsket å fortsette å bruke Bladcentralen, men: *"hvis noen andre av bokforlagene kom Interpress i møte, vil de gjøre det samme."*⁸⁷
- (256) På oppfølgingsspørsmål om C1 (Cappelen Damm) sa hvorfor de ville gjøre det samme, svarte G1 (Gyldendal) at *"det skjønner de [forlagene] implisitt som at man mister posisjon i forhold til omsetning. For Narvesen er viktig når det gjelder salg av disse bøkene. På spørsmål om hva som ligger i å miste posisjonen, svarer G1 i forhold til omsetning."*⁸⁸
- (257) G1 (Gyldendal) oppsummerte i forklaringsopptak at det i møtet *"... var fokus på hva man trodde de andre kom til å gjøre, og at det var egentlig ingen som ønsket å stå igjen på perrongen."*⁸⁹
- (258) Videre har G1 (Gyldendal) forklart at *"[p]å møte nr 1⁹⁰ handlet det om å forstå oppsigelsen fra Reitan Convenience, hva det betyr for BC, og hva neste trekk kan bli. Så går man over til å få en vurdering av hva det betyr for hver enkelt, og hva posisjonene er i forhold til dette. Det var ikke lange møter. Han inviterte til 45 minutter, men det var betydelig kortere enn det. I møte nr 1 ble man ikke ferdig, men i møte nr 2 så hadde man nok en forståelse for hva som var posisjonene. Men man gjorde ikke en avtale, konkluderte ikke, og de skrev ikke under på noe. De var ikke på det nivået. Man utvekslet sine vurderinger, så fikk den enkelte finne ut hva man selv ville anbefale når man kom hjem."*⁹¹
- (259) På spørsmål fra Konkurransetilsynet om det skjedde noen endringer i posisjonene fra eiermøtet til kaffemøte I, har G1 (Gyldendal) forklart at *"det som var endringen, var at alle sa at de hadde stor forståelse for at Aschehoug ikke kunne si noe annet enn det de gjorde. Det er noe med kjernevirksomheten i forlagene, og hvor mye det betyr egentlig for både Aschehoug og bokbransjen at Nesbø får en god lansering. Det var den store endringen. De andre sto ved det de hadde sagt tidligere."*⁹²
- (260) Konkurransetilsynet utelukker ikke at forskjellige innfallsvinkler for å øke volumet har vært tema i møtet, slik C1 (Cappelen Damm) har forklart. C1s forklaring gir likevel ikke grunn til

⁸⁴ Jf. forklaringsopptak med C1 (Cappelen Damm) 31. oktober 2014, avsnitt 104.

⁸⁵ Jf. forklaringsopptak med C1 (Cappelen Damm) 31. oktober 2014, avsnitt 110.

⁸⁶ Jf. forklaringsopptak med G1 (Gyldendal) 23. oktober 2014, avsnitt 89.

⁸⁷ Jf. forklaringsopptak med G1 (Gyldendal) 23. oktober 2014, avsnitt 139.

⁸⁸ Jf. forklaringsopptak med G1 (Gyldendal) 23. oktober 2014, avsnitt 140.

⁸⁹ Jf. forklaringsopptak med G1 (Gyldendal) 23. oktober 2014, avsnitt 155.

⁹⁰ G1 viser her til eiermøtet avholdt 23. januar 2014. "[m]øte nr 2" er kaffemøte I, jf. forklaringsopptak med G1 (Gyldendal) 23. oktober 2014, avsnitt 135.

⁹¹ Jf. forklaringsopptak med G1 (Gyldendal) 23. oktober 2014, avsnitt 135.

⁹² Jf. forklaringsopptak med G1 (Gyldendal) 23. oktober 2014, avsnitt 162.

tvil om at G1 har gitt en dekkende beskrivelse av hva som ble sagt vedrørende Interpress. En e-post C1 sendte til C2 (Cappelen Damm) like etter møtet, underbygger at Interpress var tema i møtet. Det hitsettes fra e-posten:

"Så kan jeg oppdatere deg om møtet med Aschehoug og Gyldendal om Interpress."

Vedlegg 81 E-post fra C1 (Cappelen Damm) til C2 (Cappelen Damm) 31. januar 2014 kl. 11:09

3.4.5.2 Tiden mellom kaffemøte I og II

- (261) S1 (Schibsted Forlag) var, som nevnt i avsnitt (251), ikke fysisk til stede i kaffemøte I, men etter møtet sendte G1 (Gyldendal) en tekstmelding til S1 med følgende tekst:

"Kaffe mandag, så skal jeg briefe. G1"

- (262) S1 (Schibsted Forlag) bekreftet at dette passet, og de avtalte å ta en kaffe hos Gyldendal mandag 3. februar 2014 kl. 10:00.

Vedlegg 82 Tekstmeldinger mellom G1 (Gyldendal) og S1 (Schibsted Forlag) 31. januar 2014 kl. 11:13, 16:07 og 17:12 og 3. februar 2014 kl. 07:52 og 09:10

- (263) Den 6. februar 2014 oppdaterte G1 (Gyldendal) både C1 (Cappelen Damm) og S1 (Schibsted Forlag) om status for Aschehoug. I e-post til C1 skrev han følgende:

"Hei, i forhold til det vi snakket om forrige uke har ikke ASC konkludert."

Vedlegg 83 E-post fra G1 (Gyldendal) til C1 (Cappelen Damm) 6. februar 2014 kl. 07:53

- (264) G1 (Gyldendal) har forklart at han sendte denne statusmeldingen til C1 (Cappelen Damm) fordi man etter kaffemøte I var *"litt ivrige på å få fart på dette her"*,⁹³ og i møtet *"var alle enige om at de måtte prøve å få snakket seg ferdig ganske raskt"*.⁹⁴

- (265) Få minutter etter at e-posten fra G1 (Gyldendal) ble mottatt, søkte C1 (Cappelen Damm) opp G1 både på Gule sider og Proff. På Gule sider fant C1 telefonnummeret til G1 som hun deretter la inn som kontaktinformasjon i Outlook.

Vedlegg 84 Søkelogg 6. februar 2014 kl. 08:00 og adressekort fra Outlook, registrert av C1 (Cappelen Damm) 6. februar 2014 kl. 08:07

- (266) Kort tid etter, la G1 (Gyldendal) C1s telefonnummer inn i Outlook, før han like etter la avtalen "C1" 6. februar kl. 16:00-16:30 inn i kalenderen.

Vedlegg 85 Adressekort fra Outlook, registrert av G1 (Gyldendal) 6. februar 2014 kl. 08:16 og avtale registrert 6. februar kl. 08:17

- (267) S1 (Schibsted Forlag) mottok en tilsvarende statusmelding fra G1 (Gyldendal) som C1 hadde fått, per tekstmelding: *"asc har ikke konkludert."*

Vedlegg 86 Tekstmelding fra G1 (Gyldendal) til S1 (Schibsted Forlag) 6. februar 2014 kl. 07:46

- (268) S1 (Schibsted Forlag) responderte med å spørre når de ville kunne konkludere, hvorpå G1 (Gyldendal) svarte at han skulle finne ut av dette i løpet av dagen.

Vedlegg 87 Tekstmeldinger mellom G1 (Gyldendal) og S1 (Schibsted Forlag) 6. februar 2014 kl. 08:06, 08:07 og 08:16

- (269) Senere samme dag skrev G1 (Gyldendal) en ny tekstmelding til S1 (Schibsted Forlag) hvor han informerte om at det ikke ble noen konklusjon denne dagen, men at han skulle følge opp morgenen etter. Til dette svarte S1 *"Ok. Bå [sic] begynner det å haste."*

- (270) G1 (Gyldendal) svarte at han var enig.

⁹³ Jf. forklaringsopptak med G1 (Gyldendal) 23. oktober 2014, avsnitt 153.

⁹⁴ Jf. forklaringsopptak med G1 (Gyldendal) 23. oktober 2014, avsnitt 154.

Vedlegg 88 Tekstmeldinger mellom G1 (Gyldendal) og S1 (Schibsted Forlag) 6. februar 2014 kl. 10:30, 13:30 og 15:47

- (271) Intern e-postkorrespondanse i Aschehoug mellom A1 og A3 viser at det samme dag ble diskutert hvilken tilbakemelding Aschehoug skulle gi til G1 (Gyldendal). A1 (Aschehoug) sendte en e-post til A3 (Aschehoug) med følgende utkast til tekst:

"Vedr. salg av bøker gjennom Interpress i første halvår 2014"

Vi har nå hatt en grundig gjennomtenkning av helheten i problemstillingen som følger i etterkant av at det i januar ble varslet at Narvesen og 7Eleven ikke vil kjøpe bøker innbundne bøker fra Bladcentralen, men kun gjennom Interpress, og vi er kommet fram til følgende:

Aschehoug fastholder den overordnede strategien som tilsier at vi ønsker å konsentrere vår distribusjon til dagligvare/Narvesen gjennom Bladcentralen. Vi kan imidlertid ikke risikere at våre sentrale forfattere mister betydelig distribusjon og salgsmuligheter, og vi anser det dermed ikke forsvarlig å si nei til distribusjon gjennom Interpress i første halvår 2014."

- (272) A3 (Aschehoug) svarte:

"Fint! Bare et innspill: er første halvår litt langt perspektiv? Kan vi slippe å skrive en horisont, eller vil det være underordnet? Sjekk evt m G1?"

- (273) A1 (Aschehoug) svarte da:

"Fint. Jeg snakker med G1."

Vedlegg 89 E-postkorrespondanse mellom A1 (Aschehoug) og A3 (Aschehoug) 6. februar 2014 kl. 16:46, 16:57 og 17:24

- (274) G1 (Gyldendal) sin avtale "C1" 6. februar kl.16:00-16:30, som vist til i punkt (266) ovenfor, var kort tid før G1 (Gyldendal) skrev en tekstmelding til A1 (Aschehoug) og spurte:

"Skal jeg invitere til en BC kaffe i morgen?"

Vedlegg 90 Tekstmelding fra G1 (Gyldendal) til A1 (Aschehoug) 6. februar kl. 17:31

- (275) A1 (Aschehoug) og G1 (Gyldendal) ble enige om å snakkes på telefon senere. Tre timer senere spurte G1 om A1 var klar.

Vedlegg 91 Tekstmeldinger mellom G1 (Gyldendal) og A1 (Aschehoug) 6. februar 2014 kl. 17:57, 18:08, 18:12 og 21:18

- (276) En halvtime etter at meldingen ble sendt, skrev G1 (Gyldendal) en e-post til seg selv med følgende innhold:

"IP

Asc. vurderer

Kun i RC butikker

De fire

ASC melder 1.5"

Vedlegg 92 E-post fra G1 (Gyldendal) til G1 6. februar 2014 kl. 21:48

- (277) Like etter dette sendte G1 (Gyldendal) en invitasjon til nytt kaffemøte hos Gyldendal (heretter kaffemøte II). Invitasjonen var til dagen etter kl. 10:00. G1 anslo i invitasjonen at de ikke trengte mer enn 30 minutter, og avsluttet med:

"Beklager kort varsel, men i disse tider blir det slik."

Vedlegg 93 E-post fra G1 (Gyldendal) til C1 (Cappelen Damm), S1 (Schibsted Forlag), G2 (Gyldendal) og A1 (Aschehoug) 6. februar 2014 kl. 21:53

- (278) G1 (Gyldendal) fikk rask respons og bekreftet senere samme dag at møtet skulle finne sted 7. februar 2014 kl. 11:00.

Vedlegg 94 E-post fra G1 (Gyldendal) til C1 (Cappelen Damm), S1 (Schibsted Forlag), G2 (Gyldendal) og A1 (Aschehoug) 6. februar 2014 kl. 22:57

- (279) S1 (Schibsted Forlag) har i forklaringsopptak uttrykt at han var usikker på om han skulle delta i møtet, da det var uvant for ham *"å være så tett på konkurrentene"*.⁹⁵ Han hadde av denne grunn kontaktet konsernadvokaten i Schibsted Forlag for å konferere med ham.
- (280) Tilbakemeldingen fra konsernadvokaten var, ifølge S1 (Schibsted Forlag), at dette var i orden ettersom det dreide seg om et forhold som ville påvirke eierskapet i Bladcentralen, og at dette var noe man kunne diskutere *"på et visst nivå"*.⁹⁶ S1 uttalte videre i forklaringsopptak at han *"vet nå at det ikke var et like velfundert råd som det burde være"*.⁹⁷
- (281) S1 (Schibsted Forlag) har forklart at han derfor gikk i møtet *"litt for å melde hva Schibsted skulle gjøre og å være en del av den prosessen som han opplevde ble dratt i gang"*.⁹⁸
- (282) Det hitsettes videre fra hans forklaring:
*"S1 opplevde at det var en prosess for å diskutere forlagenes respons på det Interpress hadde gjort, og han opplevde en forventning om at Schibsted også skulle være med på det."*⁹⁹

3.4.5.3 Kaffemøte II

- (283) Alle de inviterte forlagene var representert i kaffemøte II, som ble avholdt 7. februar 2014. S1 (Schibsted Forlag), G1 (Gyldendal), G2 (Gyldendal), C1 (Cappelen Damm) og A1 (Aschehoug) deltok på møtet.
- (284) Ifølge C1 (Cappelen Damm) var det Gyldendal som nå hadde endret oppfatning og ville orientere om at de ville gå over til Bladcentralen.¹⁰⁰
- (285) C1 (Cappelen Damm) har forklart at G1 (Gyldendal) i kaffemøte II fortalte at Gyldendal kom til å bytte fra Interpress til Bladcentralen i en periode for å teste dette ut.¹⁰¹ C1 har videre forklart at han antakelig syntes at dette var en relevant opplysning å gi til styremedlemmene i Bladcentralen. Dette fordi det ville ha betydning for det de tidligere hadde diskutert med tanke på å øke volumet i Bladcentralen, med henvisning til at *"[d]a blir det volumøkning fra Gyldendal"*.¹⁰²
- (286) S1 (Schibsted Forlag) har forklart at han i kaffemøte II opplevde en forventning om at det enkelte forlag i møtet skulle *"si noe om hva de mente"*.¹⁰³
- (287) Han har videre forklart at det nå var en prosess som ble satt i gang, som han ville være en del av.¹⁰⁴ I møtet uttalte S1 (Schibsted Forlag) til de andre forlagene at Schibsted Forlag *"ville gå med BC"*.¹⁰⁵
- (288) Ifølge S1 (Schibsted Forlag) uttalte også Cappelen Damm og Gyldendal det samme om deres posisjon, det vil si at de ville *"gå med"* Bladcentralen. Aschehoug var imidlertid usikre på hva de ville gjøre.¹⁰⁶
- (289) G1 (Gyldendal) sin forklaring om innholdet i kaffemøte II er i samsvar med forklaringen fra S1 (Schibsted Forlag). G1 har uttalt at det i det andre kaffemøtet kom frem:
"[...] ganske tydelig at Cappelen Damm ikke har hatt og ikke ønsket å inngå noen avtale. Schibsted var litt i to leire – i utgangspunktet pragmatiske og kunne tenke seg begge deler, men konkluderte med at man ønsket å prioritere BC. På vegne av GNF sa G2 i det møtet at GNF ønsket å prioritere BC, og det betyr nei til Interpress. Aschehoug [...] ønsket ikke å si nei"

⁹⁵ Jf. forklaringsopptak med S1 (Schibsted Forlag) 24. oktober 2014, avsnitt 76.

⁹⁶ Jf. forklaringsopptak med S1 (Schibsted Forlag) 24. oktober 2014, avsnitt 76.

⁹⁷ Jf. forklaringsopptak med S1 (Schibsted Forlag) 24. oktober 2014, avsnitt 76.

⁹⁸ Jf. forklaringsopptak med S1 (Schibsted Forlag) 24. oktober 2014, avsnitt 113.

⁹⁹ Jf. forklaringsopptak med S1 (Schibsted Forlag) 24. oktober 2014, avsnitt 114.

¹⁰⁰ Jf. forklaringsopptak med C1 (Cappelen Damm) 31. oktober 2014, avsnitt 179.

¹⁰¹ Jf. forklaringsopptak med C1 (Cappelen Damm) 31. oktober 2014, avsnitt 162.

¹⁰² Jf. forklaringsopptak med C1 (Cappelen Damm) 31. oktober 2014, avsnitt 163.

¹⁰³ Jf. forklaringsopptak med S1 (Schibsted Forlag) 24. oktober 2014, avsnitt 77.

¹⁰⁴ Jf. forklaringsopptak med S1 (Schibsted Forlag) 24. oktober 2014, avsnitt 113.

¹⁰⁵ Jf. forklaringsopptak med S1 (Schibsted Forlag) 24. oktober 2014, avsnitt 110.

¹⁰⁶ Jf. forklaringsopptak med S1 (Schibsted Forlag) 24. oktober 2014, avsnitt 110.

på dette tidspunktet. Det var en vurdering man skulle komme tilbake til, men de uttrykte nok en forståelse for at det var riktig å prioritere BC i den sammenhengen hvis man skulle sette dem opp mot hverandre."¹⁰⁷

- (290) G1 (Gyldendal) har videre forklart seg om innholdet i kaffemøte II:

*"Konkurransetilsynet spør om hva som ble sagt i kaffemøte 2. G1 svarer at det var oppsummering på posisjoner. Han forteller at Gyldendal bekreftet at man ønsket å si nei, og Cappelen Damm sa at de ikke ønsket å inngå en avtale. Det var et av møtene S1 ikke var tilstede på, men G1 husker ikke hvilket."*¹⁰⁸

*"G1 sier videre at Aschehoug opplyste i kaffemøte 2 at de ikke var interessert i å si nei på det tidspunktet, da de ville ha alle muligheter til å lansere "Sønnen" uten problemer. Så det var posisjonene i det møtet."*¹⁰⁹

- (291) A1 (Aschehoug) har også forklart seg om kaffemøte II:

*"Hun sier det er riktig at det var et spørsmål om hva man kunne gjøre i denne situasjonen. Og det kan hun belyse med følgende utsagn: at det ble nemlig reist spørsmål ved om det var mulig for de som var samlet å snakke om dette, i et konkurransemessig perspektiv. Det ble undersøkt, og det ble forklart at det ikke var noe problem. Så dette ble det snakket om i perspektivet hvordan kan eierne, som eier av Bladcentralen og har ansvar for bokdistribusjon, best forvalte den eierandelen – hva har de anledning til å gjøre i denne situasjonen som har oppstått."*¹¹⁰

"Tilsynet spør om det i disse samtaler ble orientert om hva de ulike forlagene kom til å gjøre.

Til dette svarer A1 at det ble tenkt høyt. I det å tenke høyt legger A1 at Aschehoug redegjør for at Aschehoug har Interpress som kanal og at de er viktige for Aschehoug. Tilsynet spør om de andre forlagene også gjorde det. A1 svarer ja, altså som hun refererte for tilsynet at C1 for eksempel sier da at Cappelen Damm ikke har brukt Interpress på veldig lang tid, og sånn som A1 husker det, hadde de heller ikke tenkt å endre noe. Altså vi hadde ikke tenkt å endre noe og de hadde ikke tenkt å endre noe.

*Tilsynet spør om andre enn Cappelen Damm tenkte høyt. A1 svarer at dette ikke var et beslutningsmøte, og at man mer drøftet situasjonen."*¹¹¹

- (292) Like etter kaffemøtet, skrev G1 (Gyldendal) en tekstmelding til G4 (Gyldendal):

"Vi er enige om BC vs IP. Kan fortelle på telefon. G1"

Vedlegg 95 Tekstmelding fra G1 (Gyldendal) til G4 (Gyldendal) 7. februar 2014 kl. 12:12

- (293) G1 sendte også en e-post med emnet "IP" til G2 (Gyldendal) og G4 (Gyldendal):

"Godt levert.

Gode vurderinger og korrekt strategisk holdning."

Vedlegg 96 E-post fra G1 til G2 og G4 7. februar 2014 kl. 12:14

- (294) Senere på kvelden sendte G1 (Gyldendal) også en e-post til G4 (Gyldendal) med følgende budskap:

"Vi fikk gjennomslag ift til saken om IP. Tar det dette muntlig."

Vedlegg 97 E-post fra G1 (Gyldendal) til G4 (Gyldendal) 7. februar 2014 kl. 23:34

¹⁰⁷ Jf. forklaringsopptak med G1 (Gyldendal) 23. oktober 2014, avsnitt 90.

¹⁰⁸ Jf. forklaringsopptak med G1 (Gyldendal) 23. oktober 2014, avsnitt 157.

¹⁰⁹ Jf. forklaringsopptak med G1 (Gyldendal) 23. oktober 2014, avsnitt 160.

¹¹⁰ Jf. forklaringsopptak med A1 (Aschehoug) 30. oktober 2014, avsnitt 206.

¹¹¹ Jf. forklaringsopptak med A1 (Aschehoug) 30. oktober 2014, avsnitt 210-212.

3.4.6 Interpress får tilbakemelding fra forlagene vedrørende videre avtaleforhold

- (295) I tiden etter kaffemøte II var alle forlagene i kontakt med Interpress vedrørende videre avtaleforhold med dem.

3.4.6.1 Cappelen Damm

- (296) Etter å ha deltatt i kaffemøte II, sendte C1 (Cappelen Damm) samme dag en e-post til IP3 (Interpress):

"Jeg viser til telefonsamtale om at vi må gi tilbakemelding om et eventuelt samarbeide i dag. Vi vil med dette informere om at vi ikke ønsker å inngå avtale med Interpress."

Vedlegg 98 E-post fra C1 (Cappelen Damm) til IP3 (Interpress) 7. februar 2014 kl. 13:44

- (297) C1 (Cappelen Damm) har forklart at hun dagen før hun sendte dette svaret hadde snakket med IP3 (Interpress) på telefon om betingelsene som var blitt presentert i møtet hos Cappelen Damm 13. januar 2014, og da spesielt om det *"var noen glidning på de 50 prosentene"*.¹¹²
- (298) Ifølge C1 (Cappelen Damm) ga IP3 (Interpress) uttrykk for at det ikke var rom for endringer fra deres side, og dette har hun i forklaringsopptak uttrykt at ble bestemmende for at Cappelen Damm *"ikke kom til å inngå avtale med Interpress"*.¹¹³
- (299) C1 (Cappelen Damm) har forklart at hun fortalte dette til IP3 (Interpress) i telefonsamtalen. Ifølge C1 avtalte de da at hun skulle sende et skriftlig svar om dette til IP3, hvilket hun så gjorde dagen etter.¹¹⁴
- (300) IP3 (Interpress) har i forklaringsopptak uttalt at han ikke kjenner seg igjen i C1 (Cappelen Damm) sin fremstilling av deres kontakt i forbindelse med dette. Det hitsettes fra forklaringsopptak med ham:
- "Til dette sier IP3 at han i dag ikke kan huske denne telefonsamtalen. Det var mange telefonsamtaler med de ulike forlagene i denne perioden, så han skal ikke si at han husker den hundre prosent."*¹¹⁵
- (301) Han stiller seg imidlertid uforstående til C1 (Cappelen Damm) sin forklaring om at han skal ha uttrykt at det ikke var rom for forhandlinger hva gjaldt rabattprosenten:
- "IP3 forklarer videre at hele begrunnelsen med at Interpress skal ha hatt en reell diskusjon med Cappelen Damm hvor avtalen faller på en rabattprosent, det er fri fantasi. Det har aldri skjedd. Når Interpress endelig er i en posisjon hvor de kan forhandle med et forlag de aldri har fått bøker fra, så er det ikke slik at han stopper den avtalen på den første lille bump de møter – det ville aldri skjedd."*¹¹⁶

3.4.6.2 Gyldendal

- (302) Gyldendal kontaktet også Interpress etter kaffemøte II. Ifølge Interpress ringte G7 (Gyldendal) 12. februar og formidlet at Gyldendal ikke lenger ville distribuere bøker gjennom Interpress.

Vedlegg 99 Tidslinje levert til Konkurransetilsynet

- (303) IP3 (Interpress) har forklart at G7 (Gyldendal):

*"helt åpenbart var veldig utilpass med å ta den telefonen. Hun fortalte da at Interpress ikke lenger ville motta bøker fra dem, at det var truffet en beslutning om det, på bakgrunn av dette her."*¹¹⁷

¹¹² Jf. forklaringsopptak med C1 (Cappelen Damm) 31. oktober 2014, avsnitt 84 og 94.

¹¹³ Jf. forklaringsopptak med C1 (Cappelen Damm) 31. oktober 2014, avsnitt 94.

¹¹⁴ Jf. forklaringsopptak med C1 (Cappelen Damm) 31. oktober 2014, avsnitt 84 og 94.

¹¹⁵ Jf. forklaringsopptak med IP3 (Interpress) 30. oktober 2015, avsnitt 111.

¹¹⁶ Jf. forklaringsopptak med IP3 (Interpress) 30. oktober 2015, avsnitt 112.

¹¹⁷ Jf. forklaringsopptak med IP3 (Interpress) 30. oktober 2015, avsnitt 218.

- (304) Bevisgjennomgangen viser at det internt i Gyldendal var blitt kommunisert at Gyldendal skulle stanse sine leveringer til Interpress når Reitan Convenience iverksatte sin plan om å ikke lenger benytte Bladcentralen som distribusjonskanal.

- (305) G9 (Gyldendal) sendte 10. mars 2014 en e-post til G7 (Gyldendal) med følgende innhold:

"Etter hva jeg forsto var vår beskjed til Interpress at den dagen Reitan stopper BC-tilgang i Narvesen stopper også våre leveringer til Interpress. Og nå er det vel stopp for BC i Narvesen? Det er i hvert fall det jeg hører fra begge leire.

Så – er det nå vi skal sette hardt mot hardt?"

Vedlegg 100 E-post fra G9 (Gyldendal) til G7 (Gyldendal) 10. mars 2014 kl. 16:43

- (306) G7 (Gyldendal) tok spørsmålet videre til G2 (Gyldendal). G2 avklarte med G1 (Gyldendal), og bekreftet deretter til G7:

"Du har rett, vi leverer ikke."

Vedlegg 101 E-postkorrespondanse mellom G7 (Gyldendal), G2 (Gyldendal) og G1 (Gyldendal) 10. mars 2014 kl. 16:45, 12. mars 2014 kl. 22:59 og 13. mars 2014 kl. 07:45 og 08:07

- (307) G2 (Gyldendal) videresendte e-postkorrespondansen til G3 (Gyldendal), og skrev:

"Og til orientering. Det blir ruklete dette, men det er en liten krig på gang, så vi får se hvor lenge det holder."

- (308) G3 (Gyldendal) svarte:

"Veldig ruklete. Finnes det noen skriftlig korrespondanse fra Narvesen/BC på denne endelige leveringsstoppen? Jeg skulle ønske vi kunne forutse litt mer enn det vi nå har fått mulighet til. [redacted] plutselig merkes - nå og fremover, men det vet du jo."

Vedlegg 102 E-postkorrespondanse mellom G2 (Gyldendal) og G3 (Gyldendal) 13. mars 2014 kl. 11:40 og 13:24

- (309) Det ble etter dette avtalt et internt møte i Gyldendal mellom G7, G9, G2 og G3. Møtet skulle avholdes 17. mars 2014 kl. 15:30.

Vedlegg 103 E-post fra G7 (Gyldendal) til G9 (Gyldendal) 14. mars 2014 kl. 13:23

Vedlegg 104 E-postkorrespondanse mellom G3 (Gyldendal) og G2 (Gyldendal) 16. mars 2014 kl. 22:01 og 17. mars 2014 kl. 11:25 og 11:27

- (310) Etter at møtet var avholdt, skrev G2 (Gyldendal) til G1 (Gyldendal):

"Det har sklidd mellom stoler, dette.

Vi må varsle interpress på ett eller annet vis, og ja - vi rakk ikke å stoppe leveringen i mars. Men neste runde er april, og jeg vet sant og si ikke helt hvordan vi skal gripe dette an på best mulig måte.

Vedlagt finner du utkast til to svar ("utkast til brev...") som forholder seg på ulikt vis til oppsigelsestiden. (og oversikt over avtalte leveranser).

Legger også ved avtalen mellom oss og IP for ordens skyld."

Vedlegg 105 E-post fra G2 (Gyldendal) til G1 (Gyldendal) 17. mars 2014 kl. 17:21

- (311) G1 (Gyldendal) svarte G2 (Gyldendal):

"At dette er mer enn uheldig skal ikke utbrodere. Jeg fikk en telefon fra S1 i Schibsted for 14 dager siden hvor han spurte om GNF har sagt opp samarbeidet. Han spurte fordi han hadde hørt det motsatte. Jeg sa at GNF gjort [sic] som avtalt.

Kravet fra Reitan Convenience var og er en "stridserklæring"."

- (312) Og videre:

"Vi må vurdere en kort melding til S, CD og A [Schibsted, Cappelen Damm og Aschehoug], men det kan vente til slutten av uken."

Vedlegg 106 E-post fra G1 (Gyldendal) til G2 (Gyldendal) 17. mars 2014 kl. 18:03

- (313) S1 (Schibsted Forlag) har forklart at samtalen som G1 (Gyldendal) refererte til, var initiert av at S1 var blitt orientert av en ansatt i markedsavdelingen i Schibsted Forlag om at Gyldendal fortsatt distribuerte gjennom Interpress.¹¹⁸ I forklaringsopptak sa S1 at han:

*"syntes dette hørtes rart ut slik han hadde opplevd G1. Han slo dermed et signal til G1 for å høre om de hadde vurdert det annerledes. G1 sa at de hadde sagt nei til Interpress."*¹¹⁹

- (314) Etter å ha mottatt ovennevnte e-post fra G1 (Gyldendal), svarte G2 (Gyldendal) med et forslag til en e-post vedrørende oppsigelse av samarbeidet som skulle sendes til Interpress. G1 (Gyldendal) hadde ikke innvendinger til forslaget, og skrev at:

"[p]å fredag bør C1 få en muntlig forklaring, gjerne litt sminket. S1 kan vente."

Vedlegg 107 E-post fra G1 (Gyldendal) til G2 (Gyldendal) 17. mars 2014 kl. 20:46

- (315) En oppsigelse fra Gyldendal med umiddelbar virkning ble sendt til Interpress per e-post samme dag. Ved en feiltakelse ble også den interne korrespondansen som hadde vært i Gyldendal sendt ved denne e-posten, herunder G1 (Gyldendal) sin henvisning til samtalen med S1 (Schibsted Forlag).

Vedlegg 108 E-post fra G2 (Gyldendal) til IP3 (Interpress) 17. mars 2014 kl. 21:08

- (316) Feilsendingen ble oppdaget og skapte uroligheter i Gyldendal. I en e-post fra G1 (Gyldendal) til G4 (Gyldendal) fremgår det:

"Dette kan IP bruke mot oss. Det kan også brukes mot de andre forlagene siden de er nevnt i min kommentar."

Vedlegg 109 E-post fra G1 (Gyldendal) til G4 (Gyldendal) 17. mars 2014 kl. 22:25

- (317) G1 (Gyldendal) har forklart seg om det som skjedde i Gyldendal. Det hitsettes fra forklaringsopptak:

"[...] det startet med at Gyldendal hadde en posisjon som de tok med seg fra november 2013, og at G2 skulle sende en oppsigelse på vegne av GNF til Interpress. Den ble sendt for sent. Det var utgangspunktet. Foranledningen for det var at S1 hadde spurt på en sms til G1 hva GNF hadde gjort. Etter mye frem og tilbake ble det formulert en oppsigelse som ble sendt i mars, og i den oversendelsen ble en e-post G1 hadde sendt til G2 lagt ved e-posten til Interpress. Interpress fikk altså både oppsigelsen og en intern e-post. G2 prøvde å tilbakekalle e-posten. De skjønte at dette var meget negativt for Gyldendal. Men som G1 tidligere har forklart, prøvde faktisk Interpress å få en reversering av oppsigelsen i etterkant, i en e-post til G2 som de valgte å si nei takk til. Gyldendal valgte å opprettholde sin posisjon."

*G1 blir spurt om å konkretisere hvorfor det var negativt for Gyldendal at denne ble sendt til Interpress. G1 tenker at det er negativt og mer enn det, for i den e-posten peker G1 på kaffemøtene, og det står så vidt han husker at de får vurdere om de skal sende en melding i forhold til forsinkelsen av oppsigelsen. Det ble for øvrig aldri sendt – det var ikke behov for det."*¹²⁰

- (318) Etter at feilsendingen ble oppdaget, tok G1 (Gyldendal) kontakt med S1 (Schibsted Forlag), og ba om "en liten prat" før styremøte i Bladcentralen som skulle avholdes 19. mars 2014.¹²¹ S1 har forklart at de møttes og at G1 da fortalte at Gyldendal ved et uhell hadde oversendt intern e-postkorrespondanse til Interpress, og at hans navn var nevnt i denne korrespondansen. G1

¹¹⁸ Jf. forklaringsopptak med S1 (Schibsted Forlag) 24. oktober 2014, avsnitt 78.

¹¹⁹ Jf. forklaringsopptak med S1 (Schibsted Forlag) 24. oktober 2014, avsnitt 78.

¹²⁰ Jf. forklaringsopptak med G1 (Gyldendal) 23. oktober 2014, avsnitt 170-171.

¹²¹ Jf. forklaringsopptak med S1 (Schibsted Forlag) 24. oktober 2014, avsnitt 132.

overleverte så en papirlapp til S1 hvor litt av formuleringen fra e-posten han hadde sendt til G2 (Gyldendal) 17. mars 2014, var nedskrevet:

"Jeg fikk en telefon fra S1 i Schibsted for 14 dager siden hvor han spurte om GNF har sagt opp samarbeidet. Han spurte fordi han hadde hørt det motsatte. Jeg sa at GNF gjort som avtalt."

(319) På baksiden stod det:

"Siste setning betyr: "Jeg sa at GNF har gjort en vurdering og konklusjon, som avtalt" # Slik vi jo hadde avtalt å vurdere"

Vedlegg 110 Papirlapp funnet på S1 (Schibsted Forlag) sitt kontor under Konkurransetilsynets bevissikring 8. april 2014

(320) G1 (Gyldendal) har i forklaringsopptak bekreftet at det er han som har skrevet papirlappen.¹²² Bakgrunnen for dette har G1 forklart var fordi han fikk dårlig samvittighet for at S1 (Schibsted Forlag) var nevnt i vedhenget til oppsigelsen som G2 (Gyldendal) hadde sendt til Interpress, og at han dermed var dratt inn i saken.¹²³

(321) G1 (Gyldendal) har forklart at:

*"[h]an ga S1 denne i hånden for at han skulle kunne ha den og la det synke litt sakte inn hos seg selv. Det var fem minutter på gaten et sted."*¹²⁴

(322) På spørsmål om hva G1 (Gyldendal) mente med *"som avtalt"*, svarte S1 (Schibsted Forlag) i forklaringsopptak at:

*"han selv meldte at Schibsted kom til å velge BC, og at han opplevde at de andre også gjorde det, men at Aschehoug trengte mer tid."*¹²⁵

(323) Det hitsettes videre fra forklaringsopptaket:

"S1 er usikker på om dette kan kalles en avtale, men han opplevde det ikke slik at han var forpliktet av en avtale mer enn at han hadde meldt hva Schibsted mente".¹²⁶

(324) I forklaringsopptak uttalte han imidlertid at han hadde en *"forventning"* om at de andre forlagene ville velge Bladcentralen. Han forklarte at han *"hadde forventning på to måter. Den ene er at analysen rent rasjonelt, gitt stordriftsfordelene til BC, vil han si at de store forlagene hadde et insentiv til å velge BC. Så kan man si at basert på det møtet de hadde, hvor han opplevde at de andre forlagene var tydelig på at de ville gå med BC, da med unntak av Aschehoug som trengte noe mer tid, så hadde han en forventning om at de ville gjøre det siden de sa det"*¹²⁷

(325) G1 (Gyldendal) selv har forklart følgende om formuleringen i e-posten til G2 (Gyldendal), om at Gyldendal har *"gjort [som] avtalt"*:

*"[...] han tenker at det er feil ord. [...] det riktige hadde vært å skrive setningen noe lenger – noe slikt som at GNF har sagt opp avtalen med Interpress med henvisning til samtalen i kaffemøtet eller noe sånt. G1 sier at handlingen er feil i seg selv. Ordvalget er ikke riktig, for det er ikke avtalt noe formelt. Det er ikke skriftlig eller muntlig avtale. Det er en meningsutveksling som i seg selv er kritikkverdig, men det er ikke formalisert. Ordet "avtalt" i e-posten er feil – dårlig norsk."*¹²⁸

(326) Videre:

"[...] som han forklart [sic] tidligere, flagget de posisjonene og de visste i utgangspunktet at det var en for alle og alle for en. Det var jo konteksten. Når de først har hatt en slik samtale,

¹²² Jf. forklaringsopptak med G1 (Gyldendal) 23. oktober 2014, avsnitt 192.

¹²³ Jf. forklaringsopptak med G1 (Gyldendal) 23. oktober 2014, avsnitt 188.

¹²⁴ Jf. forklaringsopptak med G1 (Gyldendal) 23. oktober 2014, avsnitt 192.

¹²⁵ Jf. forklaringsopptak med S1 (Schibsted Forlag) 24. oktober 2014, avsnitt 142.

¹²⁶ Jf. forklaringsopptak med S1 (Schibsted Forlag) 24. oktober 2014, avsnitt 142.

¹²⁷ Jf. forklaringsopptak med S1 (Schibsted Forlag) 24. oktober 2014, avsnitt 144.

¹²⁸ Jf. forklaringsopptak med G1 (Gyldendal) 23. oktober 2014, avsnitt 174.

da er det det som skjer i etterkant som viser om man følger eller ikke. De ville aldri funnet på å skulle skrive noen avtale eller avtalt noe muntlig bindende om det."¹²⁹

- (327) Det at Gyldendal følte behov for å orientere de øvrige forlagene om forsinkelsen som hadde oppstått, forklarer G1 (Gyldendal) på følgende måte:

*"G1 svarer at han syntes det var flaut at de brukte x-antall uker på å få sendt en slik oppsigelse. Det var en forventning om at man faktisk gjorde det som G2 og G1 hadde sagt seg imellom."*¹³⁰

- (328) På spørsmål om hvem som hadde grunn til en slik forventning, har han forklart at:

*"[...] de fortsatt peker tilbake til de to kaffemøtene. Tilsynet spør om det er forlagene eller styremedlemmene, eller begge deler som hadde grunn til å forvente dette. G1 svarer at utifra den teksten i e-posten, tenker han at det er forlagene."*¹³¹

- (329) Etter kaffemøte II var det således klart at Gyldendal hadde en plan om å avslutte sitt avtaleforhold til Interpress, men som G1 (Gyldendal) har oppsummert i forklaringsopptak så var:

*"GNF [...] veldig sene med å sende sin tilbakemelding til Interpress. Det var noe av utgangspunktet for at hele saken ble som den ble i korrespondansen. I utgangspunktet skulle den ha kommet tidligere, og så visste de ikke helt på tidspunktet hva Aschehoug ville gjøre og når de ville gjøre det."*¹³²

- (330) IP3 (Interpress) bestred oppsigelsen 20. mars 2014.

Vedlegg 111 E-post fra IP3 (Interpress) til G2 (Gyldendal) 20. mars 2014 kl. 10:12

- (331) Etter en intern vurdering i Gyldendal, skrev G2 (Gyldendal) til IP3 (Interpress) at Gyldendal godtok at vilkårene for avtalebrudd ikke var til stede. G2 trakk oppsigelsen tilbake, men meddelte samtidig at Gyldendal sa opp avtalen med tre måneders oppsigelsestid, og at Interpress dermed ikke ville motta leveranser etter 30. juni 2014.

Vedlegg 112 E-post fra G2 (Gyldendal) til IP3 (Interpress) 24. mars 2014 kl. 14:55

- (332) G2 (Gyldendal) sendte senere samme dag en e-post til G1 (Gyldendal) hvor han skrev:

"Da har jeg informert C1 og A1, ingen dramatikktilbøyeligheter."

Vedlegg 113 E-post fra G2 (Gyldendal) til G1 (Gyldendal) 24. mars 2014 kl. 16:52

- (333) Forholdene knyttet til Gyldendals oppsigelse ble omtalt internt i Bladcentralen. Den 26. mars 2014 skrev BC1 (Bladcentralen) til BC3 (Bladcentralen) at han

"[f]ikk informasjon av Gyldendal at det ble en utsettelse på overgangen. Grunnen er at IPN bestrider at oppsigelsen var gyldig og at de måtte forholde seg til 3 mnd oppsigelsesfrist. Dette vil i praksis si at avtalen sies opp i mars og gjelder ut juni.

Øvrige bokforlag er orientert om forsinkelsen."

Vedlegg 114 E-post fra BC1 (Bladcentralen) til BC3 (Bladcentralen) 26. mars 2014 kl. 11:33

3.4.6.3 Aschehoug

- (334) Natt til 7. februar 2014 sendte IP3 (Interpress) en purring på tilbakemelding fra A2 (Aschehoug), hvor han bad om en tilbakemelding på om Interpress kunne ta med Aschehoug sine bøker i planen for Reitan Convenience sine utsalgssteder for første halvår.

Vedlegg 115 E-post fra IP3 (Interpress) til A2 (Aschehoug) 7. februar 2014 kl. 00:18

¹²⁹ Jf. forklaringsopptak med G1 (Gyldendal) 23. oktober 2014, avsnitt 175.

¹³⁰ Jf. forklaringsopptak med G1 (Gyldendal) 23. oktober 2014, avsnitt 180.

¹³¹ Jf. forklaringsopptak med G1 (Gyldendal) 23. oktober 2014, avsnitt 181.

¹³² Jf. forklaringsopptak med G1 (Gyldendal) 23. oktober 2014, avsnitt 93.

- (335) Bevisgjennomgangen viser at A2 (Aschehoug) var på ferie da kaffemøte II ble avholdt, og først var tilbake i Oslo 11. februar 2014.¹³³ A2 svarte derfor IP3 (Interpress) først 11. februar, fire dager etter kaffemøtet. I e-post til IP3 skrev A2 følgende:

"Jeg kan dessverre ikke gi klarsignal til det.

Foreløpig er det ok å selge inn "Sønnen" til Narvesen og Posten."

Vedlegg 116 E-post fra A2 (Aschehoug) til IP3 (Interpress) 11. februar 2014 kl. 15:09

- (336) Den 13. februar 2014 henvendte Interpress seg igjen til Aschehoug. I e-posten sendte IP4 (Interpress) en liste med titler fra Aschehoug som Interpress ønsket å distribuere til Narvesen.

Vedlegg 117 E-post fra IP4 (Interpress) til A2 (Aschehoug) 13. februar 2014 kl. 17:48

- (337) Den 14. februar 2014 ga A2 (Aschehoug) beskjed internt om at han var syk. Da han var tilbake på kontoret 17. februar 2014, svarte han IP4 (Interpress):

"Jeg får dessverre ikke frigjort disse titlene til dere.

Beklager det."

Vedlegg 118 E-post fra A2 (Aschehoug) til IP4 (Interpress) 17. februar 2014 kl. 12:09

- (338) A1 (Aschehoug) og A2 (Aschehoug) har i forklaringsopptak uttrykt at de ikke har ment å kommunisere til Interpress at de ønsket å avslutte avtaleforholdet med dem.¹³⁴

Vedlegg 119 Forklaringsopptak med A2 (Aschehoug) 29. oktober 2014

- (339) I Interpress ble dette imidlertid tolket på en annen måte. I tekstmelding til IP1 (Interpress) skrev IP3 (Interpress) samme dag som IP4 (Interpress) hadde mottatt denne meldingen fra A2 (Aschehoug):

"Da har vi fått nei fra Aschehoug også"

Vedlegg 120 Tekstmelding fra IP3 (Interpress) til IP1 (Interpress) 17. februar 2014 kl. 12:14

- (340) Det hitsettes i den forbindelse fra forklaringsopptak med IP3 (Interpress):

"han tolket e-posten fra A2 som at "dere får ingen bøker fra oss". I forhold til hele forløpet de hadde hatt her, så er det den eneste tolkningen han har klart å få ut av det i hvert fall."¹³⁵

- (341) IP1 (Interpress) har forklart seg om denne tiden på følgende måte:

"De fikk på plass lansering av "Sønnen" i Narvesen og Posten i den perioden, men på pocketsiden ble det mer en utveksling av e-poster frem og tilbake om "hvilke titler vil du ha" osv, egentlig uten en reell dialog rundt muligheter."¹³⁶

- (342) Videre har han forklart at:

"perioden januar til april 2014 gikk det fra et rimelig godt samarbeid til nesten ikke samarbeid med Aschehoug. Det var veldig stor forskjell, for de snakket alltid tidligere om hva man kunne gjøre fremover, og det var forutsigbart at de ville alltid ligge inne med 2-3-4 titler. Men plutselig hadde Interpress bare tilgang til de titlene som ikke kvalifiserte seg i BC-systemet fordi de var for små. Interpress satt plutselig igjen med ingen av toppene."¹³⁷

¹³³ Dette fremgår blant annet av tekstmelding fra A2 (Aschehoug) til IP1 (Interpress) 10. februar 2014 kl. 11:05: *"Jeg er fortsatt i utlandet. Har fått klarert at dere kan levere "Sønnen" til Narvesen om dere ønsker det. Når det gjelder pocketlisten, så er ikke det avklart ennå. Dere kan starte med planlegging av "Sønnen" hvis dere ønsker det. Kommer tilbake til deg straks jeg vet noe mer. Er også tilbake i Oslo i morgen."*

¹³⁴ Jf. forklaringsopptak med A1 (Aschehoug) 30. oktober 2014, avsnitt 165-168 og forklaringsopptak med A2 (Aschehoug) 29. oktober 2015, avsnitt 217.

¹³⁵ Jf. forklaringsopptak med IP3 (Interpress) 30. oktober 2015, avsnitt 188.

¹³⁶ Jf. forklaringsopptak med IP1 (Interpress) 22. juni 2015, avsnitt 95.

¹³⁷ Jf. forklaringsopptak med IP1 (Interpress) 22. juni 2015, avsnitt 101.

- (343) Parallelt med korrespondansen Aschehoug hadde med Interpress, var det også kontakt mellom Aschehoug og Bestselgerforlaget. Det fremgår av denne at temaet var at Interpress skulle stå for distribusjonen av Nesbøs "Sønnen" til Narvesen og Posten.

Vedlegg 121 E-postkorrespondanse mellom A2 (Aschehoug) og A1 (Aschehoug) 11. februar 2014 kl. 14:53 og 16:03

Vedlegg 122 E-post fra A2 (Aschehoug) til BF1 (Bestselgerforlaget) 11. februar 2014 kl. 16:44

- (344) BF1 (Bestselgerforlaget) svarte A2 (Aschehoug), med blindkopi til G1 (Gyldendal):

"Vi har altså ikke Narvesen.

Vel - jeg antar dere har gjort en vurdering før beslutningen er tatt, og ikke er interessert i å høre min mening i etterkant. Vi tar valget til etterretning."

Vedlegg 123 E-post fra BF1 (Bestselgerforlaget) til A2 (Aschehoug) med blindkopi til G1 (Gyldendal) 11. februar 2014 kl. 16:54

- (345) G1 (Gyldendal), som hadde mottatt e-posten i blindkopi, skrev til BF1 (Bestselgerforlaget) at han ikke måtte "ta i for mye". G1 minnet BF1 om at han

"kjenner saken om RC og IP, og valget mellom to onder. Asc samarbeider frem til 1.5.

Detter er en kostnad som er liten ift. alternativet."

Vedlegg 124 E-post fra G1 (Gyldendal) til BF1 (Bestselgerforlaget) 11. februar 2014 kl. 17:13

- (346) Avtalen med Interpress og oppsigelsestid ble tatt opp internt i Aschehoug i mars 2014. Den 31. mars 2014, sendte A3 (Aschehoug) en e-post fra sin private e-postadresse til A1 (Aschehoug):

"Hva er status for spørsmålet om hvilken oppsigelsestid Aschehoug har med Interpresss [sic]? Jeg tenkte jeg skulle spørre G1 om dette, iom deres push på å gjennomføre dette. Litt irriterende er det også at Lier Horst ikke kommer BF tilgode."

Vedlegg 125 E-post fra A3 (Aschehoug) til A1 (Aschehoug) 31. mars 2014 kl. 12:51

- (347) Like etter å ha mottatt e-posten fra A3 (Aschehoug), henvendte A1 (Aschehoug) seg til A2 (Aschehoug). I en e-post med tittelen "Interpress-avtalen", skrev hun:

"Dette glemte vi tidligere i dag: Har du sett på denne? Hva er status vedr. oppsigelsestid der - og vår videre håndtering i forhold til det, mener du?"

Vedlegg 126 E-post fra A1 (Aschehoug) til A2 (Aschehoug) 31. mars 2014 kl. 13:14

- (348) Konkurransetilsynet har ikke funnet svar på denne e-posten, men som det fremgår av e-postkorrespondanse mellom Bestselgerforlaget og Aschehoug, samt mellom G1 (Gyldendal) og BF1 (Bestselgerforlaget) 11. februar 2014, skulle Nesbøs "Sønnen" bli distribuert av Interpress til Narvesen og Posten. Øvrig samarbeid mellom Aschehoug og Interpress skulle imidlertid, ifølge G1, avsluttes 1. mai 2014. Det fremgår også av e-postkorrespondanse i Bladcentralen 26. mars 2014, at 1. mai 2014 er blitt oppfattet som planlagt tidspunkt for overgang for Aschehoug til Bladcentralen. Det hitsettes fra BC1 (Bladcentralen) sin e-post til BC3 (Bladcentralen):

"Aschehoug meldte til oss at overgang ville være i mai. Jeg har forståelse for at de vil varsle IPN i løpet av neste uke og ventelig få samme problematikk (men dette er kun mine tanker om hva som kan skje)."

Vedlegg 127 E-post fra BC1 (Bladcentralen) til BC3 (Bladcentralen) 26. mars 2014 kl. 12:45

3.4.6.4 Schibsted Forlag

- (349) I Schibsted Forlag var det også aktivitet like etter kaffemøte II. Kl. 12:49 samme dag, kalte S1 (Schibsted Forlag) inn S2 (Schibsted Forlag) til møte mandag 10. februar 2014 med tittelen *"Interpress/BC"*. Like etter sendte S1 en tekstmelding som skulle til S4 (Schibsted Forlag), med spørsmål om han kunne komme ned. Meldingen ble imidlertid sendt til feil person.

Vedlegg 128 Tekstmeldinger fra S1 til feil nummer 7. februar 2014 kl. 11:57 og 12:43

- (350) Kvelden 10. februar, sendte S1 (Schibsted Forlag) en e-post med følgende innhold til S4 (Schibsted Forlag):

"Reitan Convenience (RC), blant annet eier av Narvesen og Interpress, har så langt brukt både BC og Interpress som leverandør av lesestoff til Narvesen. Noen Forlag, som Cappelen Damm, har som følge av sitt eierskap i BC valgt å ikke distribuere bøker gjennom Interpress, mens Schibsted Forlag har valgt å bruke både Interpress og BC.

I januar besluttet RC å slutte å bruke BC som leverandør av bøker (unntatt serieromaner). I stedet må alle som ønsker å selge bøker i Narvesen bruke Interpress som leverandør. Interpress har slitt økonomisk i mange år og vi ser på dette som et grep for å bedre lønnsomheten. Dersom Interpress lykkes med å overta bokdistribusjonen fra eierforlagene i BC er vi redd det kan være første steg på veien mot å utfordre BC sin posisjon i dagligvare. Gitt at BC er vår viktigste salgskanal, og vårt eierskap i BC, har vi derfor valgt å slutte å distribuere bøker via Interpress. Med andre ord vil Schibsted Forlag sine bøker ikke lenger være tilgjengelig i Narvesen. Endringene trer i kraft fra 1. mars. Vi forventer at de andre eierforlagene i BC gjør tilsvarende vurderinger som oss."

Vedlegg 129 E-post fra S1 (Schibsted Forlag) til S4 (Schibsted Forlag) 10. februar 2014 kl. 23:20

- (351) S1 (Schibsted Forlag) skrev deretter til S2 (Schibsted Forlag), med et forslag til en tilbakemelding til Interpress. Det hitsettes fra e-posten:

"Foreslår følgende tilbakemelding til Interpress. NB! Hvordan blir dette nå i praksis? Når kommer vi til å trekke ut våre bøker fra Interpress? Hvordan er det regulert i kontrakten?"

Viser til hyggelig møte med dine kolleger 21. januar og det faktum at Reitan Convenience har valgt å slutte å bruke BC som leverandør av bøker. Vi har hatt et godt samarbeid med dere i Interpress over mange år, og vi skulle gjerne fortsatt med det. Samtidig er det ingen tvil om at BC er vår desidert viktigste salgskanal, i tillegg til at vi også er eiere i BC. I den situasjonen vi har havnet i blir vi dessverre nødt til å velge side. Det innebærer at vi heretter vil tilby Narvesen våre bøker distribuert fra BC."

Vedlegg 130 E-post fra S1 (Schibsted Forlag) til S2 (Schibsted Forlag) 10. februar 2014 kl. 23:41

- (352) S2 (Schibsted Forlag) svarte dagen etter. Han skrev at Schibsted Forlag hadde to bøker i Interpress og at han anså det som best at Schibsted Forlag supplerte disse bøkene ut mars 2014. S2 oppsummerte det slik i e-posten:

"Dvs. De får ikke noen nye bøker fra oss, men beholder de bøkene de har ute."

Vedlegg 131 E-post fra S2 (Schibsted Forlag) til S1 (Schibsted Forlag) 11. februar 2014 kl. 15:07

- (353) Ovennevnte budskap ble ikke sendt per e-post til Interpress, men S1 (Schibsted Forlag) ringte og ga beskjed muntlig til IP3 (Interpress) 12. februar 2014.¹³⁸
- (354) S1 (Schibsted Forlag) har forklart at han i samtalen *"fortalte at han dessverre var blitt nødt til å ta et valg. Han hadde så langt levd godt med både BC og Interpress, men måtte han velge, så valgte han BC"*.¹³⁹

¹³⁸ Se svar 7. mai 2014 fra Interpress på pålegg om å gi opplysninger til Konkurransetilsynet.

¹³⁹ Jf. forklaringsopptak med S1 (Schibsted Forlag) 24. oktober 2014, avsnitt 78.

- (355) S1 (Schibsted Forlag) har videre forklart at deres valg om å "gå med BC" var et valg de kommuniserte til de andre bokforlagene i kaffemøte II, og at dette var et valg han opplevde "at [...] var en beslutning han tok på egen kjøp".¹⁴⁰
- (356) Han har imidlertid også forklart at:
- "[i] etterkant ser han at han ikke var like ryddig i tidspunktet fra han tok beslutning til han meldte fra til Interpress om valget. Han ble på et eller annet vis dratt inn i prosessen, så han ga meldingen til Interpress først da han fikk høre fra Gyldendal at alle forlagene hadde bestemt seg for å si nei. Han har egentlig ingen god forklaring på hvorfor han ventet, utover at han på en eller måte følte seg dratt inn i dette".*¹⁴¹
- (357) Bakgrunnen for at han avventet en avklaring fra Aschehoug har han i forklaringsopptak oppgitt var at "han ble dratt inn i prosessen og oppførte seg lojalt overfor den for på en måte være lojal og være med på en måte".¹⁴²

3.5 Foretakenes atferd etter bevissikring (inkludert Bladcentralen og Interpress)

- (358) *Cappelen Damm* fortsatte å kun distribuere til massemarkedet gjennom Bladcentralen etter Konkurransetilsynets bevissikring 8. april 2014.
- (359) *Gyldendal* reverserte oppsigelsen av avtalen med Interpress etter Konkurransetilsynets bevissikring. Det ble deretter avholdt samarbeidsmøter med Interpress. I møtene ble det avklart at høsten 2014 ville bli vanskelig siden det ikke var mange titler å velge fra lenger. *Gyldendal* og Interpress ble derfor, ifølge G1 (*Gyldendal*), enige om å fortsette som tidligere fra 1. januar 2015.¹⁴³
- (360) Avtalen mellom *Aschehoug* og Interpress ble ikke formelt sagt opp før Konkurransetilsynets bevissikring 8. april 2014. Interpress har opplyst at *Aschehoug* 5. mai 2014 sendte en liste til dem med titler som kunne være aktuelle å distribuere gjennom Interpress høsten 2014.¹⁴⁴
- (361) S2 (Schibsted Forlag) har opplyst at *Schibsted Forlag* ikke inngikk en ny avtale med Interpress om distribusjon av bøker etter Konkurransetilsynets bevissikring, men de leverte de bøkene som det allerede var blitt avtalt skulle distribueres gjennom Interpress. Han har videre opplyst at det har vært returinnkallinger av bøker som "lå ute i markedet".¹⁴⁵
- (362) *Bladcentralen* valgte å åpne for distribusjon av bøker fra andre forlag enn eierforlagene i desember 2014. Ifølge *Bladcentralen* skal tilgang skje på ikke-diskriminerende vilkår. For andre forlag enn eierforlagene ble det innført en ekstern avgift som erstattet fast avgift. Målet med dette er, ifølge *Bladcentralen*, å legge bedre til rette for eksterne forlag.¹⁴⁶

Vedlegg 132 "Orientering om utvidelse av Bladcentralens sortiment", presentasjon for Konkurransetilsynet av Wikborg, Rein & Co Advokatfirma DA, på vegne av Bladcentralen, 12. desember 2014

- (363) Interpress la ned sin bokdistribusjon i Norge i mars 2015, jf. avsnitt (27).

4 Overtredelse av konkurranseloven § 10

4.1 Rettslig grunnlag

- (364) Konkurranseloven § 10 forbyr konkurransebegrensende samarbeid mellom foretak. Bestemmelsen lyder i sin helhet:

¹⁴⁰ Jf. forklaringsopptak med S1 (Schibsted Forlag) 24. oktober 2014, avsnitt 77.

¹⁴¹ Jf. forklaringsopptak med S1 (Schibsted Forlag) 24. oktober 2014, avsnitt 77.

¹⁴² Jf. forklaringsopptak med S1 (Schibsted Forlag) 24. oktober 2014, avsnitt 121.

¹⁴³ Jf. forklaringsopptak med G1 (*Gyldendal*) 23. oktober 2014, avsnitt 95-96.

¹⁴⁴ Se svar 7. mai 2014 fra Interpress på pålegg om å gi opplysninger til Konkurransetilsynet.

¹⁴⁵ Jf. forklaringsopptak med S2 (Schibsted Forlag) 29. oktober 2014, avsnitt 138-139.

¹⁴⁶ Se "Orientering om utvidelse av Bladcentralens sortiment", presentasjon for Konkurransetilsynet av Wikborg, Rein & Co Advokatfirma DA, på vegne av Bladcentralen, 12. desember 2014.

”Enhver avtale mellom foretak, enhver beslutning truffet av sammenslutninger av foretak og enhver form for samordnet opptreden som har til formål eller virkning å hindre, innskrenke eller vri konkurransen, er forbudt, særlig slike som består i

- a) å fastsette på direkte eller indirekte måte innkjøps- eller utsalgspriser eller andre forretningsvilkår,*
- b) å begrense eller kontrollere produksjon, avsetning, teknisk utvikling eller investeringer,*
- c) å dele opp markeder eller forsyningskilder,*
- d) å anvende overfor handelspartnere ulike vilkår for likeverdige ytelser og derved stille dem ugunstigere i konkurransen,*
- e) å gjøre inngåelsen av kontrakter avhengig av at medkontrahentene godtar tilleggsytelser som etter sin art eller etter vanlig forretningspraksis ikke har noen sammenheng med kontraktsgjensstanden.*

Avtaler eller beslutninger som er forbudt i henhold til denne bestemmelse, skal ikke ha noen rettsvirkning.

Bestemmelsen i første ledd får ikke anvendelse på avtaler mellom foretak, beslutninger truffet av sammenslutninger av foretak og samordnet opptreden, som bidrar til å bedre produksjonen eller fordelingen av varene eller til å fremme den tekniske eller økonomiske utvikling, samtidig som de sikrer forbrukerne en rimelig andel av de fordeler som er oppnådd, og uten

- a) å pålegge vedkommende foretak restriksjoner som ikke er absolutt nødvendige for å nå disse mål, eller*
- b) å gi disse foretak mulighet til å utelukke konkurranse for en vesentlig del av de varer det gjelder.*

Kongen kan ved forskrift fastsette regler for hva som skal gå inn under tredje ledd (gruppefritak). Konkurransetilsynet kan bestemme at et gruppefritak ikke skal være anvendelig overfor bestemte foretak i den utstrekning avtaler, beslutninger og samordnet opptreden har virkninger som ikke er forenlige med tredje ledd.”

- (365) Konkurranseloven § 10 er harmonisert med EØS-avtalen artikkel 53 og artikkel 101 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte (heretter "*TEUV*").
- (366) Det understrekes i forarbeidene til konkurranseloven at EU/EØS-praksis knyttet til nevnte bestemmelser vil veie tungt ved fortolkningen av konkurranseloven § 10.¹⁴⁷ Tilsvarende er lagt til grunn av Høyesterett i Rt. 2012 side 1556 (heretter "*Brosaken*").¹⁴⁸
- (367) For å kunne illegge overtredelsesgebyr etter konkurranselovens § 29, første ledd, jf. § 10, kreves det i henhold til rettspraksis at det faktum som legges til grunn for rettsanvendelsen er bevist med klar sannsynlighetsovervekt.¹⁴⁹

4.2 Forholdet til EØS-reglene

- (368) Konkurransetilsynet har i henhold til EØS-konkurranseloven § 6, jf. § 7 første ledd både kompetanse og plikt til å anvende EØS-avtalen artikkel 53 i tilfeller hvor "*handelen*" mellom Norge og andre EØS-land "*kan*" bli påvirket. I vurderingen av om samhandelskriteriet er oppfylt henter Konkurransetilsynet veiledning fra EFTAs overvåkningsorgans retningslinjer om begrepet påvirkning av handelen i EØS-avtalens artikkel 53 og 54.¹⁵⁰

¹⁴⁷ Ot.prp. nr. 6 (2003-2004) Om lov om konkurranse mellom foretak og kontroll med foretakssammenslutninger (konkurranseloven) og om lov om gjennomføring og kontroll av EØS-avtalens konkurranseregler mv. (EØS-konkurranseloven), side 68 og 224.

¹⁴⁸ Rt. 2012 side 1556 (*Brosaken*), avsnitt 27.

¹⁴⁹ Rt. 2012 side 1556 (*Brosaken*), avsnitt 60.

¹⁵⁰ Kunngjøring fra EFTAs overvåkningsorgan "*Retningslinjer om begrepet påvirkning av handelen i EØS-avtalens artikkel 53 og 54*" (heretter "*Samhandelskunngjøringen*"), EF-tidende C305/34, 30.11.2006 og EØS-tillegget til EF-tidende nr. 59/18, 30.11.2006, side 18 flg.

- (369) Det er fast praksis i EU/EØS-retten for at samhandelskriteriet omfatter enhver direkte eller indirekte, faktisk eller potensiell, påvirkning på handelsmønsteret mellom EØS-stater.¹⁵¹
- (370) Begrepet "*handel*" er etter rettspraksis i EU/EØS-retten tolket vidt og omfatter all grenseoverskridende økonomisk virksomhet, herunder etablering.¹⁵²
- (371) Det gjelder etter rettspraksis også et merkbarhetskrav, som innebærer en avgrensning mot avtaler og opptreden som kun berører markedet i ubetydelig grad.¹⁵³
- (372) Det følger av beskrivelsen i kapittel 3 at den foreliggende saken gjelder et samarbeid mellom fire konkurrerende forlag i det norske bokmarkedet, herunder utveksling av konkurransesensitiv informasjon. Det er ingen forhold i saken som tyder på at samarbeidet kan ha påvirket samhandelen mellom Norge og andre EØS-land merkbart.
- (373) Konkurransetilsynet legger derfor til grunn at samhandelskriteriet ikke er oppfylt og at EØS-avtalen artikkel 53 derfor ikke kommer til anvendelse.

4.3 Vurdering av vilkårene i konkurranseloven § 10 første ledd

- (374) Konkurranseloven oppstiller nærmere vilkår som må være oppfylt for at forbudet i konkurranseloven § 10 første ledd skal være oppfylt. For det første må samarbeidet skje mellom uavhengige foretak (*foretakskriteriet*), jf. punkt 4.3.1. For det andre må det foreligge en "*avtale*", "*samordnet opptreden*" eller "*beslutning truffet av sammenslutninger av foretak*" (*samarbeidskriteriet*), jf. punkt 4.3.2. For det tredje må samarbeidet ha "*til formål eller virkning å hindre, innskrenke eller vri konkurransen*" (*konkurransebegrensningskriteriet*), jf. punkt 4.3.3. I tillegg må konkurransen begrenses merkbart (*merkbarhetskriteriet*), jf. punkt 4.3.4. Merkbarhetskriteriet fremkommer ikke direkte av lovteksten, men det fremgår av forarbeidene til konkurranseloven at det må oppstilles et merkbarhetskrav tilsvarende det som følger av EU/EØS-retten.¹⁵⁴ Konkurransetilsynet vil nedenfor redegjøre for innholdet i vilkårene og vurdere om de er oppfylt i denne saken.

4.3.1 Foretakskriteriet

- (375) For at konkurranseloven § 10 skal komme til anvendelse må det foreligge et samarbeid mellom uavhengige foretak. I konkurranseloven § 2 defineres foretak som "*enhver enhet som utøver privat eller offentlig ervervsvirksomhet*". Det fremgår videre av forarbeidene at foretaksdefinisjonen i konkurranseloven § 2 skal tolkes i samsvar med foretaksbegrepet i EU/EØS-retten og vil være underlagt rettsutviklingen der.¹⁵⁵ Konkurranseloven § 10 får ikke anvendelse på samarbeid mellom foretak som inngår i samme økonomiske enhet og som således ikke opptrer på markedet uavhengig av hverandre.¹⁵⁶
- (376) Det følger av gjennomgangen i punkt 1.2 at Aschehoug, Cappelen Damm, Gyldendal og Schibsted Forlag er å anse som uavhengige "*foretak*" i konkurranselovens forstand.
- (377) Konkurransetilsynet legger på denne bakgrunn til grunn at foretakskriteriet er oppfylt. Ingen av partene har bestridt dette.

¹⁵¹ Samhandelskunngjøringen, avsnitt 23.

¹⁵² Samhandelskunngjøringen, avsnitt 19.

¹⁵³ Samhandelskunngjøringen, avsnitt 44, med videre henvisninger til rettspraksis.

¹⁵⁴ Ot.prp. nr. 6 (2003-2004), side 225.

¹⁵⁵ Ot.prp. nr. 6 (2003-2004), side 34.

¹⁵⁶ Sak C-22/71 *Béguelin Import mot S.A.G.L. Import Export*, avsnitt 8-9; sak C-15/74 *Centrafarm BV m.fl. mot Sterling Drug Inc.*, avsnitt 41 og sak C-30/87 *Corinne Bodson mot Pompes Funèbres*, avsnitt 19.

4.3.2 Samarbeidskriteriet

4.3.2.1 Rettslig utgangspunkt

- (378) Samarbeid kan i henhold til konkurranseloven § 10 første ledd, skje gjennom en "avtale" eller "samordnet opptreden" mellom foretak, eller gjennom en "beslutning truffet av sammenslutninger av foretak".
- (379) Det følger av fast rettspraksis fra EU/EØS at det avgjørende vurderingstemaet for om det foreligger en "avtale" i konkurranserettslig forstand, er om de involverte virksomhetene har uttrykt en felles vilje til å innrette sin markedsatferd på en bestemt måte.¹⁵⁷
- (380) Samarbeidets form er ikke avgjørende. Både skriftlige, muntlige, uttrykkelige og stilltiende avtaler omfattes. Det er heller ikke krav om at samarbeidet må være juridisk bindende, slik at også "gentlemen's agreements" rammes av forbudet.¹⁵⁸ Den felles forståelsen kan således komme til uttrykk gjennom partenes direkte eller indirekte handlinger.
- (381) Med "samordnet opptreden" menes i henhold til fast praksis fra EU-domstolen en form for kontakt mellom virksomheter, hvor disse ikke går så langt som til å inngå en avtale, men likefullt erstatter konkurranserisikoen med et innbyrdes praktisk samarbeid.¹⁵⁹
- (382) Dette er i samsvar med prinsippet om at ethvert foretak skal fastsette sin markedsatferd på selvstendig grunnlag.¹⁶⁰
- (383) Konkurransereglene forbyr således ikke foretak ensidig å tilpasse seg konkurrentenes eksisterende eller forventede markedsatferd. Reglene er imidlertid til hinder for enhver form for direkte eller indirekte kontakt mellom konkurrenter som har til formål eller virkning å begrense konkurransen.¹⁶¹
- (384) Selv om det i konkurranseloven § 10 første ledd skilles mellom de ulike samarbeidsformene, viser EU-praksis at det ikke er nødvendig å kategorisere aktivitetene som enten "avtale" eller "samordnet opptreden". Dette ble lagt til grunn av EU-domstolen i *Anic Partecipazioni*,¹⁶² og er fulgt opp i senere avgjørelser.¹⁶³ I rettspraksis er det lagt til grunn at grensen mellom de to begrepene er flytende og kan overlappe samt at de konkurransebegrensende aktivitetene kan variere over tid. Det kan ofte være vanskelig å trekke en klar grense mellom de to samarbeidsformene ettersom en overtredelse samtidig både kan utgjøre en "avtale" og "samordnet opptreden".

¹⁵⁷ Sak C-41/69 *ACF Chemiefarma NV mot Kommisjonen*, avsnitt 112; sak C-235/92 P *Montecatini SpA mot Kommisjonen*, avsnitt 39 og sak T-99/04 *AC Treuhand AG mot Kommisjonen*, avsnitt 118.

¹⁵⁸ Sak C-41/69 *ACF Chemiefarma mot Kommisjonen*, avsnitt 111-112 og sak T-53/03 *BPB mot Kommisjonen*, avsnitt 82.

¹⁵⁹ Forente saker C-40/73 m.fl. *Suiker Unie m.fl. mot Kommisjonen*, avsnitt 26; forente saker C-89/85 m.fl. *Ahlström Osakeyhtiö m.fl. mot Kommisjonen*, avsnitt 63 og sak C-8/08 *T-Mobile Netherlands m.fl.*, avsnitt 26. Se også sak C-48/69 *ICI mot Kommisjonen*, avsnitt 64. Se også forente saker T-305/94 til T-307/94, T-313/94 til T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 og T-335/94 *Limburgse Vinyl Maatschappij m.fl. mot Kommisjonen*, avsnitt 720.

¹⁶⁰ Sak C-49/92 P *Kommisjonen mot Anic Partecipazioni SpA*, avsnitt 116; forente saker 40/73 m.fl. *Suiker Unie m.fl. mot Kommisjonen*, avsnitt 173 og sak C-8/08 *T-Mobile Netherlands m.fl. mot Raad van bestuur van de Nederlandse Mededingingsautoriteit*, avsnitt 32.

¹⁶¹ Se eksempelvis sak C-286/13 P *Dole Food og Dole Fresh Fruit Europe mot Kommisjonen*, avsnitt 120, med henvisning til sak C-8/08 *T-Mobile Netherlands m.fl. mot Raad van bestuur van de Nederlandse Mededingingsautoriteit*, avsnitt 33 og rettspraksis som der er videre henvist til. Tilsvarende er lagt til grunn i EFTAs overvåkningsorgans retningslinjer for anvendelse av EØS-avtalen artikkel 53 på horisontale samarbeidsavtaler, OJ C 362, 12.12.2013, side 3 og EØS-tillegget til EF-tidende nr. 69/1, 12.12.2013, side 1, avsnitt 60-63.

¹⁶² Sak C-49/92 P *Kommisjonen mot Anic Partecipazioni*, avsnitt 131-132.

¹⁶³ Sak C-238/05 *Asnef-Equifax*, avsnitt 32; sak T-7/89 *Hercules mot Kommisjonen*, avsnitt 264 og forente saker T-305/94 til T-307/94, T-313/94 til T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 og T-335/94 *Limburgse Vinyl Maatschappij m.fl. mot Kommisjonen*, avsnitt 696-697.

- (385) EU-rettspraksis viser at samarbeidsvilkåret vil kunne ramme visse former for informasjonsutveksling mellom konkurrenter,¹⁶⁴ og at vilkåret vil kunne være oppfylt selv om bare ett foretak røper strategisk markedsinformasjon til sine konkurrenter. Dette gjelder når mottakeren har bedt om den aktuelle informasjonen eller har akseptert den. Dette fremkommer blant annet av Underrettens avgjørelse i *Cimenteries CBR*:

*"In that connection, the Court points out that the concept of concerted practice does in fact imply the existence of reciprocal contacts [...]. That condition is met where one competitor discloses its future intentions or conduct on the market to another when the latter requests it or, at the very least, accepts it."*¹⁶⁵

- (386) Det er videre lagt til grunn i rettspraksis at det foreligger en presumsjon for at et foretak som mottar strategisk markedsinformasjon og fortsatt er aktiv på markedet, direkte eller indirekte, har hensyntatt informasjonen ved fastsettingen av egen markedsopptreden.¹⁶⁶ I *Rhone* uttalte Underretten til dette:

*"Accordingly, not only did the applicant pursue the aim of eliminating in advance uncertainty about the future conduct of its competitors but also, in determining the policy which it intended to follow on the market, it could not fail to take account, directly or indirectly, of the information obtained during the course of those meetings. Similarly, in determining the policy which they intended to follow, its competitors were bound to take into account, directly or indirectly, the information disclosed to them by the applicant about the course of conduct which the applicant itself had decided upon or which it contemplated adopting on the market."*¹⁶⁷

- (387) Ovennevnte vil også gjelde for foretak hvis deltakelse er begrenset til å være passiv deltaker i slike møter.¹⁶⁸ Et foretak som har deltatt i møter hvor konkurransesensitiv informasjon har blitt utvekslet og/eller ulovlig samarbeid diskutert, vil således kunne anses for å stilltiende ha akseptert det ulovlige samarbeidet.

- (388) Det følger av rettspraksis at med mindre foretaket offentlig har distansert seg fra et slikt samarbeid, vil det kunne holdes ansvarlig. I *Aalborg Portland* uttalte Domstolen:

"In that regard, a party which tacitly approves of an unlawful initiative, without publicly distancing itself from its contents or reporting it to the administrative authorities, effectively encourages the continuation of the infringement and compromises its discovery. That complicity constitutes a passive mode of participation in the infringement which is therefore capable of rendering the undertaking liable in the context of a single agreement.

*Nor is the fact that an undertaking does not act on the outcome of a meeting having an anti-competitive purpose such as to relieve it of responsibility for the fact of its participation in a cartel, unless it has publicly distanced itself from what was agreed in the meeting (see Case C-291/98 P *Sarrió v Commission* [2000] ECR I-9991, paragraph 50)."*¹⁶⁹

- (389) Bakgrunnen for at også passiv deltakelse kan være tilstrekkelig for å bli holdt ansvarlig, er altså at effekten av at et foretak deltar i møter eller informasjonsutveksling hvor ulovlig

¹⁶⁴ Sak C-8/08 *T-Mobile Netherlands m.fl.*, avsnitt 35; sak C-7/95 *John Deere mot Kommisjonen*, avsnitt 90 og sak C-194/99 P *Thyssen Stahl mot Kommisjonen*, avsnitt 81.

¹⁶⁵ Sak T-25/95 m.fl. *Cimentries m.fl. mot Kommisjonen*, avsnitt 1849. Se også sak C-286/13 P *Dole Food og Dole Fresh Fruit Europe mot Kommisjonen*, avsnitt 120.

¹⁶⁶ Se bl.a. sak C-199/92 P *Hüls mot Kommisjonen*, avsnitt 162.

¹⁶⁷ Sak T-1/89 *Rhône-Poulenc SA mot Kommisjonen*, avsnitt 123. Se også Sak C-199/92 P *Hüls mot Kommisjonen*, avsnitt 161 til 163; sak C-8/08 *T-Mobile Netherlands m.fl.*, avsnitt 51 og 62, og sak T-587/08 *Fresh Del Monte Produce mot Kommisjonen*, avsnitt 298.

¹⁶⁸ Se blant annet forente saker T-202/98 og T-204/98 *Tate & Lyle m.fl. mot Kommisjonen*, avsnitt 58.

¹⁶⁹ Forente saker C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P og C-219/00 P *Aalborg Portland A/S m.fl. mot Kommisjonen*, avsnitt 84-85.

samarbeid blir diskutert og avtalt, uten å offentlig ta avstand fra den ulovlige atferd, vil være at foretaket gjennom sin deltakelse tilskynder samarbeidet og hindrer at det blir oppdaget.¹⁷⁰

- (390) Kravet om offentlig distansering er tolket strengt i rettspraksis, og det må uttrykkes klart og entydig at man ikke aksepterer og ikke ønsker å være del av samarbeidet.¹⁷¹
- (391) Som det følger av *Aalborg Portland* er det videre lagt til grunn i EU-rettspraksis at det er uten betydning for samarbeidets eksistens at enkelte av foretakene ikke opptrer i samsvar med hva det er blitt oppnådd enighet om. EU-rettspraksis viser også at det heller ikke er av betydning at enkelte av foretakene opptrer illojalt, eller at et foretak ikke har anledning til å delta i iverksettelsen av dette.¹⁷² I *Løgstør Rør* uttalte Underretten at:

*"A boycott may be attributed to an undertaking without there being any need for it actually to participate, or even be capable of participating, in its implementation. Were that not so, an undertaking which approved a boycott but did not have the opportunity to adopt a measure to implement it would avoid any form of liability for its participation in the agreement."*¹⁷³

4.3.2.2 Konkurransetilsynets vurdering

- (392) Konkurransetilsynet vil i det følgende vurdere hvorvidt det forelå et samarbeid mellom Aschehoug, Cappelen Damm, Gyldendal og Schibsted Forlag om en kollektiv boikott av Interpress, ved å avslutte eksisterende avtaleforhold, eller ikke å inngå nye avtaleforhold med dem, om distribusjon av bøker til massemarkedet.
- (393) Samtlige forlag har i sine merknader til varselet anført at samarbeidsvilkåret i konkurranseloven § 10 første ledd ikke er oppfylt. Forlagene har ikke bestridt at det har vært kontakt mellom dem i anledning Reitan Convenience sin beslutning, men anfører at de ikke har vært del av et ulovlig samarbeid om kollektiv boikott av Interpress. De har anført at det enkelte forlags valg av distributør til massemarkedet var tatt på selvstendig grunnlag og basert på egne kommersielle og rasjonelt begrunnede vurderinger.
- (394) Som det fremgår av punkt 3.4.2, ble samtlige forlag orientert om Reitan Convenience sin beslutning om å bare bruke Interpress som distribusjonskanal 10. januar 2014.
- (395) Forlagene har i sine merknader til varselet og i forklaringsopptak, tilkjennegitt at beslutningen endret markedsforholdene, og nødvendiggjorde nye vurderinger knyttet til valg av distribusjonskanal, jf. avsnitt (187). Bevisene i saken viser at forlagene var opptatt av hvilke konsekvenser beslutningen ville få for aktuelle og fremtidige utgivelser fra eget bokforlag, og kontakten som ble etablert mellom forlagene kort tid etter orienteringen, viser at forlagene også var opptatt av hvorvidt, og eventuelt hvordan, de øvrige forlagene vurderte å agere på den mottatte meldingen. Konkurransetilsynet viser i den forbindelse til punkt 3.4.2 hvor kontakten mellom forlagene og Bladcentralen, direkte kontakt mellom enkelte av forlagene og intern korrespondanse i de enkelte forlagene i denne perioden, er nærmere beskrevet.
- (396) Kontakten mellom forlagene fortsatte i tiden etter dette i form av e-postkorrespondanse, telefonsamtaler, tekstmeldinger og møter (herunder kaffemøte I og II), jf. punkt 3.4.3 til 3.4.6.
- (397) Forlagene utvekslet i denne perioden informasjon om hvilken distribusjonskanal de ville benytte for massemarkedet fremover. Kontakten mellom dem viser, etter Konkurransetilsynets vurdering, at risikoen for å bli stående alene uten leveranser til Reitan Convenience sine utsalgssteder, gjorde at forlagene anså det av betydning å sikre at ikke konkurrentene valgte en

¹⁷⁰ Se også sak T-99/04 *AC-Treuhand mot Kommisjonen*, avsnitt 130. Dette er også fremhevet i EFTAs overvåkningsorgans retningslinjer for anvendelse av EØS-avtalen artikkel 53 på horisontale samarbeidsavtaler, OJ C 362, 12.12.2013, side 3 og EØS-tillegget til EF-tidende nr. 69/1, 12.12.2013, side 1, avsnitt 62.

¹⁷¹ Se bl.a. sak T-303/02 *Westfalen Gassen Nederland mot Kommisjonen*, avsnitt 103 og 124 og sak T-83/08 *Denki Kagaku Kabushiki Kaisha og Denka Chemicals mot Kommisjonen*, avsnitt 53.

¹⁷² Se sak T-334/94 *Sanrió SA mot Kommisjonen*, avsnitt 118; sak T-377/06 *Comap mot Kommisjonen*, avsnitt 98; forente saker T-71/03 m.fl. *Tokai Carbon mot Kommisjonen*, avsnitt 74 og 75 og sak T-141/94 *Thyssen Stahl mot Kommisjonen*, avsnitt 233, 255, 256 og 341.

¹⁷³ Sak T-23/99 *LR af 1998 A/S (tidligere Løgstør Rør A/S) mot Kommisjonen*, avsnitt 157.

- annen løsning. G1 (Gyldendal) har i forklaringsopptak uttalt til dette at det var ingen som ønsket å *"stå igjen på perrongen"*, jf. avsnitt (257).
- (398) Konkurransetilsynet legger således til grunn at konkurrentenes planer var av betydning for det enkelte forlags valg av distribusjonskanal, og kontakten viser at forlagene derfor var opptatt av en felles strategi overfor Interpress for å oppnå et press tilbake mot Reitan Convenience. Tilsynet viser til G4 (Gyldendal) sin e-post til A3 (Aschehoug) 23. januar 2014 hvor han skrev: *"Jeg mener situasjonen kaller på klok fasthet visavis Reitan. Holder vi skansen, kommer de ingen vei"*, jf. avsnitt (230).
- (399) Konkurransetilsynet viser også til BF1 (Bestselgerforlaget) sin oppsummering av styre- og eiermøtet som var avholdt i Bladcentralen 23. januar 2014. I hans e-post til G1 (Gyldendal) 28. januar, jf. avsnitt (234), var det vedlagt et utkast til referat fra styremøte i Bestselgerforlaget dagen før. Han skrev i utkastet til referat at styreleder i Bladcentralen hadde ytret et ønske om at forlagene skulle stå samlet om å kun distribuere bøker til massemarkedet gjennom Bladcentralen, og at både Cappelen Damm og Schibsted Forlag hadde bekreftet at de ville følge en slik strategi - hvis de andre også gjorde dette. Tilsvarende oppsummerte G1 (Gyldendal) i sin e-post til G4 (Gyldendal) og G5 (Gyldendal), jf. avsnitt (222). BF1 skrev så avslutningsvis i sitt utkast til referat fra styremøtet i Bestselgerforlaget, hvor ansatte i både Gyldendal og Aschehoug var til stede, at *"[s]tyret anser at alle BC-forlagene enes om en holdning som godt innspill på hvilken strategi man bør ha i forhold til temaet"*.
- (400) Etter Konkurransetilsynets vurdering ledet den ovennevnte informasjonsutvekslingen til en felles forståelse mellom forlagene om en kollektiv boikott overfor Interpress. Uttalelser i forklaringsopptak og dokumentbevis tilknyttet særlig kaffemøte I og II, jf. punkt 3.4.5.1 og 3.4.5.3, underbygger dette. Tilsynet viser i den forbindelse til G1 (Gyldendal) sitt forklaringsopptak, hvor han uttalte at det i kaffemøte I *"var en veldig stor klarhet på at hvis man skulle si nei til Interpress, når det kom til hvert enkelt forlag, så var det én for alle og alle for én"*, jf. avsnitt (254).
- (401) Endelig beslutning om å avstå fra å bruke Interpress ble etter Konkurransetilsynets vurdering truffet i kaffemøte II. Tilsynet viser til at G1 (Gyldendal) har forklart at det i møtet ble avklart at Gyldendal, Cappelen Damm og Schibsted Forlag ville si nei til Interpress. Aschehoug uttrykte i samme møtet også en forståelse for at det var riktig å prioritere Bladcentralen i den situasjonen som hadde oppstått, jf. avsnitt (289). I tekstmelding til G4 (Gyldendal), like etter sistnevnte møte, skrev G1 i tråd med dette: *"[v]i er enige om BC vs IP"*, jf. avsnitt (292).
- (402) Parallelliteten i atferd rett etter kaffemøte II underbygger ytterligere Konkurransetilsynets oppfatning av at forlagenes strategi vedrørende valg av distribusjonskanal var resultat av en samordning, og ikke basert på ensidige vurderinger og beslutninger. Tilsynet viser i den forbindelse til at samtlige forlag i dagene etter kaffemøte II, ga Interpress tilbakemelding om at de fremover ikke ville benytte dem som distribusjonskanal til massemarkedet, jf. punkt 3.4.6.
- (403) Kontakten fortsatte også i tiden mellom kaffemøte I og II, og etter kaffemøte II. Forlagene utvekslet ved denne kontakten informasjon om hvordan det enkelte forlag faktisk hadde opptrådt overfor Interpress, jf. punkt 3.4.5.2 og 3.4.6.
- (404) Kontakten viser etter Konkurransetilsynets vurdering at forlagene hadde en forventning om at alle opptrådte lojalt og i samsvar med en felles forståelse om å avslutte eksisterende avtaleforhold, eller ikke å inngå nye avtaleforhold med Interpress. Tilsynet viser i denne sammenheng særlig til kontakten som fant sted da det kom frem at Gyldendal ved en forglemmelse hadde unnlatt å sende formell oppsigelse til Interpress, jf. punkt 3.4.6.2. Dokumentbevis og forklaringsopptak viser at Gyldendal hadde behov for å forklare *"forsinkelsen"* til de øvrige forlagene, og at samtlige ble orientert om dette. S1 (Schibsted Forlag) var i kontakt med G1 (Gyldendal) 19. mars 2014, jf. avsnitt (313) og (318) til (325), og A1 (Aschehoug) og C1 (Cappelen Damm) ble orientert av G2 (Gyldendal) 24. mars 2014. Som det fremgår av avsnitt (332) sendte G2 e-post til G1 samme dag med følgende beskjed: *"Da har jeg informert C1 og A1, ingen dramatikktilbøyeligheter."*

- (405) *Gyldendal* har anført at parallelliteten i atferd etter kaffemøte II var tilfeldig, og har vist til at *Gyldendal* allerede i 2013 hadde besluttet å fase ut sitt samarbeid med Interpress i løpet av 2014. Det anføres i forlengelsen av dette at informasjonsutvekslingen som *Gyldendal* var en del av i perioden januar til april 2014, ikke var egnet til å påvirke *Gyldendals* allerede fattede beslutning om å avvike forholdet til Interpress, jf. avsnitt (60).
- (406) Konkurransetilsynet har ved sin vurdering sett hen til de vurderinger *Gyldendal* foretok i 2013. Dokumentbevis i saken viser imidlertid at beslutningen om å avslutte avtaleforholdet med Interpress skulle gjelde med virkning fra våren 2015, og ikke fra 2014, som *Gyldendal* har anført, jf. avsnitt (195).
- (407) Som det fremgår av punkt 3.4.6.2 ble Interpress kontaktet av *Gyldendal* få dager etter kaffemøte II, med beskjed om at *Gyldendal* ville avslutte sitt avtaleforhold med dem allerede våren 2014, jf. avsnitt (302) til (303). Formell oppsigelse ble endelig sendt 24. mars 2014, jf. avsnitt (331). Etter Konkurransetilsynets vurdering, viser dette at *Gyldendal* fremskyndet utfasingen av Interpress etter at Reitan Convenience sin beslutning ble kjent, og etter *Gyldendals* kontakt med de øvrige forlagene.
- (408) Konkurransetilsynet legger i den forbindelse til grunn at *Gyldendal*, direkte eller indirekte, har hensyntatt den informasjonen som ble utvekslet mellom forlagene etter at Reitan Convenience sin beslutning ble gjort kjent ved fastsettelse av egen markedsopptreden, jf. avsnitt (386) til (387). Det er ikke fremlagt bevis for at ansatte i *Gyldendal* på noe tidspunkt tok avstand fra kollektiv boikott av Interpress, jf. avsnitt (386) til (390). Tilsynet legger til grunn at kollektiv boikott av Interpress ble diskutert med de andre forlagene helt fra *Gyldendal* ble kjent med Reitan Convenience sin beslutning, og til det ble endelig konstatert enighet om dette i kaffemøte II, jf. avsnitt (292).
- (409) Gjennomgangen i punkt 3.4 viser videre at ansatte i *Gyldendal* var aktive i planlegging av møtene som ble avholdt mellom forlagene og holdt de andre forlagene orientert mellom møtene, om både *Gyldendals* egen oppfølging, og om de andre forlagenes planer og konklusjoner. Tilsynet legger derfor til grunn at *Gyldendal* var aktiv deltaker i samarbeidet om kollektiv boikott av Interpress, og Konkurransetilsynet anser på denne bakgrunn ikke parallelliteten i atferd etter kaffemøte II som tilfeldig.
- (410) *Schibsted Forlag* har også anført at deres beslutning om å avslutte avtaleforholdet med Interpress var en ensidig beslutning. S1 (*Schibsted Forlag*) har i den forbindelse uttrykt i forklaringsopptak at dette var en avgjørelse han oppfattet at *Schibsted Forlag* hadde truffet "*på egen kjø*", jf. avsnitt (355).
- (411) Som det fremgår av gjennomgangen i punkt 3.4, deltok imidlertid også ansatte i *Schibsted Forlag* aktivt i den kontakten som var mellom forlagene. Konkurransetilsynet viser til at ansatt i forlaget allerede samme dag som de ble orientert skriftlig av BC1 (Bladcentralen) om Reitan Convenience sin beslutning, var i kontakt med ansatt i *Gyldendal*, og at de ble enige om å holde hverandre oppdatert på utviklingen, jf. avsnitt (189) til (193). Etter dette var *Schibsted Forlag* jevnlig i kontakt med *Gyldendal*, og ansatt i forlaget deltok i samtlige møter med ansatte i de andre forlagene, med unntak av kaffemøte I, da S1 var bortreist dagen dette møtet ble avholdt, jf. avsnitt (251). Som det fremgår av avsnitt (261) til (262) ble han imidlertid orientert av G1 (*Gyldendal*) om innholdet i møtet mandagen etter.
- (412) Ansatte i *Schibsted Forlag* delte i denne forbindelse forlagets vurderinger, og mottok samtidig strategisk informasjon fra ansatte i de andre forlagene om deres forlags valg av distribusjonskanal til massemarkedet. Konkurransetilsynet viser i den forbindelse til at S1 (*Schibsted Forlag*) i forklaringsopptak har uttalt at han i møtene med de andre meldte hva *Schibsted Forlag* ville foreta seg, og at han på vegne av *Schibsted Forlag* var opptatt av å være del av "[d]en prosessen som han opplevde at ble dratt i gang", jf. avsnitt (281).
- (413) Det fremgår videre av gjennomgangen i punkt 3.4 at S1 (*Schibsted Forlag*) var opptatt av hvordan de andre forlagene fulgte opp enigheten om kollektiv boikott av Interpress. Konkurransetilsynet viser i den forbindelse til at han kontaktet G1 (*Gyldendal*) da han ble kjent med at *Gyldendal* ikke hadde sendt oppsigelse til Interpress etter kaffemøte II, for å høre hvorfor de ikke hadde gjort som de hadde sagt, jf. avsnitt (313). Tilsynet viser også til at S1

orienterte Interpress om at Schibsted Forlag ville avslutte avtaleforholdet med dem *"først da han fikk høre fra Gyldendal at alle forlagene hadde bestemt seg for å si nei"*, jf. avsnitt (356). S1 har uttalt i forklaringsopptak at han ventet med å gi beskjed til Interpress til han hadde fått en avklaring hva gjaldt Aschehoug, fordi han følte seg *"dratt inn i prosessen og oppførte seg lojalt overfor den [...]"*, jf. avsnitt (357).

- (414) Konkurransetilsynet legger til grunn at også Schibsted Forlag, direkte eller indirekte, har hensyntatt den informasjonen som ble utvekslet mellom forlagene i perioden januar til april 2014 ved fastsettingen av egen markedsopptreden, jf. avsnitt (386) til (387). Det er således tilsynets vurdering at Schibsted Forlag ikke traff sin beslutning om å avslutte sitt avtaleforhold med Interpress på selvstendig grunnlag. Schibsted Forlag har ikke fremlagt bevis for at ansatte fra dem på noe tidspunkt tok avstand fra enigheten om å kollektivt boikotte Interpress. På denne bakgrunn legger tilsynet til grunn at også Schibsted Forlag var en del av samarbeidet om kollektiv boikott av Interpress, jf. avsnitt (386) til (390).
- (415) *Cappelen Damm* har i sine merknader til varselet anført at deres beslutning om å ikke inngå avtale med Interpress ble truffet i et internt møte 27. januar 2014, og at deres konklusjon ikke hadde sammenheng med en felles enighet mellom forlagene om boikott av Interpress. Det faktum at deres beslutning først ble kommunisert til Interpress samme dag som kaffemøte II ble avholdt, var, ifølge forlaget, en tilfældighet. Det er anført at det uansett har formodningen mot seg at Cappelen Damm skulle hatt et ønske om å være med på en felles boikott av Interpress, da dette ville vært *"helt kontrært"* til forlagets kommersielle interesse, jf. avsnitt (51). Deres rolle i saken blir i forlengelsen av dette anført å ha vært helt underordnet.
- (416) C1 (Cappelen Damm) har i forklaringsopptak forklart at hun ringte IP3 (Interpress) 6. februar 2014, dagen før kaffemøte II, for å diskutere betingelsene for en eventuell fremtidig avtale med dem, jf. avsnitt (297). Dette viser, etter Konkurransetilsynets vurdering, at en endelig beslutning vedrørende å ikke inngå avtale med Interpress, ikke kan ha blitt truffet i Cappelen Damms interne møte 27. januar 2014.
- (417) Konkurransetilsynet viser videre til at C1 (Cappelen Damm) var deltaker i samtlige møter mellom forlagene, jf. punkt 3.4.4 og 3.4.5, at hun ble holdt løpende orientert om de andre forlagenes vurderinger og konklusjoner, jf. blant annet avsnitt (263) til (264), og at hun var involvert i planleggingen av kaffemøte II, jf. avsnitt (265) til (266).
- (418) Gjennomgangen i punkt 3.4 viser videre, etter Konkurransetilsynets vurdering, at Cappelen Damm anså det som viktig å følge den samme planen som de øvrige forlagene. C1 (Cappelen Damm) var allerede 10. januar 2014 i kontakt med BC1 (Bladcentralen), og uttrykte overfor ham at det var viktig å stå *"samlet om å droppe Interpress"*, hvorpå han svarte henne med å si at han etter samtaler med både Schibsted Forlag og Bestselgerforlaget, opplevde dem som positive til en *"sektiv/samlet distribusjon gjennom BC"*, jf. avsnitt (183) til (185).
- (419) Det fremgår videre av gjennomgangen i punkt 3.4, at C1 i flere av møtene som ble avholdt mellom forlagene, ga uttrykk overfor de andre forlagene om at Cappelen Damm var villig til å endre standpunkt hva gjaldt prioriteringen av Bladcentralen som distributør til massemarkedet, dersom de andre ville gjøre dette, jf. blant annet avsnitt (222), (234) og (255). G1 (Gyldendal) uttalte i forklaringsopptak at det implisitt i C1s uttalelser lå at *"man mister posisjon i forhold til omsetning. For Narvesen er viktig når det gjelder salg av disse bøkene. [...]"*, jf. avsnitt (256).
- (420) Konkurransetilsynet kan etter dette ikke se at Cappelen Damm har hatt en underordnet rolle i saken, eller at Cappelen Damm anså det for å være i strid med deres kommersielle interesse å være del av en kollektiv boikott av Interpress.
- (421) Gjennomgangen i punkt 3.4.6.1 viser at Cappelen Damm senere samme dag som kaffemøte II ble avholdt, ga Interpress skriftlig tilbakemelding om at de ikke ville inngå samarbeid med dem. Konkurransetilsynet legger derfor til grunn at dette var en beslutning som var truffet under direkte eller indirekte påvirkning av den kontakt de hadde hatt med de øvrige forlagene i forkant, jf. avsnitt (386) til (387).
- (422) Cappelen Damm har ikke fremlagt bevis for at ansatte fra dem på noe tidspunkt tok avstand fra enigheten om å kollektivt boikotte Interpress, og Konkurransetilsynet legger etter dette til

grunn at også Cappelen Damm var en del av samarbeidet om kollektiv boikott av Interpress, jf. avsnitt (386) til (390).

- (423) *Aschehoug* har i sine merknader til varselet anført at de ikke på noe tidspunkt ga Interpress tilbakemelding om at de ønsket å avslutte sitt avtaleforhold med dem, og at deres melding til Interpress 17. februar 2014, jf. avsnitt (337), ikke var ment som en oppsigelse. Det anføres på denne bakgrunn at *Aschehoug* ikke kan anses å ha agert i tråd med et samarbeid om en kollektiv boikott av Interpress. For å underbygge dette, har *Aschehoug* vist til at de fortsatte å levere bøker til Interpress gjennom hele 2014 og frem til Interpress valgte å legge ned sin bokdistribusjonsvirksomhet i Norge i 2015.
- (424) Konkurransetilsynet har sett hen til det faktum at *Aschehoug* ikke avsluttet sitt avtaleforhold med Interpress før tilsynets bevissikring, 8. april 2014. Bakgrunnen for dette var imidlertid, etter tilsynets vurdering, at *Aschehoug* denne våren skulle utgi boken "Sønnen" av Jo Nesbø. Dette var en svært viktig utgivelse i 2014, og det var viktig for *Aschehoug* å få denne boken distribuert til Reitan Convenience sine utsalgssteder, jf. avsnitt (215).
- (425) Gjennomgangen i punkt 3.4 viser at ansatte i de øvrige forlagene anerkjente denne særlige situasjonen som *Aschehoug* var i på grunn av den kommende utgivelsen av "Sønnen", jf. avsnitt (259), og at det ble uttrykt forståelse for at *Aschehoug* ikke kunne iverksette boikotten av Interpress samtidig som de andre, jf. punkt 3.4.5.
- (426) Selv om *Aschehoug* ikke iverksatte boikott av Interpress samtidig som de andre, fremgår det likevel av gjennomgangen i punkt 3.4, at ansatte i *Aschehoug* var aktivt deltakende i den kontakt som fant sted mellom forlagene. Konkurransetilsynet viser i den forbindelse til at ansatte hos *Aschehoug* var blant initiativtakerne til enkelte av møtene som fant sted mellom forlagene i denne perioden, og at ansatt fra *Aschehoug* deltok på samtlige møter. Det foreligger ikke bevis for at ansatte fra *Aschehoug* på noe tidspunkt tok avstand fra enigheten om å kollektivt boikotte Interpress, jf. avsnitt (386) til (390).
- (427) Konkurransetilsynet legger videre til grunn at ansatte i *Aschehoug* i nevnte møter og øvrig korrespondanse, ga uttrykk overfor de andre forlagene at det var viktig å stå samlet om en boikott overfor Interpress, jf. avsnitt (289), og at ansatte fra de andre forlagene var av den oppfatning at *Aschehoug* var en del av samarbeidet om en felles boikott av Interpress. Tilsynet viser i den forbindelse til S1 (Schibsted Forlag) sin uttalelse i forklaringsopptak om at han selv ventet med å si opp samarbeidet med Interpress til han hadde fått en avklaring fra *Aschehoug*. Avklaringen fikk han fra Gyldendal om at "*alle forlagene hadde bestemt seg for å si nei*", jf. avsnitt (356) til (357). Som det videre fremgår av avsnitt (348) hadde ansatte i både Gyldendal og Bladcentralen oppfattet at *Aschehoug* ga uttrykk for at planlagt overgang til Bladcentralen, i tråd med dette, ville være 1. mai 2014.
- (428) Konkurransetilsynet legger således til grunn at ansatte i *Aschehoug* uttrykte en aksept for boikotten, og at det også ble gitt uttrykk for at *Aschehoug* ville agere i tråd med enigheten om dette. Det at *Aschehoug* fortsatte med enkelte leveranser til Interpress i 2014, og ikke iverksatte boikotten overfor Interpress før tilsynet gjennomførte bevissikring, endrer ikke tilsynets vurdering. Som det fremgår av avsnitt (391), er det uten betydning for vurderingen av hvorvidt en aktør er del av et ulovlig samarbeid, at en aktør ikke opptrer i samsvar med hva det er blitt oppnådd enighet om, eller ikke har anledning til å delta i iverksettelsen.
- (429) Konkurransetilsynet legger etter dette til grunn at samtlige forlag har deltatt i samtaler hvor tiltak overfor Interpress, og spørsmål om fortsatt eller fremtidige leveranser til Interpress, ble diskutert. Beslutningen fra Reitan Convenience gjorde det nødvendig for forlagene på nytt å vurdere eventuelle fremtidige leveranser til Interpress, og forlagene holdt hverandre løpende orientert om vurderinger de internt foretok seg. Tilsynet legger videre til grunn at forlagene avpasset sine innbyrdes strategier til hverandre hva gjaldt leveranser av bøker til massemarkedet, og at de også agerte i henhold til avtalen mellom dem om kollektiv boikott av Interpress. Det er således tilsynets vurdering at beslutningene om å ikke distribuere bøker til massemarkedet gjennom Interpress, ikke ble truffet på selvstendig grunnlag, men som resultat av en avtale eller samordning mellom forlagene.

- (430) Konkurransetilsynet bemerker at det forhold at ikke alle forlagene deltok i alle møter, eller var delaktig i alle samtaler som fant sted i forbindelse med kontakten som er omtalt, ikke er avgjørende for vurderingen av om samarbeidsvilkåret i konkurranse-loven § 10 første ledd er oppfylt for det enkelte forlag. Heller ikke det forhold at ikke alle forlagene delte like mye informasjon, eller uttrykte klare konklusjoner om egne intensjoner i de nevnte møter og etterfølgende korrespondanse, er avgjørende for tilsynets vurdering av om samarbeidsvilkåret er oppfylt, jf. avsnitt (386) til (391).
- (431) Konkurransetilsynet finner det etter dette bevist med klar sannsynlighetsovervekt at det forelå et samarbeid mellom Aschehoug, Cappelen Damm, Gyldendal og Schibsted Forlag om en kollektiv boikott av Interpress, ved å avslutte eksisterende avtaleforhold, eller ikke å inngå nye avtaleforhold med dem om distribusjon av bøker til massemarkedet. Som ledd i samarbeidet utvekslet foretakene informasjon om fremtidig valg av distributør til massemarkedet.
- (432) Det bemerkes at Konkurransetilsynet i samsvar med EU-retten ikke har funnet det nødvendig å kategorisere samarbeidet som enten en "avtale" eller "samordnet opptreden" ettersom de aktuelle aktivitetene innehar elementer av begge deler, og klart faller inn under konkurranse-loven § 10.
- (433) På bakgrunn av ovennevnte legger Konkurransetilsynet til grunn at samarbeidskriteriet i konkurranse-loven § 10 første ledd er oppfylt.

4.3.3 Konkurransereguleringskriteriet

4.3.3.1 Rettslig utgangspunkt

- (434) Konkurranse-loven § 10 første ledd omfatter samarbeid med konkurransebegrensende "formål eller virkning". Vilkårene er alternative.
- (435) Samarbeid som har til formål å begrense konkurransen omfatter visse former for avtaler eller samordnet opptreden som i seg selv er tilstrekkelig skadelig for konkurransen til at det ikke er nødvendig å påvise deres virkninger.¹⁷⁴ EU-domstolen formulerer det slik i *Toshiba*:¹⁷⁵
- "With regard to the classification of a practice as a restriction by object, it is clear from the case-law of the Court that certain types of coordination between undertakings reveal a sufficient degree of harm to competition that there is no need to examine their effects [...]. That case-law arises from the fact that certain types of coordination between undertakings can be regarded, by their very nature, as being harmful to the proper functioning of normal competition [...]."*
- (436) I vurderingen av om det foreligger konkurransebegrensende formål, herunder om samarbeidet er tilstrekkelig skadelig for konkurransen, skal det ifølge EU-domstolens praksis tas hensyn til avtalens innhold, de målsetninger som søkes gjennomført ved avtalen, samt den økonomiske og rettslige sammenheng som avtalen inngår i.¹⁷⁶
- (437) Konkurranse-loven § 10 første ledd bokstav a til e inneholder en ikke uttømmende liste med eksempler som normalt rammes av forbudet. For avtaler som etter sin art er tilstrekkelig skadelige for konkurransen, herunder slike avtaler som er uttrykkelig nevnt i

¹⁷⁴ Sak T-472/13 *Lundbeck mot Kommisjonen*, avsnitt 339-343; sak C-373/14 P *Toshiba Corporation mot Kommisjonen*, avsnitt 26; sak C-172/14 *ING Pensii mot Consiliul Concurenței*, avsnitt 31; sak C-286/13P *Dole Food and Dole Fresh Fruit Europe mot Kommisjonen*, avsnitt 113-114; sak C-67/13 P *CB mot Kommisjonen*, avsnitt 49-50, sak C-209/07 *Beef Industry Development og Barry Brothers*, avsnitt 17 og sak E-3/16 *Ski Taxi SA, Follo Taxi SA og Ski Follo Taxidrift AS mot den norske stat v/Konkurransetilsynet*, avsnitt 48; samt forente saker C-56/64 m.fl. *Consten og Grundig mot Kommisjonen*; sak C-272/09 P *KME Germany m.fl. mot Kommisjonen*, avsnitt 65, og sak C-389/10 P *KME Germany m.fl. mot Kommisjonen*, avsnitt 75.

¹⁷⁵ Sak C-373/14 P *Toshiba Corporation mot Kommisjonen*, avsnitt 26.

¹⁷⁶ Sak C-67/13 P *CB mot Kommisjonen*, avsnitt 53; sak C-8/08 *T-Mobile Netherlands BV m.fl. mot Raad van bestuur van de Nederlandse Mededingingsautoriteit*, avsnitt 43; sak C-286/13P *Dole Food and Dole Fresh Fruit Europe mot Kommisjonen*, avsnitt 117; sak C-373/14 P *Toshiba Corporation mot Kommisjonen*, avsnitt 27 og sak C-172/14 *ING Pensii mot Consiliul Concurenței*, avsnitt 33; samt Kommisjonens retningslinje "Guidelines on the applicability of Article 101 of the Treaty of the Functioning of the European Union to horizontal co-operation agreements", inntatt i EF-tidende C11/01 14. januar 2011, avsnitt 25.

konkurranseloven § 10 første ledd, kan analysen av den økonomiske og rettslige sammenheng som avtalen inngår i, begrenses til det som er strengt nødvendig for å bringe på det rene at det foreligger en formålsrestriksjon.¹⁷⁷

- (438) Det følger av fast rettspraksis at hvorvidt et samarbeid har et konkurransebegrensende formål etter konkurranseloven § 10, skal avgjøres ut ifra hvilket formål avtalen rent objektivt fremmer.¹⁷⁸ Partenes mål, ønsker eller hensikt med samarbeidet er ikke avgjørende.¹⁷⁹ Det forhold at et konkurransebegrensende samarbeid også er ment å ivareta andre legitime formål, utelukker ikke anvendelse av konkurranseloven § 10.¹⁸⁰ Heller ikke det forhold at samarbeidet er gjennomført som svar på et tiltak de samarbeidende aktørene mener er ulovlig, vil innebære at konkurranseloven § 10 ikke kommer til anvendelse.¹⁸¹ Konkurransemyndighetene kan likevel vektlegge partenes subjektive hensikt som bevis for at samarbeidet har et konkurransebegrensende formål.¹⁸²
- (439) Denne saken dreier seg om et samarbeid om kollektiv boikott. Kollektiv boikott faller ikke direkte inn under de typetilfeller konkurranseloven § 10 første ledd bokstav a til e viser til. Det fremgår imidlertid klart av lovens ordlyd at listen ikke er å anse som uttømmende, jf. avsnitt (437). Tilsvarende er lagt til grunn i EU- rettspraksis ved tolkningen av art. 101 TEUV.¹⁸³
- (440) En kollektiv boikott kan for eksempel innebære leveringsnekt til kunder og/eller konkurrenter, eller utestengelse av underleverandører. Formålet med en kollektiv boikott vil normalt være å straffe et foretak for dets forretningsførsel, tvinge foretaket til å endre kurs/handlemåte, eller ekskludere det fra et marked. En slik type samarbeid vil således etter sin art, i utgangspunktet måtte anses å være tilstrekkelig skadelig for konkurransen til at det kan kategoriseres som en formålsovertredelse.¹⁸⁴
- (441) I *Belgian Wallpaper* uttalte Kommisjonen i tråd med dette at:
- "[...]collective boycott is traditionally considered one of the most serious infringements of the rules of competition, since it is aimed at eliminating a troublesome competitor. Such a boycott constitutes an intentional infringement of Article 85 (1)."*¹⁸⁵
- (442) Kollektiv boikott, enten alene eller som ledd i en større overtredelse, har også i EU- rettspraksis blitt ansett å være en formålsovertredelse.¹⁸⁶ Dette er fulgt opp av nasjonale

¹⁷⁷ Jf. sak C-373/14 P *Toshiba Corporation mot Kommisjonen*, avsnitt 28-29 og sak E-3/16 *Ski Taxi SA, Follo Taxi SA og Ski Follo Taxidrift AS mot den norske stat v/Konkurransetilsynet*, avsnitt 93-94.

¹⁷⁸ Rt. 2012 side 1556 (*Brosaken*), avsnitt 64 og sak C-8/08 *T-Mobile Netherlands BV m.fl. mot Raad van bestuur van de Nederlandse Mededingingsautoriteit.*, avsnitt 27 flg.

¹⁷⁹ Rt. 2012 side 1556 (*Brosaken*), avsnitt 65.

¹⁸⁰ Sak C-209/07 *Beef Industry Industry Development og Barry Brothers*, avsnitt 21.

¹⁸¹ Sak C-68/12 *Protimonopolny urad Slovenskej republiky mot Slovenska sporitel'na*, avsnitt 21.

¹⁸² Forente saker C-501/06 P m.fl. *GlaxoSmithKline Services m.fl. mot Kommisjonen m.fl.*, avsnitt 58 og sak C-209/07 *Beef Industry Industry Development og Barry Brothers*, avsnitt 15 flg.

¹⁸³ Se blant annet sak C-209/07 *Beef Industry Industry Development og Barry Brothers*, avsnitt 23, jf. sak C-286/13P *Dole Food and Dole Fresh Fruit Europe mot Kommisjonen*, avsnitt 122-123, med henvisning til sak C-8/08 *T-Mobile Netherlands BV m.fl. mot Raad van bestuur van de Nederlandse Mededingingsautoriteit*, avsnitt 36.

¹⁸⁴ Se blant annet Van Bael & Bellis, "Competition Law of the European Community", 5. utgave, 2010, side 378.

¹⁸⁵ Kommisjonens avgjørelse, *Papiers peints de Belgique*, OJ 1974 L237/3, avsnitt IV.3, jf. avsnitt II.

¹⁸⁶ Sak T-23/99 *LR af 1998 A/S, tidligere Løgstør Rør A/S, mot Kommisjonen*, avsnitt 158 og prejudisiell avgjørelse i sak C-68/12 *Protimonopolny urad Slovenskej republiky mot Slovenská sporitel'ňa*, avsnitt 19.

domstoler¹⁸⁷ og konkurransemyndigheter,¹⁸⁸ og tilsvarende er også lagt til grunn i juridisk teori.¹⁸⁹

- (443) Det fremgår videre av langvarig EU-praksis at informasjonsutveksling kan omfattes av forbudet i konkurranseloven § 10 dersom utvekslingen er del av, eller forutsetning for, et større samarbeid. EU-rettspraksis viser at utveksling av konkurransesensitiv informasjon mellom konkurrenter også i seg selv vil kunne utgjøre en formålsovertredelse dersom informasjonsutvekslingen er egnet til å begrense konkurransen ved å fjerne eller redusere usikkerheten med hensyn til hvordan en konkurrent vil agere i markedet.¹⁹⁰ EU-rettspraksis viser at informasjonsutveksling vil kunne anses som en formålsovertredelse i tilfeller hvor et foretak som følge av informasjonsutvekslingen blir kjent med konkurrenters fremtidige markedsstrategi.¹⁹¹ I *T-Mobile* uttalte EU-domstolen:

*"It follows that the exchange of information between competitors is liable to be incompatible with the competition rules if it reduces or removes the degree of uncertainty as to the operation of the market in question, with the result that competition between undertakings is restricted."*¹⁹²

4.3.3.2 Konkurransetilsynets vurdering

- (444) Konkurransetilsynet vil i det følgende vurdere hvorvidt samarbeidet mellom Aschehoug, Cappelen Damm, Gyldendal og Schibsted Forlag har hatt et konkurransebegrensende formål, jf. konkurranseloven § 10 første ledd.
- (445) Samtlige forlag har anført at eventuelt samarbeid om kollektiv boikott ikke kan anses som en formålsovertredelse, herunder at konkurransebegrensningsvilkåret ikke er oppfylt. I den forbindelse er det vist til at leveranser fra de fire forlagene ikke var viktig for Interpress, og at den informasjonen som har blitt utvekslet mellom forlagene ikke var konkurransesensitiv.
- (446) Det er et grunnleggende prinsipp i konkurranseretten at ethvert foretak skal fastsette sin markedsatferd på selvstendig grunnlag, jf. avsnitt (382).
- (447) Gjennom e-poster, tekstmeldinger, telefonsamtaler og møter utvekslet forlagenes ansatte informasjon om fremtidig valg av distribusjonskanal til massemarkedet. Informasjonsutvekslingen ledet til en enighet om en felles boikott av Interpress, ved at forlagene kun skulle levere bøker til massemarkedet gjennom Bladcentralen, jf. avsnitt (431).
- (448) Konkurransetilsynet har videre lagt til grunn at forlagene i samarbeidet er å anse som faktiske konkurrenter i bokmarkedet. Forlagene har også vertikalt eierskap i Bladcentralen, som var en

¹⁸⁷ Se bl.a. *The Institute of Independent Insurance Brokers mot The Director General of Fair Trading* [2001] CAT 4, særlig avsnitt 179-218, avgjørelse av Office of Fair Trading 29. september 2009, *Construction Recruitment Forum CE/7510-06*, punkt 3.96-3.103, jf. 4.52 og 4.166-4.174.

¹⁸⁸ Konkurrence- og forbrukerstyrelsens avgjørelse 25. januar 2012, avsnitt 335, 447 og 469. Avgjørelsen ble fulgt opp av Konkurrenceankenævnet i kjennelse avsagt 16. november 2012 i sakene nr. KL-1-2012, KL-2-2012, KL-3-2012, KL-4-2012, KL-5-2012 og KL-6-2012.

¹⁸⁹ Se Van Bael & Bellis, *"Competition Law of the European Community"*, 5. utgave, 2010, side 378; Richard Whish, *"Competition Law"*, 8. utgave, 2015, side 130 og Faull & Nikpay, *"The EU Law of Competition"*, 3. utgave, 2014, side 236, punkt 3.187.

¹⁹⁰ Se sak C-7/95 *John Deere Ltd. mot Kommisjonen*, avsnitt 88, jf. avsnitt 90; sak C-194/99 P *Thyssen Stahl mot Kommisjonen*, avsnitt 81 og sak C-238/05 *Asnef-Equifax mot Ausbanc*, avsnitt 51 og 62. Se også EFTAs overvåkningsorgans retningslinjer for anvendelse av EØS-avtalen artikkel 53 på horisontale samarbeidsavtaler, OJ C 362, 12.12.2013, side 3 og EØS-tillegget til EF-tidende nr. 69/1, 12.12.2013, side 1, avsnitt 73-74.

¹⁹¹ Se også EFTAs overvåkningsorgans retningslinjer for anvendelse av EØS-avtalen artikkel 53 på horisontale samarbeidsavtaler, OJ C 362, 12.12.2013, side 3 og EØS-tillegget til EF-tidende nr. 69/1, 12.12.2013, side 1, avsnitt 58.

¹⁹² Sak C-8/08 *T-Mobile Netherlands BV m.fl. mot Raad van bestuur van de Nederlandse Mededingingsautoriteit*, avsnitt 35 med henvisning til sak C-7/95 *P Deere mot Kommisjonen*, avsnitt 90 og sak C-194/99 P *Thyssen Stahl mot Kommisjonen*, avsnitt 81. Se også EFTAs overvåkningsorgans retningslinjer for anvendelse av EØS-avtalen artikkel 53 på horisontale samarbeidsavtaler, OJ C 362, 12.12.2013, side 3 og EØS-tillegget til EF-tidende nr. 69/1, 12.12.2013, side 1, avsnitt 61.

faktisk konkurrent til Interpress. På tidspunktet for samarbeidet var Interpress den eneste reelle konkurrenten til Bladcentralen som distributør til massemarkedet, jf. punkt 3.2.3.

- (449) Samarbeid om kollektiv boikott er ansett for å være i kjernen av overtredelser som etter sin art er egnet til å begrense konkurransen, jf. avsnitt (439) til (442). Ved leveringsnekt til kunder og/eller konkurrenter vil formålet normalt være å straffe vedkommende for deres forretningsførsel, tvinge foretaket til å endre kurs/handlemåte, eller ekskludere det fra markedet. Boikotten vil også kunne være en del av en overordnet plan om å sikre økt fortjeneste og egne marginer.
- (450) I denne saken innebar samarbeidet om kollektiv boikott at Interpress ikke ville få leveranser fra de fire forlagene. Som det fremgår av punkt 3.2.4 var, og er, leveranser fra disse forlagene viktig for en distributør i massemarkedet. De fire forlagene har samlet hatt en stabilt høy markedsandel i bokmarkedet de siste årene, og de har også hatt en sterk posisjon i massemarkedet, jf. avsnitt (153) og (155). Uten leveranser fra noen av disse forlagene, vil en distributør i massemarkedet få redusert tilgang til bestselgere, mindre bredde i tilbud og mindre volum, samt redusert forutsigbarhet i deres tilbud overfor forhandlere. Konkurransetilsynets vurdering er derfor, særlig for en distributør som Interpress, at manglende leveranser fra disse forlagene, ville innebære at de ville stå overfor en vesentlig høyere markedsrisiko.
- (451) Videre vurderer Konkurransetilsynet at manglende leveranse av bøker fra de fire forlagene ville gjøre Interpress til en mindre effektiv distributør, en mindre attraktiv samarbeidspartner, og en mindre effektiv konkurrent til Bladcentralen. Samarbeidet var således egnet til å påvirke Interpress sin mulighet til å drive lønnsom distribusjon til massemarkedet, og i ytterste konsekvens bidra til at Interpress ville legge ned sin virksomhet som distributør av bøker til massemarkedet.
- (452) Ved at forlagene sto samlet om å avslutte eksisterende avtaleforhold med Interpress, eller ikke å inngå nye avtaleforhold med dem om levering av bøker, ville effekten av boikotten øke. Ved å stå samlet ville også forlagenes forventede tap knyttet til lavere salgsvolum reduseres, sammenliknet med en situasjon hvor bare ett enkelt forlag hadde nektet å levere til Interpress.
- (453) Som ledd i den kollektive boikotten ble det utvekslet informasjon mellom forlagene om fremtidig valg av distribusjonskanal, jf. punkt 3.4.2 til 3.4.6.
- (454) Samtlige forlag har anført at informasjonen som ble utvekslet mellom dem, ikke var av konkurransesensitiv art. I den sammenheng er det vist til at det normalt bare er opplysninger om pris og volum som kan anses som konkurransesensitive opplysninger, og at valg av distribusjonskanal således var informasjon forlagene kunne utveksle med hverandre uten hinder av konkurranseloven § 10. Videre anføres det at hverken forlagene selv, eller bransjen for øvrig, anser slike opplysninger som forretningshemmeligheter, og at de ulike forlagenes valg av distributør var kjent i markedet.
- (455) Hvorvidt opplysninger kan anses som konkurransesensitive, vil etter Konkurransetilsynets vurdering, blant annet avhenge av opplysningens art, om det er historiske opplysninger eller opplysninger om fremtidige strategier, og markedets særegenheter. Som det fremgår av avsnitt (443), er det særlig opplysninger av markedsstrategisk art som vil anses som konkurransesensitive opplysninger, og da særlig informasjon om konkurrenters fremtidige markedsstrategi.
- (456) Informasjonsutvekslingen som fant sted mellom forlagene etter at Reitan Convenience sin beslutning ble gjort kjent, gjaldt deres vurderinger av fremtidig valg av distributør til massemarkedet. At forlagene var, eller kunne ha vært kjent med, hverandres tidligere og eksisterende valg av distributør til massemarkedet, vil ikke ha betydning for Konkurransetilsynets vurdering av informasjonsutvekslingen som skjedde mellom dem i perioden fra januar til april 2014.
- (457) Konkurransetilsynet legger til grunn at det enkelte forlags fremtidige valg av distribusjonskanal, ikke var forutsigbart for de andre forlagene uavhengig av den informasjonsutvekslingen som fant sted. Kontakten mellom forlagene etter at Reitan Convenience sin beslutning ble kjent, viser etter tilsynets vurdering at forlagene var usikre på

hvilke fremtidige beslutninger de andre forlagene ville fatte med hensyn til valg av distributør. I den forbindelse vises det blant annet til korrespondansen mellom S2 (Schibsted Forlag) og G3 (Gyldendal) 13. januar 2014 om hvilke distribusjonskanaler ulike forlag benyttet, jf. avsnitt (189) til (194).

- (458) Konkurransetilsynet viser i denne sammenheng også til at Bladcentralen var usikre på hva som ville skje etter Reitan Convenience sin beslutning. I BC1 (Bladcentralen) sin interne e-post til BC6 og BC2 14. januar 2014, skrev han følgende: *"Vi er i utgangpunktet svært spent på bokforlagene og kanskje spesielt Bestselgerforlaget sin holdning til dette, da sistnevnte tidligere har levert til både IPN og BC de to siste årene."*, jf. avsnitt (205). Senere også: *"Er litt usikker på om vi skal ha styresak på denne saken. Vi håper på en felles holdning fra eierforlagene, men tror ikke det er riktig med styrebehandling av konkurransesensitive grunner."*, jf. avsnitt (207).
- (459) Usikkerheten initierte videre kontakt mellom forlagene. Gjennom informasjonsutvekslingen som deretter fant sted mellom forlagene, ble forlagene kjent med hverandres fremtidige markedsstrategi hva gjaldt valg av distribusjonskanal til massemarkedet. Forlagenes kontakt og diskusjoner rundt valg av distributør, jf. punkt 3.4, viser etter Konkurransetilsynets vurdering at denne informasjonen var sentral i forlagenes fremtidige markedsstrategiske vurderinger og posisjonering.
- (460) Konkurransetilsynet legger på denne bakgrunn til grunn at informasjon om fremtidig valg av distributør til massemarkedet, var konkurransesensitiv informasjon, som reduserte usikkerheten om fremtidig atferd i markedet mellom forlagene som deltok i samarbeidet.
- (461) Konkurransetilsynet legger videre til grunn at ansatte i forlagene selv var kjent med at temaet for deres samtaler var av konkurransesensitiv art. Som det fremgår av avsnitt (223) til (224), foreligger det retningslinjer for Bladcentralens styre, der det er angitt hva forlagene kan diskutere i egenskap av rollen som eiere i Bladcentralen, og hva som av konkurransemessige årsaker ikke skal diskuteres. Tilsynet viser da særlig til punkt 5 i utkast til retningslinjer i Vedlegg 67 hvor det fremgår at temaer som ikke skal diskuteres i styret er det enkelte forlags planer og strategier, det enkelte forlags kunder og samarbeidspartnere, enhver samordning av ovennevnte punkter og andre forhold av betydning for konkurranseatferden til forlagene, jf. retningslinjenes punkt 5 med underpunkter.
- (462) Utkastet til disse retningslinjene var distribuert til ansatte i samtlige forlag ved e-post fra BC1 (Bladcentralen) 28. mai 2013, jf. Vedlegg 67. Det fremgår også av e-posten at de tok sikte på å behandle de nye/reviderte retningslinjene på neste styremøte. Etter Konkurransetilsynets vurdering viser dette at ansatte i forlagene var, eller måtte forventes å være, bevisste på at informasjon om det enkelte forlags fremtidige planer og strategier, samt informasjon om samarbeidspartnere, ikke skulle utveksles mellom dem.
- (463) Med henvisning til disse retningslinjene konkluderte G1 (Gyldendal) i forklaringsopptak med at de i Eiermøtet 23. januar 2014 gikk for langt da de ikke bare snakket om *"hva som var til det beste for BC, men utleverte en vurdering som gikk på eget forlag"*. Han uttalte videre at *"[u]tfra retningslinjene hører ikke det hjemme i den samtalen, så da skulle han nok ha sagt pass"*, jf. avsnitt (223) til (224).
- (464) Samtlige forlag har videre anført at deres felles eierskap i Bladcentralen gjorde det legitimt å diskutere de endrede markedsforholdene som oppstod etter Reitan Convenience sin beslutning, for å beskytte deres investeringer i Bladcentralen. Gyldendal har i forlengelsen av dette anført at doktrinen om aksessoriske begrensninger og EUs retningslinjer for såkalt produksjonssamarbeid må komme til anvendelse, og at dette må frita forlagene for ansvar.
- (465) Konkurransetilsynet finner ikke at regelverket knyttet til aksessoriske begrensninger eller produksjonssamarbeid kan frita forlagene for ansvar i denne saken. Samarbeidet som fant sted var ikke en objektivt nødvendig forutsetning for at Bladcentralen skulle kunne virke etter sitt formål. Tilsynet viser i den forbindelse til at det var en klar forutsetning at det felles eierskapet i Bladcentralen ikke skulle innebære noen begrensning i det enkelte eierforlags frihet til å bruke andre distribusjonskanaler enn Bladcentralen, jf. Vedlegg 21, punkt 1.1.1. Bevisene i saken viser også at forlagene, i tråd med dette, historisk sett har brukt både Interpress og

Bladcentralen som distribusjonskanal, samt foretatt direkte leveranser til utsalgsstedene, jf. punkt 3.3.

- (466) Konkurransetilsynet viser for øvrig til at det forhold at samarbeidet også er ment å ivareta andre legitime formål, ikke er avgjørende når et samarbeid objektivt sett har til formål å begrense konkurransen, jf. avsnitt (438). Da forlagene i fellesskap bestemte seg for å boikotte Interpress, vil dette som nevnt være i kjernen av overtredelser som etter sin art er egnet til å begrense konkurransen, jf. avsnitt (440) til (442). Forlagenes eierskap i Bladcentralen endrer ikke tilsynets vurdering av dette, da utvekslingen av konkurransesensitiv informasjon og samarbeidet under enhver omstendighet gikk langt ut over hva som var objektivt nødvendig i egenskap av rollen som eier i et felleseid foretak.
- (467) Forlagene har videre anført at Reitan Convenience sin beslutning var å anse som en utestengelse av Bladcentralen, og at dette må ha betydning for Konkurransetilsynets vurdering, jf. kapittel 2.
- (468) Som det fremgår av avsnitt (438) følger det av praksis fra EU-domstolen at et samarbeid vil stride mot konkurranseloven § 10, selv om samarbeidet er gjennomført som svar på et tiltak da samarbeidende foretak mener er ulovlig. Hvorvidt beslutningen til Reitan Convenience var i strid med konkurranseloven eller på annen måte klanderverdig, vil således ikke være av betydning for Konkurransetilsynets vurdering i denne saken.
- (469) På bakgrunn av ovennevnte legger Konkurransetilsynet til grunn at samarbeidet om kollektiv boikott, herunder utvekslingen av konkurransesensitiv informasjon, sett i lys av den rettslige og økonomiske konteksten, fremstår som tilstrekkelig skadelig for konkurransen til at det anses som en formålsovertredelse.
- (470) Som det fremgår av avsnitt (435), er det ved formålsovertredelser ikke nødvendig å påvise noen virkning i markedet. Konkurransetilsynet viser likevel til at Interpress i 2014 besluttet å legge ned sin distribusjonsvirksomhet i Norge med virkning fra mars 2015, jf. avsnitt (27). Interpress har overfor tilsynet opplyst at forlagenes atferd var en medvirkende årsak til nedleggelsen.¹⁹³
- (471) Konkurransetilsynet finner det etter dette bevist med klar sannsynlighetsovervekt at konkurransebegrensningskriteriet i konkurranseloven § 10 første ledd er oppfylt.

4.3.4 Merkbarehetskriteriet

4.3.4.1 Rettslig utgangspunkt

- (472) Merkbarehetskriteriet fremkommer ikke direkte av ordlyden i konkurranseloven § 10, første ledd, men det fremgår av lovens forarbeider at det må oppstilles et merkbarehetskrav tilsvarende det som følger av EU/EØS-retten.¹⁹⁴
- (473) Kravet om at konkurransen må begrenses merkbart innebærer en avgrensning mot samarbeid med en ubetydelig virkning på konkurransen.¹⁹⁵
- (474) Hvorvidt merkbarehetskriteriet er oppfylt beror på en helhetsvurdering der blant annet aktørenes størrelse, markedsforholdene og den aktuelle konkurransebegrensningens karakter er sentrale momenter.¹⁹⁶
- (475) Det følger av rettspraksis at overtredelsens art og skadepotensiale tilsier at merkbarehetskravet normalt vil være oppfylt for samarbeid som har til formål å begrense konkurransen, uten at det

¹⁹³ Jf. svar 4. mai 2016 fra Reitan Convenience og Interpress på pålegg om å gi opplysninger til Konkurransetilsynet, punkt 3, samt vedlegg til dette brev: "*Protokoll fra ekstraordinært styremøte 05.05.2014*", 4. kulepunkt. Se også forklaringsopptak med IP3 (Interpress) 30. oktober 2015, avsnitt 243 og 252.

¹⁹⁴ Jf. Ot.prp. nr. 6 (2003-2004), side 225.

¹⁹⁵ Sak C-5/69 *Voelk mot Vervaecke*, avsnitt 5.

¹⁹⁶ Se sak 22/71 *Bequelin mot GL Import Export*, og Evensen og Sæveraas, "*Konkurranseloven og EØS-konkurranseloven med kommentarer*", 2009, side 156; Kolstad m.fl. "*Norsk konkurranserett I*", 2007, side 289 flg. og Ole-Andreas Rognstad, "*Bagatellavtaler i EFs konkurranserett*", 1992, side 39 flg.

må foretas noen nærmere vurdering av faktiske eller potensielle skadevirkninger. Det vises i denne sammenheng til *Brasserie Nationale* hvor Underretten uttalte:

*"In this regard, it suffices to recall that undertakings which conclude an agreement whose purpose is to restrict competition cannot, in principle, avoid the application of Article [101 (1) TEUV] by claiming that their agreement should not have an appreciable effect on competition [...]."*¹⁹⁷

- (476) EU-domstolen går enda lenger i sin uttalelse i saken *Expedia*. Det hitsettes fra avgjørelsen:

"In that regard, the Court has emphasised that the distinction between 'infringements by object' and 'infringements by effect' arises from the fact that certain forms of collusion between undertakings can be regarded, by their very nature, as being injurious to the proper functioning of normal competition [...]."

*It must therefore be held that an agreement that may affect trade between Member States and that has an anti-competitive object constitutes, by its nature and independently of any concrete effect that it may have, an appreciable restriction on competition."*¹⁹⁸

- (477) I denne sammenheng bemerkes det også at Kommisjonen i 2014 vedtok nye retningslinjer om avtaler av mindre betydning.¹⁹⁹ Kommisjonens retningslinjer oppstiller ikke generelle unntak for samarbeid som har et konkurransebegrensende formål.²⁰⁰

4.3.4.2 Konkurransetilsynets vurdering

- (478) Konkurransetilsynet har lagt til grunn at det har funnet sted et samarbeid mellom uavhengige foretak som har hatt et konkurransebegrensende formål etter konkurranseloven § 10, jf. punkt 4.3.2 og 4.3.3.
- (479) Hertil bemerkes at det er lagt til grunn, både i praksis og teori, at samarbeid om boikott utgjør en alvorlig konkurransebegrensning, jf. avsnitt (440) til (442). Overtredelsens alvorlige karakter medfører at den i sin natur, uavhengig av avtalens faktiske følger, normalt vil utgjøre en merkbar konkurransebegrensning, jf. *Brasserie Nationale*.²⁰¹
- (480) I tillegg kommer at de involverte forlagene har stått for en stor og stabil andel av omsetningen i både bokmarkedet som helhet og i massemarkedet i Norge. Leveranse av bøker fra disse forlagene er viktig for en distribusjonsaktørs lønnsomhet i massemarkedet for bøker, jf. punkt 3.2.4 og avsnitt (450) til (451). Videre gikk den konkrete kollektive boikotten ut på å ikke levere bøker til en av to distribusjonsaktører i massemarkedet. Dette forsterker, etter Konkurransetilsynets oppfatning, overtredelsens egnethet til merkbart å begrense konkurransen.
- (481) Konkurransetilsynet legger etter dette til grunn at merkbarhetskriteriet er oppfylt. Ingen av partene har bestridt dette.

4.4 Konklusjon – konkurranseloven § 10 første ledd

- (482) Det er etter dette Konkurransetilsynets konklusjon at det objektivt sett foreligger en overtredelse av konkurranseloven § 10 første ledd, og at overtredelsen er bevist med klar sannsynlighetsovervekt.

¹⁹⁷ Forente saker T-49/02 til T-51/02 *Brasserie Nationale mot Kommisjonen*, avsnitt 140. Se også sak T-44/00 *Mannesmannröhren-Werke mot Kommisjonen*, avsnitt 130 og 196.

¹⁹⁸ Sak C-226/11 *Expedia mot Autorité de la concurrence m.fl.*, avsnitt 36-37.

¹⁹⁹ Kommisjonens retningslinjer, OJ C 4136, "Guidance on restrictions of competition "by object" for the purpose of defining which agreements may benefit from the De Minimis Notice av 25. juni 2014".

²⁰⁰ OJ C 4136, 25. juni 2014, avsnitt 13.

²⁰¹ Se forente saker T-49/02 til T-51/02 *Brasserie Nationale mot Kommisjonen*, avsnitt 341.

4.5 Unntaksbestemmelsen i konkurranseloven § 10 tredje ledd

- (483) Etter konkurranseloven § 10 tredje ledd kan et konkurransebegrensende samarbeid som rammes av forbudet likevel anses som lovlig dersom fire kumulative vilkår er oppfylt.
- (484) Av bestemmelsen fremgår det at samarbeidet må bidra til å *"bedre produksjonen eller fordelingen av varene eller til å fremme den tekniske eller økonomiske utvikling"* samtidig som forbrukerne sikres *"rimelig andel av de fordeler som er oppnådd"*. Fordeler som kun kommer samarbeidspartnerne til gode, vil ikke være relevante effektivitetsgevinster under vurderingen av konkurranseloven § 10 tredje ledd.²⁰²
- (485) Videre kreves det at foretakene ikke får mulighet til å utelukke konkurranse for en *"vesentlig del"* av de produkter det gjelder, jf. bokstav b. I tillegg må konkurransebegrensningen være *"absolutt nødvendig"*, jf. bokstav a.
- (486) Det er de parter som ønsker å påberope seg unntaket i konkurranseloven § 10 tredje ledd som må godtgjøre at vilkårene i bestemmelsen er oppfylt.²⁰³
- (487) Alvorlige konkurransebegrensninger oppfyller som regel ikke vilkårene i konkurranseloven § 10 tredje ledd.²⁰⁴
- (488) Det har ikke fremkommet opplysninger i saken som tilsier at vilkårene for unntak er oppfylt, og dette er heller ikke anført av noen av partene. Konkurransetilsynet legger etter dette til grunn at unntaket i konkurranseloven § 10 tredje ledd ikke kommer til anvendelse.

4.6 Konklusjon – konkurranseloven § 10

- (489) Det er Konkurransetilsynets vurdering at samtlige vilkår for overtredelse av konkurranseloven § 10 første ledd er oppfylt, og at unntaket i konkurranselovens § 10 tredje ledd ikke kommer til anvendelse. Det er på denne bakgrunn tilsynets konklusjon at det objektivt sett foreligger en overtredelse av konkurranseloven § 10, og at overtredelsen er bevist med klar sannsynlighetsovervekt.

5 Overtredelsesgebyr etter konkurranseloven

5.1 Rettslig utgangspunkt

- (490) Det fremgår av konkurranseloven § 29 første ledd, at et foretak eller sammenslutning av foretak kan ilegges overtredelsesgebyr dersom *"foretaket eller sammenslutningen av foretak eller noen som handler på deres vegne, forsettlig eller uaktsomt"* overtrer forbudet mot konkurransebegrensende samarbeid i konkurranseloven § 10.
- (491) Konkurranseloven § 29 første ledd oppstiller både objektive og subjektive vilkår for illeggelse av overtredelsesgebyr.
- (492) For det første må det foreligge en objektiv overtredelse av konkurranseloven. Som det fremgår ovenfor i punkt 4.6 har Konkurransetilsynet kommet til at det foreligger en overtredelse av konkurranseloven § 10.
- (493) For det andre må overtredelsen være begått *"forsettlig eller uaktsomt"*. Skyldkravet behandles nedenfor i punkt 5.3.
- (494) Konkurranseloven § 29 første ledd fastsetter at overtredelsesgebyret kan ilegges *"foretak"*. Dersom flere selskaper, herunder mor- og datterselskap, er del av samme økonomiske enhet og derfor utgjør ett og samme *"foretak"* i konkurranserettslig forstand, må det avgjøres hvilke juridiske enheter som kan holdes ansvarlig for overtredelsen. I punkt 5.4 redegjøres det

²⁰² Sak C-382/12 P *MasterCard m.fl. mot Kommisjonen*, avsnitt 234.

²⁰³ EFTAs overvåkningsorgans retningslinjer for anvendelsen av EØS-avtalen artikkel 53 (3), OJ C 208, 06.09.2007, avsnitt 41 og 56-57, Evensen og Sæveraas, *"Konkurranseloven og EØS-konkurranseloven med kommentarer"*, 2009, side 167.

²⁰⁴ EFTAs overvåkningsorgans retningslinjer for anvendelsen av EØS-avtalen artikkel 53 (3) (2002/C 266/01), avsnitt 46.

nærmere for dette.

5.2 Beviskrav

- (495) Det fremkommer ikke direkte av konkurranseloven hvilket beviskrav som gjelder ved ileggelse av overtredelsesgebyr etter konkurranseloven § 10.
- (496) I rettspraksis er det oppstilt et skjerpet beviskrav, slik at det for ileggelse av overtredelsesgebyr etter konkurranseloven § 29, kreves at det faktum som legges til grunn ved anvendelsen av § 10, må være bevist med klar sannsynlighetsovervekt. Det samme beviskravet gjelder ved vurderingen av skyldgraden som ledd i utmålingen av reaksjon.²⁰⁵
- (497) Konkurransetilsynets vurdering er at beviskravet er oppfylt, jf. punkt 4 om overtredelse av konkurranseloven § 10 og punkt 5.3 om skyldkravet.

5.3 Skyldkravet

5.3.1 Rettslig utgangspunkt

- (498) Det fremgår av konkurranselovens § 29 første ledd at skyldkravet er *"forsettlig eller uaktsomt"*.
- (499) Høyesterett har lagt til grunn at forsettskravet for praktiske formål kan formuleres slik at de som har begått overtredelsen, må ha vært klar over, eller i det minste holdt det for mest sannsynlig, at de samarbeidet med andre foretak på en måte som var egnet til merkbart å begrense konkurransen.²⁰⁶ Ved denne forsettsvurderingen vil en også kunne trekke slutninger fra de ytre omstendighetene, med *"anvendelse av vanlig sunn fornuft og allment aksepterte erfaringssetninger"*.²⁰⁷
- (500) Uaktsom overtredelse foreligger dersom foretaket, eller de som har begått overtredelsen, burde ha forstått at de samarbeidet med andre foretak på en måte som var egnet til merkbart å begrense konkurransen.

5.3.2 Konkurransetilsynets vurdering

- (501) Samtlige forlag har anført at skyldkravet ikke er oppfylt, og viser til at det hverken foreligger fortsett eller uaktsomhet med hensyn til at samarbeidet, herunder informasjonsutvekslingen, var egnet til å påvirke konkurransen negativt. Det vises til at i bransjen ble ikke informasjon om valg av distribusjonskanal ansett som konkurransesensitiv informasjon, og at de ansatte derfor hverken forstod eller burde forstått at den informasjonsutveksling som fant sted, var i strid med konkurranseloven. Det er videre anført at de ansatte ikke forstod, eller burde forstått, at informasjonsutveksling om valg av distributør var egnet til å påvirke de øvrige forlagenes valg.
- (502) Forlagene anfører at ingen av deres ansatte heller forstod eller burde forstått at informasjonsutvekslingen som fant sted som ledd i samarbeidet, gikk lenger enn hva foretakene i egenskap av eiere i Bladcentralen kunne utveksle informasjon om. Gyldendal og Schibsted Forlag har i den forbindelse vist til at Aschehoug og Schibsted Forlag søkte juridisk bistand knyttet til dette, og at de ansatte i forlagene søkte å opptre i samsvar med de råd som var blitt formidlet fra de juridiske rådgiverne.
- (503) Som det er redegjort for i punkt 4.3.2.2 og 4.3.3.2 har Konkurransetilsynet funnet det bevist med klar sannsynlighetsovervekt at ansatte i Aschehoug, Cappelen Damm, Gyldendal og Schibsted Forlag har inngått et samarbeid om kollektiv boikott av Interpress, og at de i den forbindelse har utvekslet konkurransesensitiv informasjon som reduserte usikkerheten om fremtidig atferd i markedet mellom forlagene.

²⁰⁵ Jf. Rt. 2012 side 1556 (*Brosaken*), avsnitt 60.

²⁰⁶ Jf. Rt. 2012 side 1556 (*Brosaken*), avsnitt 66.

²⁰⁷ Jf. Rt. 2012 side 1556 (*Brosaken*), avsnitt 67 og Rt. 1974 side 382 (*Lillehammersaken*), side 385.

- (504) Konkurransetilsynet viser til at manglende kjennskap til hvorvidt en handling er ulovlig, bare har betydning hvis det foreligger unnskyldelig rettsvillfarelse.²⁰⁸ For at en rettsvillfarelse skal anses unnskyldelig kreves det særlige omstendigheter.²⁰⁹
- (505) Konkurransetilsynet kan ikke se at det faktum at ansatte i forlagene fikk anvisning fra sine juridiske rådgivere om hvor grensene går for hva man kan, og ikke kan, snakke om mellom forlagene, og at de etter beste evne prøvde å opptre i tråd med de råd de fikk, innebærer at de ansattes opptreden kan karakteriseres som aktsom. Som det fremgår av avsnitt (461) til (463), legger tilsynet til grunn at ansatte i forlagene var klar over at temaet for de samtaler de hadde var av konkurransesensitiv karakter. Tilsynet viser også i den forbindelse til G1 (Gyldendal) sin uttalelse i forklaringsopptak hvor han ga uttrykk for at de nok i kaffemøtene gikk ut over det de lovlig kunne snakke om, jf. avsnitt (223) til (224).
- (506) Konkurransetilsynet legger til grunn at ansatte i forlagene var klar over at informasjonsutvekslingen mellom dem gikk ut over det de lovlig kunne utveksle informasjon om, og at det således ikke foreligger unnskyldelig rettsvillfarelse.
- (507) Konkurransetilsynet har videre funnet det bevist med klar sannsynlighetsovervekt at forlagenes ansatte ikke bare utvekslet informasjon om eget forlags valg av distributør, men at forlagenes ansatte også kom til enighet om at boikott av Interpress var noe de måtte stå samlet om. Det var etter tilsynets vurdering klart for forlagenes ansatte at informasjonsutvekslingen og kontakten mellom dem skulle lede til en kollektiv boikott av Interpress. Tilsynet viser da særlig til G1 (Gyldendal) sin oppsummering av kaffemøtene, hvor han uttrykte at det i møtene var *"veldig stor grad av klarhet på at hvis man skulle si nei til Interpress, når det kom til hvert enkelt forlag, så var det en for alle og alle for en"*, jf. avsnitt (254).
- (508) Konkurransetilsynet legger således til grunn at forlagenes ansatte var klar over at de samarbeidet på en måte som var egnet til merkbart å begrense konkurransen.
- (509) Konkurransetilsynet legger på denne bakgrunn til grunn at det foreligger en forsettlig overtredelse av konkurranseloven § 10.

5.4 Hvilke juridiske enheter som kan holdes ansvarlig for overtredelsen

5.4.1 Rettslig utgangspunkt

- (510) Det fremgår av konkurranseloven § 29, at overtredelsesgebyr skal ilegges det *"foretak"* som har begått en overtredelse av konkurranseloven § 10.
- (511) I konkurranseloven § 2 defineres foretak som *"enhver enhet"* som utøver privat eller offentlig ervervsvirksomhet. Ordlyden tilsier at det konkurranserettslige foretaksbegrepet ikke er identisk med hverken selskapsrettslige eller strafferettslige definisjoner.²¹⁰ Det fremgår videre av forarbeidene at foretaksdefinisjonen i konkurranseloven § 2, skal tolkes *"i samsvar med foretaksbegrepet i EU/EØS-retten og vil være underlagt rettsutviklingen der"*.²¹¹
- (512) Ifølge forarbeidene til konkurranseloven, kan et *"foretak"* holdes ansvarlig for overtredelser foretatt av både eierne og den øverste ledelsen samt andre personer som handler på deres vegne.²¹² Av rettspraksis fra EU-domstolene fremgår det også at det ikke er nødvendig at selskapets øverste ledelse har deltatt i, eller hatt kjennskap til, overtredelsen. For å ilegge ansvar for *"foretak"*, er det tilstrekkelig at den ansatte, som har begått overtredelsen, var bemyndiget til å handle på vegne av foretaket (*"authorised to act"*).²¹³
- (513) Videre fremgår det av rettspraksis fra EU-domstolen at det konkurranserettslige foretaksbegrepet er funksjonelt. Dette betyr at begrepet *"foretak"* kan, og ofte vil, omfatte flere

²⁰⁸ Sml. Rt. 2012 side 1556 (Brosaken), avsnitt 68.

²⁰⁹ Se Andenæs, *"Norsk Strafferett"*, 5. utgave, 2005, side 260.

²¹⁰ Sml. også Ot.prp. nr. 6 (2003-2004), side 240.

²¹¹ Ot.prp. nr. 6 (2003-2004), side 34.

²¹² Ot.prp. nr. 6 (2003-2004), side 241.

²¹³ Forente saker C-100/80 til C-103/80 *SA Musique Diffusion Francaise m.fl. mot Kommisjonen*, avsnitt 97; sak C-68/12 *Protimonopolný úrad Slovenskej republiky mot Slovenská sporiteľňa*, avsnitt 25 og sak T-146/09 *Parker ITR og Parker-Hannifin mot Kommisjonen*, avsnitt 151 flg.

juridiske enheter/selskaper, som på grunn av den nære tilknytningen mellom dem, anses som samme økonomisk enhet.²¹⁴

- (514) Der et morselskap og et datterselskap er del av samme økonomiske enhet og derfor utgjør ett og samme "foretak" i konkurranserettslig forstand, vil morselskapet kunne holdes solidarisk ansvarlig for en overtredelse av konkurranselovens § 10 som bare datterselskapet har vært direkte involvert i.²¹⁵ Dette er i samsvar med fast EU-rettspraksis.²¹⁶
- (515) Ved vurderingen av hvilke selskaper som inngår i samme "foretak", er det sentrale vurderingskriteriet om selskapene selvstendig kan bestemme sin egen forretningsstrategi. Det siteres fra EU-domstolen:
- "Community competition law recognizes that different companies belonging to the same group form an economic unit and therefore an undertaking within the meaning of Article 81 EC and 82 [now Articles 101 and 102 of the Treaty on the Functioning of the European Union] if the companies concerned do not determine independently their own conduct on the market."*²¹⁷
- (516) Hva som nærmere ligger i kravet til tilknytning mellom selskapene fremgår av en lang rekke saker, blant annet av *Metsä-Serla OYJ m.fl. mot Kommisjonen*:
- "[...] it is settled case-law that the anti-competitive conduct of an undertaking can be attributed to another undertaking where it has not decided independently upon its own conduct on the market, but carried out, in all material respects, the instructions given to it by that other undertaking, having regard in particular to the economic and legal links between them [...]"*²¹⁸
- (517) I tilfeller hvor et morselskap eier 100 prosent av selskapet som har vært direkte involvert i en overtredelse av konkurransereglene, har EU-domstolen oppstilt en presumsjon for at morselskapet utøver avgjørende innflytelse over datterselskapets forretningsstrategi.²¹⁹ Konkurransemyndighetene har i slike tilfeller ikke en plikt til å undersøke hvorvidt morselskapet faktisk utøver slik innflytelse. Dette innebærer at morselskap normalt kan holdes solidarisk ansvarlig for overtredelser av heleide datterselskaper.
- (518) Morselskapet og/eller datterselskapet kan tilbakevise denne presumsjonen ved å fremlegge tilstrekkelige bevis som dokumenterer at datterselskapet har opptrådt uavhengig av morselskapet på markedet.²²⁰ Det er fastslått i EU-rettspraksis at denne presumsjonen ikke er uforenelig med uskyldspresumsjonen i EUs charter om grunnleggende rettigheter og EMK.²²¹
- (519) Vurderingen av hvilke "foretak" som skal holdes ansvarlig, skal avgjøres ut ifra tidspunktet da overtredelsen fant sted. Dersom det er gjennomført konserninterne restruktureringer etter at overtredelsen fant sted, vil imidlertid ikke det påvirke ansvarsforholdene. EU-domstolen har til dette uttalt:

²¹⁴ Se f.eks. sak 170/83 *Hydrotherm Gerätebau GmbH mot Compact del Dott. Ing. Mario Andreoli & C. Sas*, avsnitt 11; sak C-97/08 P *Akzo Nobel m.fl. mot Kommisjonen*, avsnitt 55 og sak T-234/95 *DSG mot Kommisjonen*, avsnitt 124.

²¹⁵ Se Borgarting lagmannsretts dom av 29. juni 2015 i sak 13-075034ASD-BORG/01 (*Asfaltsaken*).

²¹⁶ Se f.eks. forente saker C-125/07 P, C-133/07 P, C-135/07 P og C-137/07 P *Erste Group Bank AG m.fl. mot Kommisjonen*, avsnitt 80; sak C-97/08 P *Akzo Nobel m.fl. mot Kommisjonen*, avsnitt 58 og sak T-9/99 *HFB m.fl. mot Kommisjonen*, avsnitt 527.

²¹⁷ Sak T-203/01 *Michelin mot Kommisjonen*, avsnitt 290. Se også sak 48/69 *Imperial Chemical Industries Ltd. mot Kommisjonen*, avsnitt 132-133; sak 170/83 *Hydrotherm Gerätebau GmbH mot Compact del Dott. Ing. Mario Andreoli & C. Sas*, avsnitt 11 og sak T-102/92 *Viho mot Kommisjonen*, avsnitt 50.

²¹⁸ Sak C-294/98 P *Metsä-Serla Oyj mot Kommisjonen*, avsnitt 27. Se også sak C-107/82 *AEG mot Kommisjonen*, avsnitt 49 og sak 48/69 *Imperial Chemical Industries mot Kommisjonen*, avsnitt 132-133.

²¹⁹ Jf. forente saker T-71/03, T-74/03, T-87/03 og T-91/03 *Tokai Carbon mot Kommisjonen*.

²²⁰ Jf. sak C-97/08 P *Akzo Nobel mot Kommisjonen*, avsnitt 58-60.

²²¹ Sak C-238/12 P *FLSmidth mot Kommisjonen*, avsnitt 25; sak C-40/12 P *Gascogne Sack Deutschland mot Kommisjonen*, avsnitt 30; forente saker C-628/10 P og C-14/11 P *Alliance One International og Standard Commercial Tobacco mot Kommisjonen og Kommisjonen mot Alliance One International m.fl.*, avsnitt 46-47, 108 og 113 og sak C-501/11 P *Schindler Holding m.fl. mot Kommisjonen*, avsnitt 108-111.

*"[...] a change in the legal form and name of an undertaking does not create a new undertaking free of liability for the anticompetitive behaviour of its predecessor when, from an economic point of view, the two are identical."*²²²

- (520) Det følger av dette at selskaper forblir ansvarlige etter navnendringer. Videre vil en konsernintern fusjon heller ikke fritta selskaper for ansvar.²²³
- (521) Etter prinsippet om personlig ansvar skal ansvaret for en overtredelse pålegges det foretaket som har begått den. Dette gjelder selv om foretaket etter overtredelsen har fått en ny eier. Det følger imidlertid av EU-rettspraksis at dersom selskapet som var ansvarlig for overtredelsen har opphørt å eksistere, fordi det i sin helhet har blitt en del av erververen, kan erververen pålegges ansvaret for overtredelsen. Underretten uttalte om dette i *SNIA mot Kommisjonen*:
*"According to settled case-law, when the undertaking in question ceases to exist, upon being merged with an acquirer, the latter takes on its assets and liabilities for infringements of European Union law. In such cases, the liability for the infringement committed by the undertaking taken over may be imputed to the acquirer."*²²⁴
- (522) Hvorvidt erverver skal kunne holdes ansvarlig for overtredelsen, vil være avhengig av om det kan legges til grunn at de materielle og menneskelige ressurser som har medvirket til overtredelsen, har blitt overført til erverver.²²⁵ Dersom dette er tilfellet, vil erverver overta ansvaret.
- (523) Det følger videre av EU-praksis at solidaransvar mellom et mor- og datterselskap vil bestå etter et salg av ett av disse selskapene.²²⁶ For tilfeller hvor ansvaret er overtatt av erverver, vil tidligere morselskap da kunne holdes solidarisk ansvarlig med den nye eier av det overtredende foretak.

5.4.2 Konkurransetilsynets vurdering - Cappelen Damm AS / Cappelen Damm Holding AS

5.4.2.1 Cappelen Damm sitt ansvar som direkte involvert i overtredelsen

- (524) Konkurransetilsynets vurdering er at Cappelen Damm er ansvarlig for overtredelsen av konkurranse-loven § 10, jf. § 29, som direkte involvert. Dette er ikke bestridt av Cappelen Damm.

5.4.2.2 Cappelen Damm Holding AS sitt ansvar som morselskap

- (525) Cappelen Damm Holding AS eier 100 prosent av Cappelen Damm. Det er således en presumsjon for at Cappelen Damm Holding AS har utøvd avgjørende innflytelse over forretningsstrategien til Cappelen Damm, dets heleide datterselskap, jf. avsnitt (517).
- (526) Det er ikke fremlagt bevis for å tilbakevise denne presumsjonen, og Konkurransetilsynet legger derfor til grunn at foretakene er å anse som én økonomisk enhet, og dermed samme "foretak" i konkurranserettslig forstand.
- (527) Konkurransetilsynet legger etter dette til grunn at Cappelen Damm Holding AS kan holdes solidarisk ansvarlig med Cappelen Damm for brudd på konkurranse-loven § 10, jf. § 29.

²²² Forente saker 29/83 og 30/83 *Compagnie Royale Asturienne des Mines SA og Rheinzink GmbH mot Kommisjonen*, avsnitt 9. Se også forente saker C-204/00 m.fl. *Aalborg Portland m.fl. mot Kommisjonen*, avsnitt 59; forente saker C-125/07 P, C-133/07 P, C-135/07 P og sak C-137/07 P *Erste Group Bank AG m.fl. mot Kommisjonen*, avsnitt 79.

²²³ Se f.eks. forente saker C-125/07 P, C-133/07 P, C-135/07 P og C-137/07 P *Erste Group Bank AG m.fl. mot Kommisjonen*.

²²⁴ Se sak T-194/06 *SNIA mot Kommisjonen*, avsnitt 62.

²²⁵ Se sak T-6/89 *Enichem Anic mot Kommisjonen*, avsnitt 237 flg.; sak C-49/92 P *Kommisjonen mot Anic Partecipazioni*, avsnitt 139 flg.; sak C-297/98 P *SCA Holding mot Kommisjonen*, avsnitt 24 flg.; sak T-259/02 til T-264/02 og T-271/02 *Raiffeisen Zentralbank Österreich m.fl. mot Kommisjonen*, avsnitt 325 flg. og sak T-194/06 *SNIA mot Kommisjonen*, avsnitt 60.

²²⁶ Jf. eksempelvis sak T-194/06 *SNIA mot Kommisjonen*, avsnitt 60-63.

5.4.3 Konkurransetilsynets vurdering – Gyldendal / Gyldendal ASA

5.4.3.1 Gyldendal sitt ansvar som direkte involvert i overtredelsen

- (528) Konkurransetilsynets vurdering er at Gyldendal er ansvarlig for overtredelsen av konkurranse-loven § 10, jf. § 29, som direkte involvert. Dette er ikke bestridt av Gyldendal.

5.4.3.2 Gyldendal ASA sitt ansvar som morselskap

- (529) Gyldendal ASA eier 100 prosent av Gyldendal. Det er således en presumsjon for at Gyldendal ASA har utøvd avgjørende innflytelse over forretningsstrategien til Gyldendal, dets heleide datterselskap, jf. avsnitt (517).
- (530) Det er ikke fremlagt bevis for å tilbakevise denne presumsjonen, og Konkurransetilsynet legger derfor til grunn at foretakene er å anse som én økonomisk enhet, og dermed samme "foretak" i konkurranserettslig forstand.
- (531) Konkurransetilsynet legger etter dette til grunn at Gyldendal ASA kan holdes solidarisk ansvarlig med Gyldendal for brudd på konkurranse-loven § 10, jf. § 29.

5.4.4 Konkurransetilsynets vurdering – Aschehoug

- (532) Konkurransetilsynets vurdering er at Aschehoug er ansvarlig for overtredelsen av konkurranse-loven § 10, jf. § 29, som direkte involvert. Dette er ikke bestridt av Aschehoug.

5.4.5 Konkurransetilsynets vurdering – Schibsted Forlag/Vigmostad & Bjørke AS/ Schibsted ASA

5.4.5.1 Schibsted Forlag/Vigmostad & Bjørke AS sitt ansvar som direkte involvert i overtredelsen

- (533) Konkurransetilsynets vurdering er at Schibsted Forlag var ansvarlig for overtredelsen av konkurranse-loven § 10, jf. § 29, som direkte involvert.
- (534) Schibsted Forlag ble kjøpt opp av Vigmostad & Bjørke AS i 2015, jf. avsnitt (17). Aksjene i Schibsted Forlag ble overtatt 11. juni 2015, og transaksjonen ble gjennomført som et alminnelig salg av samtlige aksjer. Eierskapet til Schibsted Forlag ble således overført til Vigmostad & Bjørke AS i sin helhet, inkludert selskapets eierandeler, rettigheter og forpliktelser.²²⁷

Vedlegg 133 Svar 11. mai 2016 fra Schibsted Forlag på pålegg om å gi opplysninger til Konkurransetilsynet

- (535) Etter gjennomføring av transaksjonen skiftet Schibsted Forlag navn til Vigmostad & Bjørke 2 AS. Den 10. desember 2015 ble dette selskapet fusjonert med Vigmostad & Bjørke AS. Samtlige aktiva, passiva og menneskelige ressurser som var en del av Schibsted Forlag på transaksjonstidspunktet inngår etter fusjonen som en del av Vigmostad & Bjørke AS. Schibsted Forlag har således opphørt som egen juridisk person. Dette er ikke bestridt av Vigmostad & Bjørke AS.
- (536) Konkurransetilsynet legger således i henhold til konkurranse-loven § 29 til grunn at Vigmostad & Bjørke AS har overtatt ansvaret for overtredelsen av konkurranse-loven § 10, jf. avsnitt (521) og (522).

5.4.5.2 Schibsted ASA sitt ansvar som morselskap

- (537) Schibsted ASA eide 100 prosent av Schibsted Forlag da overtredelsen fant sted. Det er således en presumsjon for at Schibsted ASA utøvd avgjørende innflytelse over forretningsstrategien til Schibsted Forlag, dets da heleide datterselskap, jf. avsnitt (517).

²²⁷ Jf. svar 11. mai 2016 fra Schibsted Forlag på pålegg om å gi opplysninger til Konkurransetilsynet, punkt 5.

- (538) Det er ikke fremlagt bevis for å tilbakevise denne presumsjonen, og Konkurransetilsynet legger derfor til grunn at foretakene var å anse som én økonomisk enhet, og dermed samme "foretak" i konkurranserettslig forstand.
- (539) Salget av Schibsted Forlag til Vigmostad & Bjørke AS har ikke betydning for Schibsted ASA sitt ansvar som tidligere morselskap, jf. avsnitt (523). Dette er ikke bestridt av Schibsted ASA.
- (540) Konkurransetilsynet legger etter dette til grunn at Schibsted ASA kan holdes solidarisk ansvarlig med Vigmostad & Bjørke AS for brudd på konkurranseloven § 10, jf. § 29.

6 Utmåling av overtredelsesgebyr

6.1 Rettslig utgangspunkt

6.1.1 Utgangspunkt

- (541) Konkurranseloven § 29 første ledd bokstav a gir hjemmel for illeggelse av overtredelsesgebyr ved brudd på konkurranseloven § 10. Konkurranseloven § 29 andre ledd lyder:
- "Konkurransetilsynet vedtar overtredelsesgebyr. Ved fastsettelse av gebyrets størrelse, skal det særlig legges vekt på foretakets omsetning, overtredelsens grovhet og varighet, samt lempning etter § 30 og § 31."*
- (542) Nærmere regler om utmåling av overtredelsesgebyr er gitt i forskrift 11. desember 2013 nr. 1465 om utmåling og lempning av overtredelsesgebyr (heretter "forskrift om overtredelsesgebyr" eller "forskriften").
- (543) Det fremgår av forarbeidene til konkurranseloven at utmålingen av overtredelsesgebyr så langt som mulig bør harmoneres med det som følger av EU/EØS-reglene.²²⁸ EU- og EØS-rettskilder er således relevant ved utmålingen av overtredelsesgebyr etter konkurranseloven § 29.
- (544) Forskrift om overtredelsesgebyr bygger på EFTAs retningslinjer fra 2006 om metoden for utmåling av gebyr (heretter "Retningslinjene").²²⁹ Retningslinjene gir utfyllende veiledning om utmålingen, og Konkurransetilsynet vil derfor legge vekt på disse ved fastsettelsen av overtredelsesgebyret.
- (545) Konkurransetilsynet har en betydelig skjønnsmåling til å sikre at gebyrnivået fører til en effektiv håndheving av konkurransereglene ut ifra individualpreventive og allmennpreventive hensyn.²³⁰ Overtredelsesgebyr som utmåles må være markerte og følbare, for å oppnå en tilstrekkelig preventiv virkning.²³¹
- (546) Endringer i rettsutviklingen og variasjoner i faktum fra sak til sak gjør at foretak ikke kan ha berettigede forventninger om at bestemte typer overtredelser vil sanksjoneres med overtredelsesgebyr på et gitt nivå.²³²

6.1.2 Metode

- (547) Forskrift om overtredelsesgebyr oppstiller en totrinnsmetode som Konkurransetilsynet normalt vil anvende ved utmåling av overtredelsesgebyr ved brudd på konkurranseloven § 10.

²²⁸ Jf. Ot.prp. nr. 6 (2003-2004), side 241. Se også Rt. 2012 side 1556 (*Brosaken*), avsnitt 74, 77 og 80-81.

²²⁹ Jf. Kunngjøring fra EFTAs overvåkningsorgan, Retningslinjer om metoden for fastsettelse av bøter ilagt i henhold til overvåknings- og domstolavtalen protokoll 4 kapittel ii artikkel 23 nr. 2 bokstav a, EØS-tillegget til Den europeiske unions tidende, 21. desember 2006, nr. 63/44. Disse retningslinjene bygger på Kommisjonens retningslinjer om metoden for fastsettelse av bøter ilagt i henhold til forordning 1/2003 artikkel 23 nr. 2 bokstav, inntatt i EF-tidene C 210/2 1.9.2006.

²³⁰ Jf. Retningslinjene, avsnitt 4 og 37.

²³¹ Se blant annet Rt. 2012 side 1556 (*Brosaken*), avsnitt 88.

²³² Jf. Sak 100/80 til 103/80 *Musique Diffusion Francaise m. fl. mot Kommisjonen*, avsnitt 109; sak T-77/08 *The Dow Chemical Company mot Kommisjonen*, avsnitt 139-141 og sak C-549/10 *P Tomra Systems ASA m.fl mot Kommisjonen*, avsnitt 104-106.

- (548) I det første trinnet skal Konkurransetilsynet som hovedregel fastsette et grunnbeløp i henhold til forskrift om overtredelsesgebyr § 3 annet til femte ledd. Gebyrets grunnbeløp gir en indikasjon på virkningene av overtredelsen som er begått, og det enkelte foretaks bidrag til det.
- (549) I det andre trinnet kan grunnbeløpet justeres opp eller ned basert på skjerpende eller formildende omstendigheter i den konkrete saken, jf. forskrift om overtredelsesgebyr § 3 sjette og syvende ledd.

6.1.3 Maksimalgrense

- (550) Ved forsettlig eller uaktsom overtredelse av konkurranseloven § 10, kan Konkurransetilsynet illegge et overtredelsesgebyr på inntil 10 prosent av foretakets omsetning, jf. forskrift om overtredelsesgebyr § 2 annet ledd. Foretakets omsetning er den samlede salgsinntekt for det siste regnskapsåret, jf. forskrift om overtredelsesgebyr § 2 tredje ledd. En tilsvarende bestemmelse gjelder ved utmåling av gebyr etter EU- og EØS-reglene.²³³
- (551) Det fremgår av EU-retten at bestemmelsen utgjør en maksimalgrense som et utmålt gebyr ikke kan overskride. Et hensyn bak regelen er å beskytte foretak mot at det ilegges overtredelsesgebyr som kan medføre at foretaket forsvinner ut av markedet, jf. blant annet *Tokai Carbon*.²³⁴

6.2 Fastsettelse av grunnbeløpet

6.2.1 Generelt om grunnbeløpet

- (552) Ved fastsettelsen av grunnbeløpet vil Konkurransetilsynet normalt ta utgangspunkt i omsetningsverdien av foretakets varer og tjenester som overtredelsen direkte eller indirekte omfatter i det aktuelle geografiske området for det siste hele regnskapsåret foretaket deltok i overtredelsen, jf. forskrift om overtredelsesgebyr § 3 tredje ledd.
- (553) Grunnbeløpet vil bli fastsatt til en andel av denne omsetningsverdien, avhengig av hvor grov overtredelsen er, multiplisert med antall år foretaket har deltatt i overtredelsen, jf. forskrift om overtredelsesgebyr § 3 fjerde ledd. I Retningslinjene avsnitt 6 uttales det at
"[k]ombinasjonen av verdien av den omsetningen overtredelsen omfatter, og varigheten av overtredelsen, anses for å i tilstrekkelig grad å gjenspeile den økonomiske betydningen av overtredelsen, samt den relative betydningen av hvert foretak som deltar i overtredelsen. Disse faktorene gir en god indikasjon på hva som bør være botens størrelse, men bør ikke oppfattes som grunnlag for en automatisk og matematisk beregningsmetode".
- (554) Forskriften § 3 annet ledd inneholder en liste over momenter som det særlig skal tas hensyn til i vurderingen av overtredelsens grovhet. Som en alminnelig regel vil andelen av omsetningsverdien som tas i betraktning, fastsettes på et nivå som kan utgjøre opp til 30 prosent av omsetningsverdien.
- (555) Videre kan Konkurransetilsynet inkludere et tillegg på 15 til 25 prosent ved særlig grove overtredelser, jf. forskrift om overtredelsesgebyr § 3 femte ledd.

6.2.2 Varer og tjenester som overtredelsen direkte eller indirekte omfatter i det aktuelle geografiske området

6.2.2.1 Rettslig utgangspunkt

- (556) Utgangspunktet for beregningen av grunnbeløpet er *"omsetningsverdien av foretakets varer og tjenester som overtredelsen direkte eller indirekte omfatter i det aktuelle geografiske området"*, jf. forskrift om overtredelsesgebyr § 3 tredje ledd første punktum.

²³³ EUs rådsforordning 1/2003 av 16. desember 2001 om gjennomføring av konkurransereglene i traktatens artikkel 81 og 82, artikkel 23 nr. 2 annet ledd.

²³⁴ Forente saker T-71/03, T-74/03, T-87/03 og T-91/03 *Tokai Carbon mot Kommisjonen*, avsnitt 389.

- (557) Formålet med regelen er at beløpet skal gi en indikasjon på overtredelsens økonomiske betydning og den relative betydningen av hvert foretak som deltar i overtredelsen.²³⁵ Avgjørende for vurderingen er hvorvidt omsetning direkte eller indirekte omfattes av gjenstanden for samarbeidet ("*scope of the infringement*").²³⁶
- (558) Det kreves således ikke at omsetningsverdien som legges til grunn faktisk er påvirket av overtredelsen, eller at det er bevis for at overtredelsen omfatter konkrete salg. I *Team Relocation* uttalte EU-domstolen blant annet følgende om dette:
- "[...] it would however be contrary to the goal pursued by that provision if that concept [goods and services to which the infringement directly or indirectly relates]²³⁷ were understood as applying only to turnover achieved by the sales in respect of which it is established that they were actually affected by that cartel.*
- Such a limitation would, in addition, have the effect of artificially minimising the economic significance of the infringement committed by a particular undertaking since the mere fact that a limited amount of direct evidence of sales actually affected by the cartel had been found would lead to the imposition of a fine which bore no actual relation to the scope of the application of the cartel in question. Such a reward for being secretive would also adversely affect the objective of the effective investigation and sanctioning of infringements of Article 81 EC [now Article 101 TFEU]²³⁸ and, therefore, cannot be permitted."²³⁹*

6.2.2.2 Konkurransetilsynets vurdering

- (559) Konkurransetilsynets vurdering er at Aschehoug, Cappelen Damm, Gyldendal og Schibsted Forlag har samarbeidet om en kollektiv boikott av Interpress, og i den forbindelse har utvekslet konkurransesensitiv informasjon. Gjennom den kollektive boikotten har forlagene stått samlet om å avslutte eksisterende avtaleforhold med Interpress, eller ikke å inngå nye avtaleforhold med dem om distribusjon av bøker til massemarkedet.
- (560) Interpress distribuerte i hovedsak bøker innen bokgruppe 3, 4 og 5 i massemarkedet i Norge, og Bladcentralen var den eneste reelle alternative distribusjonskanalen til dette markedet, jf. avsnitt (126) og (138). Konkurransetilsynet legger derfor til grunn at forlagenes omsetningsverdi knyttet til bøker i bokgruppe 3, 4 og 5 distribuert til massemarkedet gjennom disse to foretakene, er å anse som "*direkte eller indirekte*" berørt av overtredelsen.
- (561) På denne bakgrunn har Konkurransetilsynet valgt å kun legge til grunn forlagenes omsetningsverdi knyttet til bøker i bokgruppe 3, 4 og 5, distribuert til massemarkedet, som utgangspunkt for beregning av grunnbeløpet. Bøker i disse bokgruppene anses etter tilsynets vurdering å være "*direkte eller indirekte*" berørt av overtredelsen.
- (562) Cappelen Damm har anført at det ikke blir riktig av Konkurransetilsynet å legge til grunn omsetningen i bokgruppe 3, 4 og 5 totalt, men at det riktige vil være å legge til grunn den omsetningen fra forlagene som potensielt ville kunne være omfattet av den påståtte kollektive boikotten av Interpress. Det anføres til dette at de berørte produkter i denne saken utelukkende kan være de boktypene som ligger innenfor rammen av den påståtte felles boikotten av Interpress. Etter Cappelen Damms oppfatning vil dette kun være de boktyper som faktisk var etterspurt av Interpress fra forlagene, og for Cappelen Damms vedkommende vil dette, etter deres vurdering, da kun være sortimentet som inngår i "*Månedens Bestselger*" og "*Kampanjer skjønnlitteratur*", jf. avsnitt (53).

²³⁵ Se avsnitt (553), jf. Retningslinjene avsnitt 13. Se også EU-domstolens avgjørelse i sak C-444/11 P *Team Relocation m.fl. mot Kommisjonen*, avsnitt 76 og sak T-404/08 *Fluorsid SpA og Minmet Financing Co. mot Kommisjonen*, avsnitt 152.

²³⁶ Jf. sak C-444/11 P *Team Relocation m.fl. mot Kommisjonen*, avsnitt 76 og sak T-404/08 *Fluorsid SpA og Minmet Financing Co. mot Kommisjonen*, avsnitt 154, jf. 158.

²³⁷ Konkurransetilsynets tilføyelse.

²³⁸ Konkurransetilsynets tilføyelse.

²³⁹ Sak C-444/11 P *Team Relocation m.fl. mot Kommisjonen*, avsnitt 76-77, jf. også avsnitt 79-81. Se også sak C-227/14 P *LG Display og LG Display Taiwan mot Kommisjonen*, avsnitt 50-57.

- (563) Konkurransetilsynet viser igjen til at utgangspunktet for beregningen av grunnbeløpet er omsetningsverdien av foretakets varer og tjenester som overtredelsen "*direkte eller indirekte omfatter*", jf. avsnitt (556). Det oppstilles med andre ord ikke et krav om at tilsynet i en konkret sak skal måtte identifisere de individuelle salg som potensielt ville kunne være omfattet av overtredelsen.²⁴⁰ Det kreves heller ikke at omsetningsverdien som legges til grunn faktisk er påvirket av overtredelsen, eller at det er bevis for at overtredelsen omfatter konkrete salg, jf. avsnitt (558). Tilsynet er derfor ikke begrenset til kun å ta med omsetning knyttet til tidligere faktisk etterspørsel, slik Cappelen Damm har anført.
- (564) Konkurransetilsynet fastholder, på bakgrunn av ovennevnte, at forlagenes totale omsetningsverdi knyttet til bøker i bokgruppe 3, 4 og 5 distribuert til massemarkedet, jf. avsnitt (560), vil være det riktige utgangspunkt for beregning av grunnbeløpet i herværende sak. Dette vil, etter tilsynets vurdering, gi en god indikasjon på, og "*i tilstrekkelig grad [...] gjenspeile den økonomiske betydningen av overtredelsen*", jf. avsnitt (553) og (557).
- (565) For omsetningen som skjer gjennom Bladcentralen, er det Konkurransetilsynets vurdering at det er utsalgsprisen til sluttbruker, fratrukket kommisjon til kommisjonær, som i denne saken bør legges til grunn som omsetningsverdi, og dermed danne utgangspunkt for beregningen av grunnbeløpet. For omsetningen gjennom Interpress, er det innkjøpsprisen til Interpress, det vil si verdien av salget fra forlagene, som legges til grunn. Disse beløpene vil etter tilsynets oppfatning gjenspeile overtredelsens økonomiske betydning og den relative betydningen av forlagenes deltakelse i overtredelsen. Tilsynet vil derfor ta utgangspunkt i disse beløpene ved beregning av grunnbeløpet i herværende sak.
- (566) Etter at Konkurransetilsynet varslet en endring av overtredelsesgebyret for Aschehoug og Gyldendal ved brev 27. januar 2017, har disse forlagene kommet med utdypende og nye anførsler når det gjelder omsetningsverdien som skal legges til grunn ved salg gjennom Bladcentralen.
- (567) Aschehoug har i hovedsak anført at det er uriktig å endre beregningen av omsetningen slik at det omfatter omsetningsverdi av bøker utgitt av Bestselgerforlaget etter lisens fra Aschehoug, da dette ikke er Aschehougs varer, jf. avsnitt (88) til (90). Videre er det anført at den påståtte overtredelsen gjelder markedet for distribusjon av bøker til massemarkedet, mens Konkurransetilsynet har fastsatt et grunnbeløp som tar utgangspunkt i, og omfatter omsetning i, markeder som ikke er berørt av den påståtte overtredelsen. Det vises til at Aschehoug som forlag hverken er aktiv på distributør- eller forhandlerleddet, og at de da ikke selger bøker til sluttkunder. Aschehougs omsetning i de aktuelle bokgruppene vil derfor, etter deres oppfatning, være salg av bøker til Interpress og lisenssalg til Bestselgerforlaget.
- (568) Gyldendal har på sin side anført at grunnbeløpet må fastsettes med utgangspunkt i verdien av omsetningen mellom Gyldendal og distribusjonsleddet, og at det korrekte derfor vil være å se hen til Gyldendals omsetning relatert til Bestselgerforlaget, herunder lisensinntektene, jf. avsnitt (69) til (70). Det er derfor, etter deres oppfatning, ikke riktig av Konkurransetilsynet å legge til grunn at overtredelse på distribusjonsmarkedet automatisk er egnet til å begrense konkurransen på sluttbrukermarkedet. Etter Gyldendals vurdering er det verdien av de varer eller tjenester lovovertrøden direkte gjelder det må tas utgangspunkt i. Det vises i den forbindelse til at dersom tilsynets skadehypotese legges til grunn, ville "*kartellprofitten*" for Gyldendals del utelukkende ha materialisert seg i form av økte lisensinntekter fra Bestselgerforlaget, samt eventuelt økt utbytte fra Bestselgerforlaget og Bladcentralen.
- (569) Konkurransetilsynet er som nevnt av den oppfatning at omsetningsverdien som bør legges til grunn for distribusjonen som skjer gjennom Bestselgerforlaget og Bladcentralen, må beregnes på bakgrunn av utsalgsprisen til sluttbruker, fratrukket kommisjon til kommisjonær, jf. avsnitt (565).
- (570) Bakgrunnen for denne vurderingen er at Bestselgerforlaget er et foretak eid av Gyldendal og Aschehoug i felleskap. Foretaket står blant annet for trykking av bøker, og fungerer som et instrument for tilgang til Bladcentralens distribusjonssystem. Som det fremgår av EU-

²⁴⁰ Jf. forente saker T-204/08 og T-212/08, *Team Relocations m.fl. mot Kommisjonen*, avsnitt 62-64 og 66, opprettholdt av EU-domstolen i sak C-444/11 P *Team Relocation m.fl. mot Kommisjonen*, avsnitt 73-84.

domstolens uttalelse i *Innolux*, som Gyldendal også har vist til i sine merknader, kan man i utgangspunktet ikke trekke et absolutt skille mellom omsetning overfor tredjeparter og omsetnings som skjer internt mellom vertikalt integrerte foretak.²⁴¹ Konkurransetilsynet er av den oppfatning at dommen videre gir uttrykk for at man ved utmåling av overtredelsesgebyr ikke skal kunne oppnå en uberettiget fordel for måten man organiserer seg på, i dette tilfellet gjennom en vertikal integrasjon.²⁴²

- (571) Gyldendal og Aschehoug sine anførsler om at kun lisensinntekten skal legges til grunn ved utmålingen, ville således gitt dem en uberettiget fordel på grunn av deres vertikale organisering gjennom det felles eierskapet i Bestselgerforlaget, sammenlignet med Cappelen Damm og Schibsted Forlag. Det er videre Konkurransetilsynets vurdering at utmåling av overtredelsesgebyret basert på lisensinntektene og eventuelt utbytte alene, i hovedsak kun vil gjenspeile forlagenes profitt. Utgangspunktet for beregningen av grunnbeløpet er, som nevnt, omsetningsverdien av foretakets varer og tjenester, da dette vil gi en god indikasjon på den økonomiske betydning av overtredelsen og den relative betydningen av hvert foretak som deltar i overtredelsen, jf. avsnitt (557). Et overtredelsesgebyr basert på lisensinntektene og eventuelt utbytte alene, vil ikke gjenspeile dette på en god måte.
- (572) Gjennom eierskapet i Bestselgerforlaget vil Aschehoug og Gyldendal fortsatt i stor grad kunne styre utsalgsprisen til sluttbruker, og samtidig kunne hente ut økt inntjening som følge av økt salg til sluttbruker, blant annet i form av utbytte. Når det gjelder distribusjonen som skjer fra Bestselgerforlaget gjennom Bladcentralen, og i siste ledd salg fra forhandler til sluttbruker, er dette kommisjonsbasert. Salget skjer således på Bestselgerforlagets regning og risiko. En omsetningsverdi som er basert på salget som skjer i siste ledd til sluttbruker, fratrullet kommisjon, vil derfor i størst mulig grad gjenspeile Aschehoug og Gyldendals relative betydning i overtredelsen. Dette vil også sikre likebehandling på tvers av distribusjonskanaler, og også likebehandling overfor de to andre forlagene som ikke er eiere i Bestselgerforlaget.
- (573) Gyldendal har anført at hensynet til forutberegnelighet taler mot en slik vurdering som Konkurransetilsynet legger til grunn. Tilsynet viser i den forbindelse til at det foreligger en betydelig skjønnsfrihet ved utmåling av overtredelsesgebyr for å oppnå tilstrekkelig preventiv virkning, og at partene i en enkelt sak ikke kan ha noen berettiget forventning om hva et gebyr skal ligge på, jf. avsnitt (545) og (546).
- (574) Konkurransetilsynet fastholder etter dette at omsetningsverdien som bør legges til grunn for den distribusjonen som skjer gjennom Bestselgerforlaget og Bladcentralen, må ta utgangspunkt i utsalgsprisen til sluttbruker, fratrullet kommisjon til kommisjonær. Dette vil etter tilsynets oppfatning på en best mulig måte gjenspeile overtredelsens økonomiske betydning og den relative betydningen av det enkelte forlags deltakelse i overtredelsen. Samtidig er det tilsynets oppfatning at man med et slikt utgangspunkt sikrer at et foretak ikke skal kunne organisere seg på en måte som gir en uberettiget fordel, og det vil samtidig sikre at det har en nødvendig preventiv effekten.
- (575) Det er således Konkurransetilsynets vurdering at for omsetningen som skjer gjennom Bladcentralen, er det utsalgsprisen til sluttbruker, fratrullet kommisjon til kommisjonær, som i denne saken bør legges til grunn som omsetningsverdi, og dermed vil danne utgangspunkt for beregningen av grunnbeløpet. For omsetningen gjennom Interpress er det innkjøpsprisen til Interpress, det vil si verdien av salget fra forlagene, som legges til grunn.

6.2.3 Siste regnskapsår

6.2.3.1 Rettslig utgangspunkt

- (576) I henhold til forskrift om overtredelsesgebyr § 3 tredje ledd kan Konkurransetilsynet ved fastsettelsen av grunnbeløpet *"ta utgangspunkt i omsetningsverdien [...] for det siste hele regnskapsåret foretaket deltok i overtredelsen"*.

²⁴¹ Sak C-231/14 P *Innolux mot Kommisjonen*, avsnitt 60-69.

²⁴² Sak C-231/14 P *Innolux mot Kommisjonen*, avsnitt 63.

- (577) Forskriften § 3 tredje ledd er en "kan"-regel, som innebærer at utgangspunktet om å legge siste regnskapsår til grunn kan fravikes. I EU-retten er formålet bak regelen styrende for tolkningen og vurderingen av om utgangspunktet bør fravikes. Det siteres fra Underrettens avgjørelse i *Esso Société anonyme française m.fl. mot Kommisjonen*:

*"According to the case-law, even though the Commission may, as a rule, rely on the last year of participation in the infringement as the reference period in order to calculate the value of sales, such a choice does not always have to be made. A method should be chosen that permits account to be taken of the size and the economic power of each of the undertakings concerned, as well as of the scope of the infringement committed by each of them, in light of the economic reality as it appeared at the time the infringement was committed."*²⁴³

- (578) Det avgjørende vil således være å ta utgangspunkt i det omsetningsbeløp som i størst mulig grad vil være representativt for den økonomiske størrelsen og styrken til de involverte foretak samt den relative betydningen og omfanget av forlagenes deltakelse i overtredelsen på tidspunktet da overtredelsen fant sted.

6.2.3.2 Konkurransetilsynets vurdering

- (579) Konkurransetilsynet vil ved fastsettelsen av grunnbeløpet normalt ta utgangspunkt i omsetningen for siste hele regnskapsår foretaket deltok i overtredelsen, i henhold til forskrift om overtredelsesgebyr § 3 tredje ledd.
- (580) *Aschehoug* og *Gyldendal* har anført at Konkurransetilsynet bør ta utgangspunkt i omsetningen fra 2014, og ikke 2013. Alternativt anfører *Aschehoug* og *Gyldendal* at den gjennomsnittlige omsetningen de to siste årene bør legges til grunn. Begge anfører i forlengelsen av dette at tilsynet må foreta en individuell vurdering av de involverte foretakene ved valg av hvilket år som skal legges til grunn.
- (581) *Aschehoug* har videre anført at Konkurransetilsynet har lagt til grunn en uriktig forståelse av *Esso Société anonyme française m.fl. mot Kommisjonen* når tilsynet har vist til denne saken som grunnlag for å ta utgangspunkt i omsetningen fra en periode som i tid ligger forut for overtredelsen. *Aschehoug* viser til at utmålingen skal skje i lys av de økonomiske realiteter slik de fremstod "*at the time the infringement was committed*", og anfører at det i dette ligger at gebyret skal reflektere salg av varer/tjenester da overtredelsen fant sted.
- (582) Ved vurderingen av hvilket regnskapsår som skal legges til grunn vil Konkurransetilsynet ta utgangspunkt i det omsetningsbeløp som i størst mulig grad vil være representativt for den økonomiske størrelsen og styrken til de involverte forlag, og den relative betydning og omfanget av forlagenes deltakelse i overtredelsen på tidspunktet da overtredelsen fant sted.
- (583) Konkurransetilsynet har i denne saken lagt til grunn at det ble opprettet kontakt mellom forlagene i januar 2014, og at samarbeidet som ble etablert mellom dem varte frem til tilsynet gjennomførte bevissikring i april samme år. Tilsynet har på denne bakgrunn vurdert hvorvidt 2014 vil være representativt, og således kan legges til grunn for utmålingen.
- (584) Konkurransetilsynet har ved vurderingen sett hen til samarbeidets karakter. Saken dreier seg om en kollektiv boikott av en distributør, hvilket innebærer stans av leveranser. Dette vil naturlig kunne medføre en betydelig reduksjon i omsetning hos deltakerne av et slikt samarbeid på kort sikt. Tall for både *Gyldendal*, *Aschehoug* og *Schibsted Forlag* viser også at disse forlagene faktisk hadde sterk nedgang i sin omsetning av bøker i de berørte bokgruppene i 2014. *Cappelen Damm*, som hadde brukt *Bladcentralen* som eneste distributør de siste forutgående år, opplevde på sin side en økning i omsetning av bøker i de berørte bokgruppene.
- (585) Det er således Konkurransetilsynets vurdering at det ikke kan utelukkes at den kollektive boikotten ville kunne påvirke omsetningen i massemarkedet fra de fire forlagene på en slik måte at omsetningstall for regnskapsåret 2014 ikke vil være representativt for den økonomiske

²⁴³ Sak T-540/08 *Esso Société anonyme française m.fl. mot Kommisjonen*, avsnitt 95. Se også sak C-291/98 P *Sarrió mot Kommisjonen*, avsnitt 86 og sak T-40/06 *Trioplast Industrier mot Kommisjonen*, avsnitt 92.

størrelsen og styrken til de involverte foretak, eller den relative betydningen og omfanget av forlagenes deltakelse i overtredelsen.

- (586) Denne usikkerheten rundt boikottens faktiske påvirkning på forlagenes omsetning i 2014, innebærer at Konkurransetilsynet ikke finner å kunne legge til grunn dette året som et riktig utgangspunkt for beregning av grunnbeløpet. Aschehoug og Gyldendal sine anførsler om at tilsynet ikke har kunnet bevise årsakssammenheng mellom nedgang i omsetning for bøker i de berørte bokgruppene i 2014, og at det finnes alternative årsaker til nedgang, endrer ikke tilsynets vurdering.
- (587) Omsetningstall fra 2013 vil da være det tall som i tid ligger nærmest overtredelsen, og som det etter Konkurransetilsynets vurdering vil være naturlig å ta utgangspunkt i. Tilsynet bemerker at det ikke vil være motstrid mellom det utgangspunkt Aschehoug oppstiller som avgjørende for valg av siste regnskapsår, og det å ta utgangspunkt i omsetning fra 2013. Omsetningstall fra 2013 var ikke berørt av boikotten, og er etter tilsynets vurdering i størst mulig grad representativt for forlagenes økonomiske styrke og den økonomiske realitet på tidspunktet for overtredelsen.
- (588) På denne bakgrunn har Konkurransetilsynet ved fastsettelsen av grunnbeløpet for det enkelte forlag, lagt til grunn forlagenes omsetningstall for 2013.
- (589) Aschehoug og Gyldendal har, som nevnt, anført at Konkurransetilsynet må foreta en individuell vurdering av de involverte foretakene ved valg av hvilket år som skal legges til grunn for beregning av grunnbeløpet. Tilsynet viser til at det følger av EU-rettspraksis at det som et utgangspunkt ikke kan legges til grunn tall fra ulike år for de individuelle involverte foretak. Dette da det bør tas utgangspunkt i best mulig sammenlignbare tall for alle de involverte. Dersom omsetningstall fra ulike år skal kunne legges til grunn i en sak, vil det i tilfelle være opp til parten som anfører dette å bevise at det foreligger særegne forhold som tilsier at omsetningstall fra det år som er lagt til grunn for de øvrige parter, ikke vil reflektere denne partens størrelse og økonomiske styrke, eller denne partens relative betydning ved overtredelsen.²⁴⁴
- (590) *Aschehoug* har vist til at de i 2013 hadde en særlig høy omsetning i massemarkedet grunnet utgivelsen av Jo Nesbøs "Politi", og at dette året derfor ikke kan legges til grunn som utgangspunkt for fastsettelse av grunnbeløpet overfor dem.
- (591) Konkurransetilsynet kan ikke se at dette skal være avgjørende. Tilsynet viser i den forbindelse til at den høye omsetningen fra 2013 var noe forlaget tok med seg inn i 2014, og som således nettopp gir uttrykk for Aschehoug sin størrelse og økonomiske styrke da samarbeidet med boikotten ble innledet i januar 2014. Videre skulle Aschehoug gi ut "Sønnen" i løpet av våren 2014. Dette var en potensiell ny bestselger. Aschehoug kunne derfor, da samarbeidet om boikotten ble innledet, ha forventninger om lignende resultat for dette året. Det er således tilsynets vurdering at omsetningstall for 2013 også for Aschehougs vedkommende i størst mulig grad vil reflektere både forlagets størrelse og økonomiske styrke, og dets betydning ved overtredelsen på tidspunktet da overtredelsen fant sted, jf. avsnitt (577) og (578).
- (592) *Gyldendal* har anført at dersom Konkurransetilsynet fastholder å ta utgangspunkt i tall fra 2013, må det for deres vedkommende trekkes fra returverdi for to titler som ble returnert i 2014 som skulle vært returnert i 2013. Tilsynet kan ikke se grunnlag for å foreta et slikt fratrekk da tilsynet legger til grunn at det i omsetningstall for Gyldendal i 2013 er gjort fradrag for returer som skjedde i 2013, men hvor salgene skjedde i de foregående år.
- (593) Konkurransetilsynet kan ikke se at Gyldendal ellers har fremlagt bevis for at omsetningstall for 2013 vil være uriktig å legge til grunn som utgangspunkt for beregning av grunnbeløpet overfor dem.
- (594) Konkurransetilsynet kan videre ikke se at det vil være mer korrekt å legge til grunn et gjennomsnitt for 2013 og 2014, da det som nevnt ovenfor er tilsynets vurdering at det er

²⁴⁴ Se eksempelvis sak T-319/94, *Fiskeby Board mot Kommisjonen*, avsnitt 42.

knyttet så stor usikkerhet rundt boikottens faktiske påvirkning på forlagenes omsetning i 2014, at dette året ikke kan anvendes ved beregning av grunnbeløpet i saken.

- (595) Konkurransetilsynet fastholder etter dette at omsetningstall for 2013 for bøker i bokgruppene 3, 4 og 5 til massemarkedet i Norge skal legges til grunn ved fastsettelse av grunnbeløpet i herværende sak.

Tabell 3 Samlet omsetning for hvert av forlagene for bøker i bokgruppe 3, bokgruppe 4 og bokgruppe 5 i massemarkedet i Norge for 2013

Forlag	2013
Aschehoug	33 882 000
Cappelen Damm	31 915 000
Gyldendal	27 655 000 ²⁴⁵
Schibsted Forlag	8 014 000 ²⁴⁶

Vedlegg 134 Svar 13. mai 2016 fra Aschehoug på pålegg om å gi opplysninger til Konkurransetilsynet

Vedlegg 135 Svar 18. januar 2017 fra Aschehoug på pålegg om å gi opplysninger til Konkurransetilsynet

Vedlegg 136 Notat til styret i Bestselgerforlaget: "Sak: Kommentarer til Bestselgerforlagets årsoppgjør for 2013"

Vedlegg 137 Svar 11. mai 2016 fra Cappelen Damm på pålegg om å gi opplysninger til Konkurransetilsynet

6.2.4 Overtredelsens grovhet

6.2.4.1 Rettslig utgangspunkt

- (596) I henhold til forskrift om overtredelsesgebyr § 3 tredje og fjerde ledd annet punktum, vil gebyrets grunnbeløp bli fastsatt til en andel av den relevante omsetningsverdien, og multiplisert med antall år overtredelsen varte.
- (597) Som utgangspunkt vil den andel av omsetningsverdien som tas i betraktning, fastsettes på et nivå som kan utgjøre opptil 30 prosent av omsetningsverdien, jf. forskrift om overtredelsesgebyr § 3 tredje ledd annet punktum. Nivået vil avhenge av overtredelsens grovhet. Forskrift om overtredelsesgebyr § 3 annet ledd, angir momenter som Konkurransetilsynet særlig skal ta hensyn til ved vurderingen av grovheten. Angivelsen er ikke uttømmende og andre momenter kan også være av betydning ved utmålingen.
- (598) For det første skal tilsynet vurdere "*overtredelsens art*", jf. forskrift om overtredelsesgebyr § 3 annet ledd bokstav a. Horisontale avtaler om anbudssamarbeid, prissamarbeid og markedsdeling regnes generelt for å være særlig grove overtredelser.
- (599) Det fremkommer av Retningslinjene at grunnbeløpet ved EU/EØS-praksis normalt ligger i øvre del av utmålingsskalaen for slike grove overtredelser. Ifølge fast praksis i EU-retten betyr det mellom 15 og 30 prosent av omsetningsverdien.
- (600) Forskrift om overtredelsesgebyr § 3 annet ledd bokstav b og c fastsetter videre at det skal tas hensyn til "*overtredelsens faktiske innvirkning på markedet*" og "*størrelsen på det berørte marked*". I Brosaken uttalte Høyesterett at disse momentene måtte tre noe i bakgrunnen ved

²⁴⁵ Se svar 11. mai 2016 fra Gyldendal på pålegg om å gi opplysninger til Konkurransetilsynet.

²⁴⁶ Se svar 11. mai 2016 fra Schibsted Forlag på pålegg om å gi opplysninger til Konkurransetilsynet.

alvorlige overtredelser.²⁴⁷ Tilsvarende har EU-domstolen lagt til grunn at arten av overtredelsen er avgjørende ved fastsettelse av overtredelsens grovhet.²⁴⁸

- (601) Forskriftens § 3 annet ledd bokstav d fastsetter videre at det skal tas hensyn til *"utvist skyld"*.
- (602) Endelig fastsetter forskrift om overtredelsesgebyr § 3 annet ledd bokstav e og f at det skal tas hensyn til *"den kombinerte markedsandelen til de berørte foretak"* og *"om avtaler eller tiltak er gjennomført"*.

6.2.4.2 Konkurransetilsynets vurdering

- (603) Samtlige forlag har anført at prosentsatsen på 19 prosent som Konkurransetilsynet la til grunn i varselet er for høy. Det er i denne sammenheng vist til flere forhold som knytter seg til momentene i forskrift om overtredelsesgebyr § 3 annet ledd bokstav a til f, og det anføres at prosentsatsen ikke står i forhold til den angivelige overtredelsen.
- (604) Konkurransetilsynet kan ikke se at det er forhold i forlagenes merknader som endrer tilsynets vurdering av overtredelsens grovhet, og vil i det følgende redegjøre for de forhold som er vektlagt ved vurderingen.
- (605) Konkurransetilsynet har funnet det bevist at Aschehoug, Cappelen Damm, Gyldendal, og Schibsted Forlag kom til en felles forståelse om et samarbeid om å kollektivt boikotte Interpress, i et marked hvor den eneste reelle konkurrenten var Bladcentralen, altså et foretak hvor samtlige forlag hadde eierinteresser.
- (606) Som det fremgår av avsnitt (439) til (442), er samarbeid om kollektiv boikott blant de mest alvorlige overtredelsene av konkurranseloven § 10. Skadevirkningene av et slikt samarbeid kan være betydelige og vidtrekkende.
- (607) Samtlige forlag har anført at de så det som rasjonelt og fornuftig, gitt sitt eierskap i Bladcentralen, å bli enige om å prioritere Bladcentralen som distribusjonskanal. Konkurransetilsynet bemerker til dette at det at samarbeidet også kan ha hatt et rasjonelt begrunnet formål, ikke endrer det faktum at samarbeidet hadde et konkurransebegrensende formål, jf. avsnitt (438) og (466).
- (608) *"[O]vertredelsens art"* tilsier dermed at overtredelsen må anses som særlig grov, jf. forskrift om overtredelsesgebyr § 3 annet ledd bokstav a. Dette er særlig vektlagt av Konkurransetilsynet ved vurderingen av overtredelsens grovhet.
- (609) Etter forskrift om overtredelsesgebyr § 3 annet ledd bokstav b skal også *"overtredelsens faktiske innvirkning på markedet"* hensyntas.
- (610) Forlagene har anført at det påståtte ulovlige samarbeidet ikke hadde noen faktisk innvirkning på markedet, og at dette skulle vært hensyntatt ved vurderingen av overtredelsens grovhet.
- (611) Konkurransetilsynet har vurdert det forhold at boikotten overfor Interpress ikke ble effektivisert fullt ut, men har ikke vektlagt dette. Tilsynet viser i den forbindelse til Høyesteretts uttalelse om overtredelsens faktiske innvirkning på markedet i Brosaken:
*"[...] I vår sak kan jeg vanskelig legge noen vekt på at konkurransen rent faktisk ikke ble begrenset, og at foretakene ikke fikk noen gevinst av sitt ulovlige samarbeid. Årsaken var jo at det ulovlige samarbeidet ble avslørt."*²⁴⁹
- (612) Tilsvarende gjelder i denne saken. Det faktum at de tiltak forlagene hadde blitt enige om å iverksette ikke fullt ut ble effektivisert, med de konkurransekskadelige virkninger dette ville kunne medføre, fratar ikke overtredelsen dens grove karakter. Det er Konkurransetilsynets oppfatning at årsaken til dette var at tilsynet gjennomførte bevissikring hos forlagene og startet etterforskningssak.

²⁴⁷ Jf. Rt. 2012 side 1556 (*Brosaken*), avsnitt 78-79.

²⁴⁸ Jf. sak C-554/08 P *Carbone-Lorraine mot Kommisjonen*, avsnitt 44 og sak T-587/08 *Fresh Del Monte Produce mot Kommisjonen*, avsnitt 70.

²⁴⁹ Rt. 2012 side 1556 (*Brosaken*), avsnitt 79.

- (613) Konkurransetilsynet bemerker for øvrig til dette at Interpress overfor tilsynet har opplyst at forlagenes samarbeid var en medvirkende årsak til at Interpress i 2014 besluttet å legge ned sin distribusjonsvirksomhet i Norge med virkning fra mars 2015, jf. avsnitt (27) og (470).
- (614) I henhold til forskrift om overtredelsesgebyr § 3 annet ledd bokstav d, skal det tas hensyn til "utvist skyld".
- (615) Forlagene anfører at overtredelsen hverken er utført med hensikt, forsett eller uaktsomhet. Konkurransetilsynet viser til vurderingen som er gjort i punkt 5.3.2 og legger til grunn at overtredelsen er gjennomført med forsett. Dette er hensyntatt ved grovhetsvurderingen.
- (616) Konkurransetilsynet vektlegger videre at "*avtaler eller tiltak er gjennomført*", jf. forskrift om overtredelsesgebyr § 3 annet ledd bokstav f, ved at forlagene sa opp avtalene de hadde med Interpress, sluttet å levere bøker til Interpress eller lot være å inngå avtale med dem.
- (617) *Aschehoug* har til dette anført at de aldri sluttet å levere bøker til Interpress, at de tvert imot økte sine leveranser den aktuelle tidsperioden i forhold til tidligere sesonger, og at dette må få betydning for vurderingen av grovhet overfor dem.
- (618) Konkurransetilsynet finner ikke dette avgjørende, da det er bevist at *Aschehoug*, på lik linje med de øvrige forlagene, hadde planlagt at de skulle avslutte sitt avtaleforhold med Interpress i mai 2014, jf. avsnitt (348). Slik Konkurransetilsynet vurderer det, var det tilsynets bevissikring i april 2014 som medførte at denne planen ikke ble gjennomført fullt ut. I henhold til rettspraksis fra EU-domstolen vil normalt ikke mangelfull implementering av et samarbeid medføre at samarbeidet blir ansett som mindre grovt.²⁵⁰ En mer effektiv implementering kunne imidlertid medført at samarbeidet ble ansett som grovere.²⁵¹
- (619) De øvrige momentene i forskrift om overtredelsesgebyr § 3 annet ledd har ikke hatt betydning for Konkurransetilsynets vurdering av overtredelsens grovhet.
- (620) Det fremgår av forskrift om overtredelsesgebyr § 3 tredje ledd at det kan tas utgangspunkt i et beløp på inntil 30 prosent av omsetningsverdien, avhengig av hvor grov overtredelsen er.
- (621) Konkurransetilsynet bemerker at utmålingen av gebyr beror på en konkret vurdering, og i henhold til EU-domstolens praksis har Kommisjonens tidligere saker begrenset overføringsverdi.²⁵² Konkurransetilsynet viser likevel til at Kommisjonen i flere saker har lagt til grunn en proSENTsats på 19 prosent, og den har i tidligere praksis benyttet en proSENTsats opp til 25 prosent.²⁵³
- (622) I denne saken er det tale om et samarbeid om en kollektiv boikott av en av to aktører i et marked hvor den eneste reelle konkurrenten var et foretak hvor samtlige forlag hadde eierinteresser. Overtredelsens alvorlige art, samt de øvrige ovennevnte forhold, tilsier samlet sett at overtredelsen i denne saken må anses som særlig grov. Dette taler for at det bør ilegges et betydelig overtredelsesgebyr for å reflektere overtredelsens grove karakter. Grovheten av overtredelsen og dens vidtrekkende skadepotensiale, tilsier etter Konkurransetilsynets oppfatning at grunnbeløpet i utgangspunktet bør settes til 19 prosent av omsetningsbeløpet for 2013 av bøker i bokgruppe 3, bokgruppe 4 og bokgruppe 5 i massemarkedet i Norge, jf. avsnitt (595).
- (623) Argumenter som spesifikt gjelder foretakenes individuelle posisjon og atferd er for øvrig hensyntatt ved justeringen av grunnbeløpet i punkt 6.3, i henhold til forskrift om

²⁵⁰ Se f.eks. sak T-79/09 *Pilkington*, avsnitt 391.

²⁵¹ Se f.eks. Kommisjonenes avgjørelse av 11. november 2009 i saken *Heat Stabilisers* (COMP/38.589), avsnitt 706-709 og Kommisjonenes avgjørelse av 5. desember 2012 i saken *TV and computer monitor tube* (COMP/39.437), avsnitt 1063 og 1070.

²⁵² Jf. sak 100/80 m.fl. *Musique Diffusion Francaise m. fl. mot Kommisjonen*, avsnitt 109; sak T-77/08, *the Dow Chemical Company mot Kommisjonen*, avsnitt 139-141; sak C-549/10 *P Tomra Systems ASA m.fl mot Kommisjonen*, avsnitt 104-106 og sak C-295/12 *P Telefonica mot Kommisjonen*, avsnitt 188-191.

²⁵³ Kommisjonenes avgjørelse av 30. juni 2010 i saken *Prestressing Steel* (COMP/38344), Kommisjonens avgjørelse av 11. november 2009 i saken *Heat Stabilisers* (COMP/38.589); Kommisjonenes avgjørelse av 5. desember 2012 i saken *TV and Computer Monitors Tubes* (COMP/39.437) og Kommisjonenes avgjørelse av 11. juni 2008 i saken *Sodium Chlorate* (COMP/38.695).

overtredelsesgebyr § 3 sjette og syvende ledd.

6.2.5 Overtredelsens varighet

- (624) Ved utmåling av overtredelsesgebyr skal Konkurransetilsynet særlig legge vekt på varigheten av overtredelsen, jf. konkurranseloven § 29 annet ledd og forskrift om overtredelsesgebyr § 3 første ledd.
- (625) Etter forskrift om overtredelsesgebyr § 3 fjerde ledd første punktum, kan beløpet som fremkommer når det er tatt hensyn til momentene i andre og tredje ledd, multipliseres med antall år foretaket har deltatt i overtredelsen. Det følger videre av bestemmelsen at overtredelser på under seks måneder vil bli medregnet som et halvt år.
- (626) Konkurransetilsynet legger til grunn at samarbeidet mellom Aschehoug, Cappelen Damm, Gyldendal og Schibsted Forlag om kollektiv boikott, herunder utveksling av konkurranse sensitiv informasjon, kom i stand gjennom kontakt og møter mellom personer som opptrådte på vegne av foretakene. Som det videre fremgår av punkt 3.4.2, ble det opprettet kontakt allerede 10. januar 2014, i forbindelse med at forlagene ble orientert om Reitan Convenience sin beslutning. Forlagenes vurderinger når det gjaldt fremtidige leveranser til Interpress, ble imidlertid for første gang delt mellom alle forlagene i Eiermøte i Bladcentralen 23. januar 2014, jf. punkt 3.4.4.1. Konkurransetilsynet legger således til grunn at samarbeidet startet 23. januar 2014.
- (627) Ingen av foretakene i samarbeidet har erkjent å ha samarbeidet i strid med konkurranseloven § 10, og det foreligger derfor ikke opplysninger fra foretakene selv om når samarbeidet etter deres oppfatning ble avsluttet. Det er imidlertid ingen holdepunkter for at samarbeidet var avsluttet før Konkurransetilsynet gjennomførte bevissikring hos forlagene 8. og 9. april 2014.
- (628) *Schibsted Forlag* har i sine merknader til varselet anført at det ved beregning av varighet må tas hensyn til at den påståtte kollektive boikotten aldri ble effektivert. Etter deres vurdering er det i saken i høyden snakk om en overtredelse som aldri ble gjennomført.
- (629) Konkurransetilsynet kan ikke se at dette skal kunne ha betydning, da det som nevnt i avsnitt (616) til (618), er Konkurransetilsynets vurdering at samarbeidet ble gjennomført. Uansett legger Konkurransetilsynet til grunn at det faktum at de drøftede tiltakene ikke ble effektivert fullt ut, skyldtes at Konkurransetilsynet gjennomførte bevissikring, og ikke at dette var på forlagenes eget initiativ. Ut fra ovennevnte legger Konkurransetilsynet til grunn at overtredelsen varte frem til 8. april 2014.
- (630) *Gyldendal* har anført at Konkurransetilsynet ved å multiplisere omsetningen som er lagt til grunn i Tabell 3 med 0,5, har lagt til grunn en varighet på seks måneder ved beregningen av overtredelsesgebyret, og at dette er uriktig. *Aschehoug* har også i svar på varsel om endring av overtredelsesgebyr 27. januar 2017, anført at tilsynet har lagt til grunn feil multiplikasjonsfaktor, og at nyere praksis fra EU viser at det riktige vil være å legge til grunn den faktiske varighet. Etter Aschehougs vurdering skulle da en multiplikasjonsfaktor på 0,17 vært lagt til grunn overfor dem, jf. punkt 2.3.
- (631) Konkurransetilsynet viser til forskrift om overtredelsesgebyr § 3 fjerde ledd, hvor det fremgår direkte av ordlyden at overtredelser på under seks måneder vil bli medregnet som et halvt år, jf. avsnitt (625).
- (632) Konkurransetilsynet finner videre grunn til å bemerke at forskriften § 3 fjerde ledd er en "kan-regel", og at det i Retningslinjene er understreket at varighetsmomentet ikke skal være en basis for en "en automatisk og matematisk beregningsmetode", jf. avsnitt (553). Tilsynet viser i den forbindelse også til at det er tilsynets vurdering at samarbeidet ville ha fortsatt, hadde det ikke vært for at tilsynet gjennomførte bevissikring 8. og 9. april 2014.
- (633) Konkurransetilsynet kan således ikke se å ha lagt til grunn uriktig multiplikator, og vil multiplisere omsetningen som er lagt til grunn i Tabell 3 med 0,5 for alle forlagene.

6.2.6 Tillegg for særlig grovhet

- (634) Det fremgår av forskrift om overtredelsesgebyr § 3 femte ledd, at Konkurransetilsynet ved særlig grove overtredelser av konkurranse-loven § 10, kan ilegge et tillegg på 15 til 25 prosent av relevant omsetning. Horisontale avtaler om prisfastsettelse, markedsdeling og begrensning av produksjonen nevnes i bestemmelsen som eksempler på "*særlig grove overtredelser*".
- (635) Av Retningslinjene fremgår det at ved slike overtredelser vil det bli inkludert et tillegg i grunnbeløpet. Dette er også i samsvar med Kommisjonens praksis. Det siteres fra Retningslinjene:
- "I tillegg vil EFTAs overvåkningsorgan [...] inkludere i grunnbeløpet et beløp på mellom 15 % og 25 % av omsetningsverdien [...] for å avskrekke foretak fra i det hele tatt å delta i horisontale avtaler om prisfastsettelse, markedsdeling og begrensning i produksjonen. Overvåkningsorganet kan også legge til et slikt beløp ved andre overtredelser"* ²⁵⁴
- (636) Formålet med dette tillegget er således å avskrekke foretak fra å involvere seg i horisontale avtaler om prisfastsettelse, markedsdeling og begrensning av produksjon. I teorien omtales dette tillegget derfor som "*the entry fee*".²⁵⁵ Tillegget for "*særlig grove overtredelser*" er med andre ord først og fremst begrunnet i allmennpreventive hensyn. Tillegget ilegges uavhengig av hvor lenge overtredelsen har vart.
- (637) Herværende sak gjelder kollektiv boikott og utveksling av konkurranse-sensitiv informasjon. Et samarbeid om i fellesskap å boikotte en distributør og i den forbindelse utveksle konkurranse-sensitiv informasjon, er i kjernen av overtredelser som etter sin art er egnet til å begrense konkurransen, tilsvarende horisontale avtaler om prisfastsettelse, markedsdeling og begrensning av produksjon, jf. punkt 4.3.3. Konkurransetilsynet har videre lagt til grunn at samarbeidet faktisk også ble gjennomført, jf. avsnitt (616) til (618) og (629).
- (638) Praksis fra EU viser at tillegg for særlig grovhet fastsettes til samme prosent som for overtredelsens grovhet.²⁵⁶ Etter en konkret vurdering finner derfor Konkurransetilsynet at det skal ilegges et tillegg for særlig grovhet på 19 prosent.

6.2.7 Oppsummering av grunnbeløpets størrelse

6.2.7.1 Cappelen Damm AS/Cappelen Damm Holding AS

- (639) Grunnbeløpet fastsettes etter dette i utgangspunkt til 19 prosent, jf. punkt 6.2.4.2, av den relevante omsetningsverdien, jf. Tabell 3 i punkt 6.2.3.2. Dette beløpet er deretter multiplisert med antall år foretaket har deltatt i overtredelsen, som i denne saken settes til 0,5, jf. punkt 6.2.5. Konkurransetilsynet fastsetter således dette beløpet til kr. 3 031 925 for Cappelen Damm AS/Cappelen Damm Holding AS.
- (640) Ettersom overtredelsens art anses som særlig grov, har Konkurransetilsynet ilagt et tillegg på 19 prosent av den relevante omsetningsverdien ved utmålingen av grunnbeløpet, jf. punkt 6.2.6. Dette tillegget utgjør kr. 6 063 850.
- (641) Grunnbeløpet, som legges til grunn i første trinn av utmålingen, blir da kr. 9 095 755 for Cappelen Damm AS/Cappelen Damm Holding AS. Avrundet til nærmeste 10 000 kroner er grunnbeløpet for Cappelen Damm AS/Cappelen Damm Holding AS kr 9 100 000.

²⁵⁴ Retningslinjene, avsnitt 25.

²⁵⁵ Wouter P.J. Wils, "*The European Commission's 2006 Guidelines on Antitrust Fines: A Legal and Economic Analysis*", World Competition, Volume 30, No. 2, juni 2007; Hubert de Broca, Directorate-General for Competition, "*The Commission revises its Guidelines for setting fines in antitrust cases*", Competition Policy Newsletter nr 3, høst 2006. Se også pressemelding og memorandum fra Kommisjonen ved offentliggjøring av Kommisjonens retningslinjer, IP/06/857 og MEMO/06/256, 28. juni 2006.

²⁵⁶ Se eksempelvis Kommisjonens avgjørelse av 19. oktober 2011 i saken *CRT Glass* (COMP/39.605); Kommisjonens avgjørelse av 30. juni 2010 i saken *Pre-stressing Steel* (COMP/38.344) og Kommisjonens avgjørelse av 20. juli 2010 i saken *Animal Feed Phosphates* (COMP/38.866).

6.2.7.2 *Gyldendal Norsk Forlag AS/Gyldendal ASA*

- (642) Grunnbeløpet fastsettes etter dette i utgangspunkt til 19 prosent, jf. punkt 6.2.4.2, av den relevante omsetningsverdien, jf. Tabell 3 i punkt 6.2.3.2. Dette beløpet er deretter multiplisert med antall år foretaket har deltatt i overtredelsen, som i denne saken settes til 0,5, jf. punkt 6.2.5. Konkurransetilsynet fastsetter således dette beløpet til kr. 2 627 225 for Gyldendal Forlag AS/Gyldendal ASA.
- (643) Ettersom overtredelsens art anses som særlig grov, har Konkurransetilsynet ilagt et tillegg på 19 prosent av den relevante omsetningsverdien ved utmålingen av grunnbeløpet, jf. punkt 6.2.6. Dette tillegget utgjør kr. 5 254 450.
- (644) Grunnbeløpet, som legges til grunn i første trinn av utmålingen, blir da kr. 7 881 675 for Gyldendal Norsk Forlag AS/Gyldendal ASA. Avrundet til nærmeste 10 000 kroner er grunnbeløpet for Gyldendal Norsk Forlag/Gyldendal ASA kr. 7 880 000.

6.2.7.3 *H. Aschehoug & Co W. Nygaard AS*

- (645) Grunnbeløpet fastsettes etter dette i utgangspunkt til 19 prosent, jf. punkt 6.2.4.2, av den relevante omsetningsverdien, jf. Tabell 3 i punkt 6.2.3.2. Dette beløpet er deretter multiplisert med antall år foretaket har deltatt i overtredelsen, som i denne saken settes til 0,5, jf. punkt 6.2.5. Konkurransetilsynet fastsetter således dette beløpet til kr. 3 218 790 for H. Aschehoug & Co W. Nygaard AS.
- (646) Ettersom overtredelsens art anses som særlig grov, har Konkurransetilsynet ilagt et tillegg på 19 prosent av den relevante omsetningsverdien ved utmålingen av grunnbeløpet, jf. punkt 6.2.6. Dette tillegget utgjør kr. 6 437 580.
- (647) Grunnbeløpet, som legges til grunn i første trinn av utmålingen, blir da kr. 9 656 370 for H. Aschehoug & Co W. Nygaard AS. Avrundet til nærmeste 10 000 kroner er grunnbeløpet for H. Aschehoug & Co W. Nygaard AS kr. 9 660 000.

6.2.7.4 *Vigmostad & Bjørke AS/Schibsted ASA*

- (648) Grunnbeløpet fastsettes etter dette i utgangspunkt til 19 prosent, jf. punkt 6.2.4.2, av den relevante omsetningsverdien, jf. Tabell 3 i punkt 6.2.3.2. Dette beløpet er deretter multiplisert med antall år foretaket har deltatt i overtredelsen, som i denne saken settes til 0,5, jf. punkt 6.2.5. Konkurransetilsynet fastsetter således dette beløpet til kr. 761 330 for Vigmostad & Bjørke AS/Schibsted ASA.
- (649) Ettersom overtredelsens art anses som særlig grov, har Konkurransetilsynet ilagt et tillegg på 19 prosent av den relevante omsetningsverdien ved utmålingen av grunnbeløpet, jf. punkt 6.2.6. Dette tillegget utgjør kr. 1 522 660.
- (650) Grunnbeløpet, som legges til grunn i første trinn av utmålingen, blir da kr. 2 283 990 for Vigmostad & Bjørke AS/Schibsted ASA. Avrundet til nærmeste 10 000 kroner er grunnbeløpet for Vigmostad & Bjørke AS/Schibsted ASA er kr. 2 280 000.

6.3 **Skjerpene og formildende omstendigheter**

- (651) I henhold til forskrift om overtredelsesgebyr § 3 sjette ledd, kan grunnbeløpet justeres dersom konkrete omstendigheter i saken taler for en økning eller reduksjon av dette beløpet.
- (652) Forskrift om overtredelsesgebyr § 3 sjette ledd bokstav a til g angir momenter som kan være relevante ved vurderingen. Argumenter som gjelder foretakenes individuelle posisjon og atferd vil bli hensyntatt ved justeringen av grunnbeløpet.
- (653) Det utmålte grunnbeløpet vil ikke i alle tilfeller i tilstrekkelig grad ha den ønskede preventive effekt, og for å sikre dette følger det således av forskriften § 3 sjette ledd bokstav f, at "*overtredelsesgebyrets preventive virkning*" kan påvirke utmålingen av gebyret. I *Brosaken* uttalte Høyesterett at:

*"[s]kal overtredelsesgebyr ved brudd på konkurranseloven ha den ønskede preventive effekt, må reaksjonene være markerte og følbare."*²⁵⁷

- (654) Tilsvarende følger av EU/EØS-retten. Det fremgår av punkt 30 i Kommisjonens retningslinjer at gebyret blant annet kan økes for foretak som har en særlig høy omsetning, ut over verdien av omsetningen av de varer og tjenester som omfattes av overtredelsen. Dette har lenge vært gjeldende rett i EU. I *BASF AG mot Kommisjonen* ble det således uttalt at:
- "In the Decision, the taking into consideration of the size and overall resources of the undertakings is, however, explained by the need to ensure the deterrent effect of the fine."*²⁵⁸
- (655) Konkurransetilsynet har innhentet tall fra forlagene hva gjelder omsetningen til konsernene forlagene er, eller var, en del av.
- (656) I sine merknader til varselet anfører *Schibsted Forlag* at det ikke er Schibsted ASA sin omsetning man skal legge til grunn for vurderingen av prevensjonstillegg, ettersom Schibsted Forlag ikke lenger er del av dette konsernet. Schibsted Forlag har i den forbindelse vist til praksis fra EU, samt teori, hvor det fremgår at det ved vurdering av økning av gebyr som følge av preventive hensyn, må skilles mellom hva som anses som et "*foretak*" på overtredelsestidspunktet og hva som er et "*foretak*" på gebyrtidspunktet.
- (657) Konkurransetilsynet bemerker at bakgrunnen for at man skal skille mellom dette, er at det avgjørende for vurderingen av om det skal ilegges prevensjonstillegg, skal være den økonomiske kapasiteten til det selskap som skal ilegges gebyr.
- (658) I de saker Schibsted Forlag viser til i sine merknader til varselet, var tilfellet at *datterselskapet* skulle ilegges gebyr, og EU-domstolen la da til grunn at man ikke kunne se hen til morselskapets omsetning ved vurderingen av om det skulle ilegges et tilleggsgebyr av hensyn til preventiv effekt. I denne saken er det Schibsted Forlags morselskap, Schibsted ASA, som ilegges gebyr. Som det fremgår av avsnitt (657), vil det derfor være riktig å se hen til Schibsted ASA sin omsetning ved vurderingen av om det skal ilegges tilleggsgebyr av hensyn til preventiv effekt.
- (659) Schibsted Forlag har oppgitt at konsernet sin totalomsetning var kr. 15 117 000 000 i 2015.
- (660) Den totale omsetningen til konsernet er særlig høy i forhold til foretakets omsetning av de varer og tjenester som omfattes av overtredelsen som nevnt i punkt 6.2.3.2. Konkurransetilsynet har etter dette kommet til at grunnbeløpet skal økes med 100 prosent for Vigmostad & Bjørke AS/Schibsted ASA for å oppnå tilstrekkelig preventiv effekt. Denne økningen utgjør kr. 2 280 000.
- Vedlegg 138** E-post fra Schibsted Forlag til Konkurransetilsynet 10. juni 2016.
- (661) Aschehoug har oppgitt at konsernet sin totalomsetning var kr. 584 215 000 i 2015.
- Vedlegg 139** E-post fra Aschehoug til Konkurransetilsynet 9. juni 2016
- (662) Cappelen Damm har oppgitt at konsernet sin totalomsetning var kr. 1 464 837 000 i 2015.
- Vedlegg 140** E-post fra Cappelen Damm til Konkurransetilsynet 9. juni 2016
- (663) Gyldendal har oppgitt at konsernet sin totalomsetning i 2015 var kr. 1 812 675 000.²⁵⁹
- (664) Etter Konkurransetilsynets vurdering gjør ikke de samme hensyn seg gjeldende for Aschehoug og Cappelen Damm/Cappelen Damm Holding A, som for Vigmostad & Bjørke AS/Schibsted ASA. Etter at tilsynet har endret utgangspunktet for beregningen av grunnbeløpet for Gyldendal/Gyldendal ASA, jf. avsnitt (41), vil det heller ikke overfor dem gjøre seg gjeldende samme hensyn. Konkurransetilsynet finner det av denne grunn ikke nødvendig å øke

²⁵⁷ Jf. Rt. 2012 side 1556 (*Brosaken*), avsnitt 88.

²⁵⁸ Sak T-15/02 *BASF AG mot Kommisjonen*, avsnitt 234. Se også sak C-286/13 *Dole Food og Dole Fresh Fruit mot Kommisjonen*, avsnitt 140-145 og sak T-540/08 *Esso Société anonyme française m.fl. mot Kommisjonen*, avsnitt 137.

²⁵⁹ Se svar 11. mai 2016 fra Gyldendal på pålegg om å gi opplysninger til Konkurransetilsynet.

grunnbeløpet angitt i punkt, 6.2.7.3, 6.2.7.1 og 6.2.7.2 for Aschehoug, Cappelen Damm/Cappelen Damm Holding AS og Gyldendal/Gyldendal ASA.

- (665) Forlagene har i sine merknader til varselet vist til ulike forhold i saken som det blir anført at Konkurransetilsynet må vektlegge som formildende omstendigheter.
- (666) *Cappelen Damm* viser i den forbindelse til at deres rolle i det påståtte ulovlige samarbeidet har vært marginal ved at Cappelen Damm ikke har deltatt i dialogen mellom de andre forlagene.
- (667) Som Konkurransetilsynet har vist til i punkt 4.3.2.2 medfører det ikke riktighet at Cappelen Damm ikke har deltatt i dialogen med de øvrige forlagene. Konkurransetilsynet har funnet det bevist med klar sannsynlighetsovervekt at ansatt i Cappelen Damm har vært i kontakt med de øvrige forlagene både per telefon, e-post og ved deltakelse i møter.
- (668) *Schibsted Forlag* har også i sine merknader til varselet anført at de har hatt en passiv rolle i saken, ved at de ikke har vært like aktive som de øvrige forlagene ved eksempelvis å ikke å ha vært til stede i kaffemøte I. Også *Aschehoug* har anført at de har hatt en underordnet rolle i samarbeidet, og at utmålingen ikke reflekterer dette.
- (669) Konkurransetilsynet finner heller ikke for Schibsted Forlags vedkommende, eller Aschehougs vedkommende, å kunne vektlegge dette i formildende retning. Konkurransetilsynet påpeker i den sammenheng at for at en eventuell passivitet skal kunne vektlegges som formildende ved utmålingen, må det kunne legges til grunn at foretaket utelukkende har hatt en passiv rolle.²⁶⁰ Dette kan ikke Konkurransetilsynet se at er tilfelle for hverken Schibsted Forlag eller Aschehoug, da Konkurransetilsynet har funnet det bevist med klar sannsynlighetsovervekt at også ansatte i disse forlagene har vært aktive i dialogen med de øvrige forlagene både per telefon, tekstmeldinger, e-poster og ved deltakelse i møter, jf. punkt 4.3.2.2.
- (670) *Schibsted Forlag* har videre anført i sine merknader til varselet at de har forsøkt å komme i dialog med Konkurransetilsynet for å bidra til en løsning i saken, men at dette skal ha blitt avvist av tilsynet.
- (671) Konkurransetilsynet stiller seg uforstående til denne anførselen. Tilsynet viser til at tilsynet har vært kontakt med Schibsted Forlag sin advokat, både per telefon og ved e-postkorrespondanse underveis i etterforskningen, hvor tilsynet har orientert Schibsted Forlag om muligheten for å fremsette forslag til avhjelpende tiltak. Schibsted Forlag opplyste per telefon, via sin advokat, at forlaget vurderte å utforme forslag til avhjelpende tiltak i saken. Tilsynet ga tilbakemelding om at tilsynet ville ta dette til nærmere vurdering dersom et slikt forslag om avhjelpende tiltak ble oversendt.

Vedlegg 141 E-post fra Konkurransetilsynet til advokatfirmaet Wiersholm AS 28. januar 2015

- (672) Konkurransetilsynet har ikke mottatt forslag til avhjelpende tiltak fra Schibsted Forlag, og har således ikke hatt grunnlag for å inngå i videre dialog omkring dette. Tilsynet bemerker videre at ovennevnte ble gjentatt i e-post til Schibsted Forlags advokat 15. oktober 2015, uten at det heller etter dette har kommet noen henvendelser fra dem.

Vedlegg 142 E-post fra Konkurransetilsynet til advokatfirmaet Wiersholm AS 15. oktober 2015

- (673) *Schibsted Forlag* har også anført at deres proaktive rolle i diskusjon om åpning av Bladcentralen for andre forlag enn eierforlagene, uten plikt til dette, bør vektlegges som formildende omstendighet. Dette har også *Gyldendal* anført for sitt vedkommende.
- (674) Konkurransetilsynet ser det som positivt at man har gått i dialog omkring dette for å sikre konkurransen fremover. Dette er imidlertid ikke et forhold som kan anses som formildende i denne saken, da dette er en prosess som er uavhengig at gjeldende sakskompleks.

²⁶⁰ Jf. sak T-18/03 *CD-Contact Data mot Kommisjonen*, avsnitt 134, sammenholdt med avsnittene 132 og 116-121. Utmålingsspørsmålet var ikke omfattet av ankesaken, jf. sak C-260/09P, *Activision Blizzard Germany mot Kommisjonen*.

- (675) *Gyldendal* har videre i sine merknader til varselet anført at de har bistått Konkurransetilsynet ut over sin bistandsplikt, og at dette må hensyntas i utmålingen. *Gyldendal* har i den forbindelse vist til at *Gyldendal* trakk oppsigelsen overfor Interpress straks tilsynet igangsatte etterforskning samt det forhold at *Gyldendal* på eget initiativ har sendt Konkurransetilsynet grundige redegjørelser om de faktiske forhold i saken.
- (676) Konkurransetilsynet vurderer ikke det forhold at *Gyldendal* trakk sin oppsigelse overfor Interpress som en formildende omstendighet, all den tid dette skjedde *etter* at tilsynet gjennomførte bevissikring og igangsatte etterforskning.
- (677) Konkurransetilsynet viser til at det i utmålingsforskriften § 3 sjette ledd bokstav d, kan vektlegges i formildende retning at et foretak har samarbeidet effektivt med Konkurransetilsynet i forbindelse med etterforskningen av overtredelsen. I vilkåret om at samarbeidet må være effektivt, ligger det imidlertid et krav om at samarbeidet må tilføre etterforskningen en merverdi, ved at foretaket bidrar med fremleggelse av faktiske opplysninger og/eller forklaringer utover det som foretaket er rettslig forpliktet til, og som øker tilsynets kunnskap om overtredelsen.
- (678) Konkurransetilsynet kan ikke se at de dokumenter som er oversendt fra *Gyldendals* side har økt tilsynets kunnskap om overtredelsen, da dette er dokumenter tilsynet allerede har hatt tilgang til ved det beslag som ble gjort hos *Gyldendal* ved bevissikringen 8. april 2014. Tilsynet har derfor heller ikke funnet å kunne vektlegge *Gyldendals* oversendelser som formildende omstendighet ved utmålingen av overtredelsesgebyr overfor *Gyldendal*.
- (679) *Aschehoug* har også anført at utmålingen må hensynta at Bladcentralens eierforlags handlinger i saken skyldtes kravet om eksklusivitet fra Reitan Convenience, og videre at det bør tas i betraktning at *Aschehoug* økte sin distribusjon gjennom Interpress i den aktuelle perioden.
- (680) Etter Konkurransetilsynets vurdering, er ikke andre aktørers strategiske handlinger formildende for handlinger som er i strid med konkurranseloven. Videre kan ikke omfanget av distribusjonen vektlegges ettersom det var bevissikringen som avbrøt *Aschehougs* planlagte gjennomføring av oppsigelse av Interpress.
- (681) Konkurransetilsynet har ikke funnet andre omstendigheter i saken som taler for en økning eller reduksjon av grunnbeløpet.

6.4 Oppsummering av overtredelsesgebyrets størrelse

- (682) På dette grunnlaget har Konkurransetilsynet funnet at det skal utmåles et overtredelsesgebyr på kr. 3 410 000 for H. Aschehoug & Co W. Nygaard AS, et overtredelsesgebyr på kr. 9 100 000 for Cappelen Damm AS/Cappelen Damm Holding AS, et overtredelsesgebyr på kr. 6 370 000 for *Gyldendal* Forlag AS/*Gyldendal* ASA og et overtredelsesgebyr på kr. 4 560 000 for Vigmostad & Bjørke AS/Schibsted ASA. Gebyrene er rundet av til nærmeste ti tusen kroner.

6.5 Maksimalgrensen – 10 prosent av foretakets omsetning

- (683) Det følger som nevnt i punkt 6.1.3, at overtredelsesgebyret ikke kan overstige 10 prosent av foretakets samlede salgsinntekter det siste regnskapsåret, jf. forskrift om utmåling av overtredelsesgebyr § 2 annet og tredje ledd.
- (684) Det er lagt til grunn i EU-rettspraksis at hvor et datterselskap har begått overtredelsen, og morselskapet utøver avgjørende innflytelse over datterselskapet, er det hele konsernets omsetning som er relevant i forhold til maksimalgrensen på 10 prosent. Det samme må legges til grunn for forskrift om overtredelsesgebyr § 2 annet ledd.²⁶¹
- (685) Den samlede omsetning for Cappelen Damm Holding AS og dets datterselskaper var kr. 1 464 837 000 i 2015. For *Gyldendal* ASA og dets datterselskaper var den samlede omsetning kr. 1 812 675 000 i 2015. For H. Aschehoug & Co W. Nygaard AS og dets datterselskaper var den

²⁶¹ Dette er blant annet lagt til grunn i Borgarting lagmannsretts dom av 29. juni 2015 i sak 13-075034ASD-BORG/01 (*Asfaltsaken*), side 17.

samlede omsetning i 2015 kr. 584 215 000. For Schibsted ASA og dets datterselskaper var den samlede omsetning i 2015 kr. 15 117 000 000.²⁶²

(686) De utmålte gebyrene vil ikke overstige 10 prosent av foretakenes omsetning.

²⁶² Se punkt 6.3.

7 Vedtak

- (687) På denne bakgrunn og med hjemmel i konkurranse-loven § 29, jf. § 10, har Konkurransetilsynet fattet vedtak med følgende slutning:
1. **Cappelen Damm AS og Cappelen Damm Holdning AS ilegges solidarisk et overtredelsesgebyr på 9 100 000 kroner – nimillionerettihundretusen kroner – for overtredelse av konkurranse-loven § 10.**
 2. **Gyldendal Forlag AS og Gyldendal ASA ilegges solidarisk et overtredelsesgebyr på 7 880 000 kroner – sju millioneråttehundreogåttitusen kroner – for overtredelse av konkurranse-loven § 10.**
 3. **H. Aschehoug & Co W. Nygaard AS ilegges et overtredelsesgebyr på 9 660 000 – nimillionersekshundreogsekstihundretusen kroner – for overtredelse av konkurranse-loven § 10.**
 4. **Vigmostad & Bjørke AS og Schibsted ASA ilegges solidarisk et overtredelsesgebyr på 4 560 000 kroner – fire millionerfemhundreogsekstihundretusen kroner – for overtredelse av konkurranse-loven § 10.**
- (688) Det følger av konkurranse-loven § 29 fjerde ledd annet punktum at overtredelsesgebyret forfaller til betaling to måneder etter at vedtaket er fattet. Overtredelsesgebyret vil bli fakturert av Statens Innkrevingssentral på vegne av Konkurransetilsynet. Vedtak om overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg, jf. konkurranse-loven § 29 fjerde ledd tredje punktum.
- (689) Vedtak kan ikke påklages, jf. konkurranse-loven § 29 fjerde ledd første punktum. Foretaket kan imidlertid gå til søksmål mot staten for å prøve vedtaket. Dersom saken bringes inn for domstolen, vil tvangskraften suspenderes. Ved et eventuelt søksmål kan retten prøve alle sider av saken, og tvisteloven gjelder så langt den passer, jf. konkurranse-loven § 29 fjerde ledd. Søksmålet må reises innen seks måneder fra forlagene mottok vedtaket, jf. konkurranse-loven § 29 fjerde ledd femte punktum.
- (690) Konkurransetilsynet har med hjemmel i konkurranse-loven § 26 annet ledd, jf. forvaltningsloven § 19 første ledd bokstav b og annet ledd bokstav c, gjort unntak for innsyn i enkelte opplysninger i vedtaket og/eller i vedlagte dokumenter. Disse opplysningene er sladdet.

Med hilsen

Mads Magnussen (e.f.)
settekonkurransedirektør